

HEEMKUNDIGE VERENIGING

DE GONDE

jaargang 25 - 1997 nr. 1

driemaandelijkse uitgave

ISSN 0770-0393

"uitgegeven in samenwerking met het Gemeentelijk Museum Melle"

KRONIEK VAN EEN VRIENDSCHAP

— verantw. uitgever : A. De Baets - Klinkerlaan 23 - 9090 Melle —
kantoor 1 Gemeenteplein 13 9090 Melle

Woord vooraf,

Ook dit jaar hebben de meeste leden spontaan hun lidmaatschap hernieuwd. Tevens mogen we ons weerom verheugen in een hoger aantal steunende leden. De werking van onze vereniging zal er wel bij varen. Meteen ook een van harte welkom aan diegenen die zich pas aansloten bij onze Melse heemkundige familie.

Zoals u weet vormt onze vereniging een van de inhoudelijke pijlers van het Gemeentelijk Documentatiecentrum. Ieder die een beetje vertrouwd is met deze informatiepool weet dat het daar serieus uit haar voegen barst, én door het steeds maar stijgend aantal bezoekers én door de toevloed van interessante documenten. We hopen dan ook tegen eind dit jaar te kunnen verhuizen naar de gewezen onderwijzerswoning, die op initiatief van het gemeentebestuur kortelings gerenoveerd en aangepast zal worden. Bovendien het beschikbaar stellen van algemene heemkundige en genealogische informatie heeft het documentatiecentrum tevens tot doel een gedeelte van het gemeentelijk archief te conserveren alsook te bouwen aan het geheugen van onze gemeente. Daartoe wordt enig studiewerk geleverd en worden over de meest uiteenlopende onderwerpen m.b.t. Melle-Gontrode documentatiemappen aangelegd.

Na de verhuis van het documentatiecentrum kunnen we dan eindelijk starten met de lang verwachte uitbreiding van het Gemeentelijk Museum in het oud-gemeentehuis.

De laatste jaren stimuleert men de musea in Vlaanderen (en er zijn er heel wat) zich te profileren rond specifieke themata, zodat elk museum een eigen gezicht krijgt. Het geïnteresseerde publiek zal er wel bij varen.

Te Melle willen we behoudens onze waardevolle archeologische collectie ons museum uitbouwen rond drie plaatsgebonden items, met name rond het leven en werk van de beeldhouwer Jules Vits (1868-1935), de Fransschrijvende priester-dichter Camille Melloy (1891-1941), die uiterst vriendschappelijke relaties onderhield met onze grote Vlaamse literaire monumenten zoals een Stijn Streuvels en een Felix Timmermans (waarover in dit nummer meer), alsook rond het ambachtelijk gedeelte van de pijlenmakerij Gyselincx. Bij wijze van toemaatje zal verder een keuze uit de rijke reserve aan heemkundige voorwerpen tentoon gesteld worden (bv. : werktuigen uit de klompenmakerij etc...).

Dat 1997 uitgeroepen werd tot het Felix Timmermansjaar zal de meesten onder onze lezers niet zijn ontgaan. Te Melle hebben wij een wel heel bijzondere band met voornoemde schrijver uit Lier, dit via de persoon van Camille Melloy (zie hoger). Onder de algemene titel van de kroniek van een vriendschap schreef onze secretaris, Daniël Lemmens, een aantal bijdragen over F. Timmermans en C. Melloy. U zal er heel wat van opsteken.

Bovendien is D. Lemmens ook de drijvende kracht achter het ruimere project rond Felix Timmermans een initiatief van de Melse Gemeentelijke Culturele Raad en in welk kader wij straks ook onze zomertentoonstelling in het Gemeentelijk Museum zullen situeren.

Zoals in het laatste nummer van ons tijdschrift was aangekondigd is vanaf half december van vorig jaar het mooie boek "Bijdragen tot de geschiedenis van Melle" beschikbaar, dit tegen een krap

gehouden verkoopprijs van 500 BEF. Reeds heel wat mensen schafften zich dit inhoudelijk sterk werk van onze conservator/archivaris, August De Baets, aan. Wie graag nog een exemplaar wenst aan te kopen, kan hiervoor terecht op het Gemeentelijk Museum / Documentatiecentrum.

Verder in dit voorliggend nummer van De Gonde vindt u onze klassieke rubrieken alsook een stuk over een merkwaardige persoonsverwisseling uit het eerste kwart van deze eeuw. Nu uw nieuwsgierigheid is gewekt wordt het lezen maar.

Jan Olsen

(penningmeester)

Bestuur van de Heemkundige Vereniging De Gonde

- voorzitter : Paul Den Haese, Geraardsbergsesteenweg 7, 9090 Melle - 09/252.17.65
- ondervoorzitter : - Ginette Desmet, J.Van Crombrugghestraat 30, 9000 Gent - 09/223.97.87
- Oscar De Backer, Tuinstraat 71, 9090 Melle - 09/230.27.28
- secretaris : Daniël Lemmens, Schauwegemstraat 9, 9090 Melle - 09/252.40.87
- penningmeester : Jan Olsen, Brugstraat 11, 9090 Melle - 09/252.42.60
- conservator/archivaris : August De Baets, Klinkerlaan 23, 9090 Melle - 09/252.19.20
- bestuursleden : - Georges De Poorter, Kruisstraat 33, 9090 Melle - 09/252.14.42
- Louise de Potter d'Indoye-van de Werve de Schilde
Brusselsesteenweg 190, 9090 Melle - 09/252.40.20
- Marcel Smedts, Beekstraat 89, 9090 Melle - 09/252.29.70
- Ferdinand Steurbaut, Bosstraat 29A, 9340 Lede - 053/80.11.16
- Philip Steurbaut, Langestraat 74, 9620 Zottegem - 09/360.76.52
- Gerard Van Heddegem, Vossenstraat 86, 9090 Melle - 09/252.23.39
- André Vervust, Hof ten Dries 14, 9090 Melle - 09/252.32.07

Ruiladres : Gemeentelijk Museum
Brusselsesteenweg 395
9090 Melle

Lid worden van de Heemkundige Vereniging De Gonde kan :

door storting van minimum 200 BEF (gewoon lid)

door storting van minimum 500 BEF (steunend lid)

op bankrekeningnummer : 448-3586321-38

van de Heemkundige Vereniging De Gonde

p/a Brugstraat 11

9090 Melle

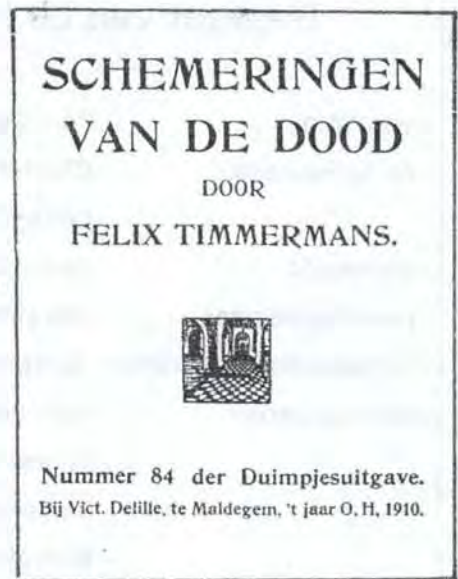
Leden en steunende leden ontvangen regelmatig ons tijdschrift "De Gonde", boordevol informatie over de geschiedenis van Melle en haar deelgemeente Gontrode.

Begijnhofkerk in de Sint-Margarethastraat te Lier getekend door F. T.

Afdrukken van de voorkaft van de eerste boeken van Felix Timmermans

Marieke en Felix

Illustratie uit het dierenepos "Boudewijn"

EEN LEPEL TIMMERMANS NOTITIES OVER ZIJN LEVEN EN WERK

door Daniël Lemmens

- 1886** Geboren in Lier als dertiende kind van Joannes Gummarus Timmermans, 41 jaar en Angelina Van Nueten 39 jaar. Zijn vader was kanthandelaar, zeer levenslustig, kon goed vertellen en was eerder een speelkameraad dan een strenge opvoeder. Zijn moeder was de dochter van een smid uit de Kempen, nogal angstig en bezorgd.
- 1901** Op veertienjarige leeftijd verlaat hij de Rijksmiddelbare school waar hij geen herinneringen naliet aan een schitterende leerling. Hij moest het vierde leerjaar overdoen. Zijn opstellen vielen allerminst in de smaak van zijn onderwijzers. Hij muntte echter uit in tekenen en lichaamsoefeningen. Hij gaat in de kantszaak helpen en volgt lessen aan de Lierse Tekenacademie.
- 1903** Schrijft zijn eerste gedichten die verschijnen in **Lier Vooruit**. Later worden ze uitgegeven met als titel **Door de dagen** onder het pseudoniem Polleke (afgeleid van zijn eerste doopnaam Leopoldus) van Mehr (= afkorting van de naam van zijn vader Gommaire).
- 1904** Geraakt bevriend met kunstschilder Raymond de la Haye en komt door hem in contact met het hindoeïsme, occultisme en astrologie. Als gevolg hiervan wordt hij gekweld door geloofstwijfels die zich manifesteren in het boek **Schemeringen van de dood** (1907) opgedragen aan en geïllustreerd door Flor Van Reeth.
- 1912** Huwt met Marie Janssens en gaat op reis naar Veere, Brugge, Oostende en een paar andere badplaatsen. Felix' ouders zijn met dit huwelijk niet akkoord. Marieke is immers de dochter van een schoenmaker en haar moeder borduurster en ongeletterd.
- 1914** Bij het uitbreken van de oorlog gaat hij met zijn vrouw op de vlucht naar Kortrijk, keert na een drietal weken terug en opent een snoepwinkeltje.
- 1916** **Pallieter** verschijnt als een hymne aan de schoonheid en vruchtbaarheid van de natuur. Het had zo een overweldigend succes dat Timmermans zich de weelde kon veroorloven één van onze weinige full-time beroepsschrijvers te worden.
- 1917** Publicatie van **Het Kindeken Jezus in Vlaanderen** waarvoor hij zijn inspiratie vond in een wandeling te Brugge, de verhalen van zijn vader, de schilderijen van de Vlaamse Primitieven, Pieter Breughel en de gebeden van zijn schoonmoeder bij wie hij inwoonde.
- 1918** Publicatie van **De zeer schone uren van juffrouw Symforosa, begijntjen**, een eenvoudig verhaal van een begijntje die verliefd wordt op de naïeve tuinier Martienus. Timmermans wijkt uit naar Nederland waar hij 2 jaar zal verblijven. Hij maakt er kennis met Anton Pieck die hem leert etsen en houtsnijden. Hij komt er ook in contact met bekende literatoren W. Kloos, L. Couperus, F. Van Eeden, J. Fabricus en D. Coster. Hij begint ook een reeks dagboeknotities onder de titel **Pallieter in Holland** die verschenen in dagblad Het Vaderland. Op vele plaatsen houdt hij causerieën over het ontstaan van Pallieter.
- 1919** Het satirisch dierenepos in rijmen **Boudewijn** wordt gepubliceerd. Hierin worden wantoestanden gehekelde meer bepaald de verknechting van het Vlaamse volk, waarvan Boudewijn het symbool is, door vreemde overheersers en door de verfranste bourgeoisie, verzinnebeeld door de hond Courtois.

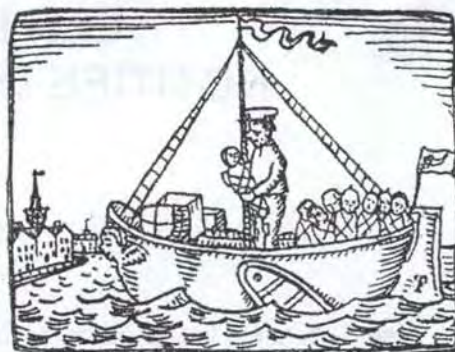
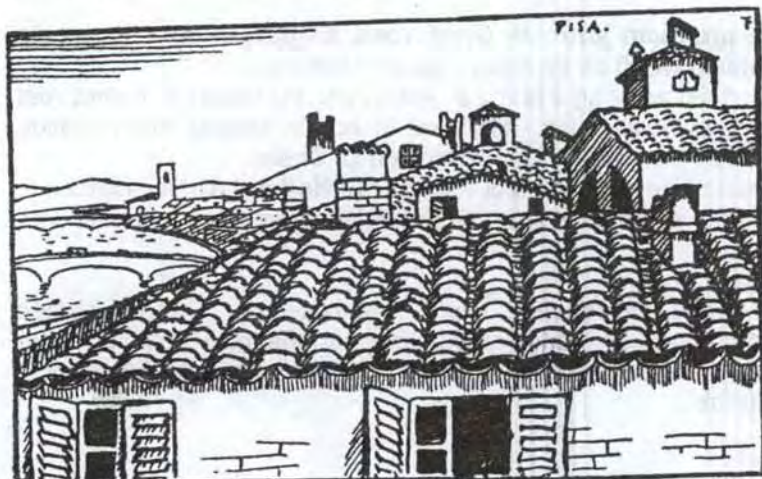
DRIEKONINGEN
TRYPTIEK
DOOR
FELIX TIMMERMANS

TE AMSTERDAM BIJ
P.N. VAN KAMPEN & Zⁿ

Kaft F. T., Driekoningentryptiek
Tekening Felix Timmermans

Illustratie uit "Naar waar de appelsienen
groeien", getekend door F. Timmermans

FELIX TIMMERMANS EN VROUW,
hebben het geluk U te melden dat
op 20 November 1922, de schipper bij
hen een kindeken heeft gebracht,
:: met name CLARA. ::
: Moeder en kind zijn goed gezond. :

Lier, den 23sten November 1922.

Geboortekaartjes van twee kinderen
van Felix en Marieke Timmermans,
getekend door F. T.

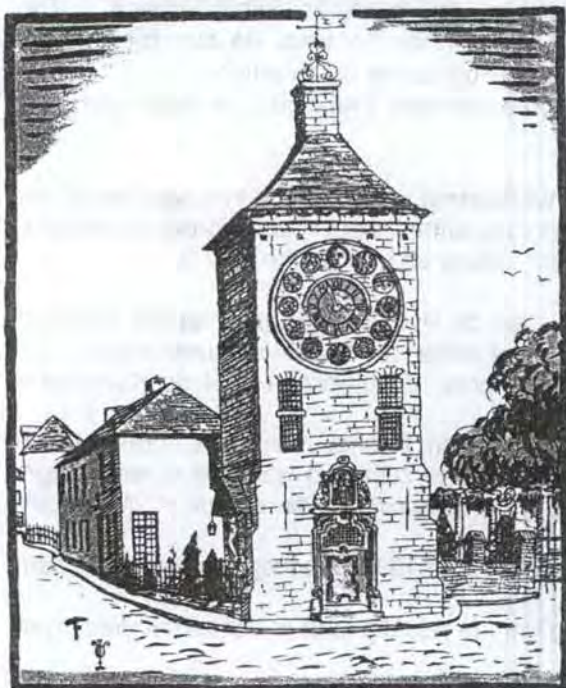
FELIX TIMMERMANS EN ZIJN
VROUW, MARIEKE JANSSENS
hebben het geluk U te melden dat op 26
Maart 1926, Peterus, de Oolevaar bij hen
een kindeken heeft gebracht,
:: met doopnaam ANTONIA ::
: Moeder en kind zijn goed gezond. :

Lier, den 26ste Maart 1926.

- 1920** Zijn eerste kind Cecilia (Lia) wordt geboren. Zij zal later het bekende boek schrijven **Mijn vader**. Ze verzorgde ook de Nederlandse vertaling van de **Sprookjes van koningin Fabiola**. Andere publicaties : **Verloren zomerdag**, **Een meermin op schoot**, **Het kleine album van Martha** (geïllustreerd door haar zuster Tonet). Zij deed studies in kunstgeschiedenis en archeologie.
- 1920** De aartsbisschop van Utrecht deelt mee dat de lezing van **Pallieter** bij besluit van de H. Stoel voor de katholieken in Nederland verboden is. De Belgische bisschoppen tillen hieraan niet zo zwaar. Timmermans brengt enkele wijzigingen aan en laat een "gekuiste uitgave" verschijnen.
Na zijn dood kent de herdruk van de "ongekuiste" editie een commercieel succes.
- 1922** F.T. krijgt de Driejaarlijkse Staatsprijs voor Letterkunde met **Juffrouw Symfrosa** en **Kindeke Jezus in Vlaanderen** nadat de vorige keer zijn **Pallieter** nipt moest onderdoen voor Cyriel Buysse's **Novellen en Schetsen**. De Vereniging van Vlaamse Letterkundigen zorgde voor een grootse hulde te Lier waar het woord gevoerd werd door H. Teirlinck, C. Huysmans en J. Muls gevolgd door een pallieteriaans banket, een beiaardconcert op de Grote Markt en vuurwerk.
Zijn tweede dochter Clara wordt geboren. Ze volgde later een muzikale opleiding aan het Conservatorium van Antwerpen.
- 1923** De novelle **Driekoningentryptiek** wordt gepubliceerd met het ontroerend verhaal van palingvisser Pietjevogel, de herder Suskewiet en de bedelaar Schobberbeek. De toneelbewerking hiervan in samenwerking met Ed. Veterman **En waar de ster bleef stille staan**, wordt zeer populair en staat tot op onze dagen nog steeds op de affiche.
Acht jaar later zal C. Melloy dit werk in het Frans vertalen **Tryptique de Noël** met een inleiding over de kunst van F.T..
- 1924** Publicatie van **De pastoor uit den bloeyenden wijngaerd** waarin problemen van geloof en ongelooft, liefde en geweten, klerikalisme en verdraagzaamheid geschetst worden in een tijd van anderhalve eeuw geleden met als hoofdfiguren Isidoor en Leontientje.
- 1925** Sticht met Flor Van Reeth en Ernest Van der Hallen de Pelgrimbeweging met als doel het bevorderen van een geest van christelijke solidariteit onder de katholieke kunstenaars. Ze houden een groots opgevatte tentoonstelling en congres te Antwerpen over de Katholieke Kunst. Een paar jaar later viel de beweging uiteen.
F.T. vertrekt met zijn vrouw en zijn zusters Emma en Rachel naar Italië. Hij wil het Italiaanse landschap zien om een boek over Franciscus te schrijven want "*hij is een heilige die niet zonder de natuur kan gezien worden... Het landschap, de natuur is de ladder waarmee hij naar God geklommen is.*"
Felix ontmoet er een jonge priester Giuseppe Pronti, die in 1938 bisschop wordt en hem een paar keer in Lier komt bezoeken.
In de Maasbode publiceert Felix een beschrijving van de reis die later in boekvorm verschijnt **Naar waar de appelsienen groeien**.
T. wordt benoemd tot briefwisselend lid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Letterkunde. Acht jaar later wordt hij werkend lid ter vervanging van Dr. Juul Persyn.
- 1926** Antonia (Tonet), Felix' derde dochter wordt geboren. Ze zal vooral bekend worden als illustrator van kinderboeken. Zo maakte ze de tekeningen van de latere edities van **Vertelsels I-II-III** die haar vader schreef voor de jeugd. Ook de werken van haar zuster Lia illustreerde ze.
In dat jaar verhuist het gezin T. naar De Heyderstraat 30.
- 1928** Geeft de geromanceerde biografie **Pieter Breughel, zo heb ik u uit uwe werken geroken** uit. Tot die figuur voelde T. zich geweldig aangetrokken.
Timmermans wordt geregeld gevraagd om in Duitsland te komen voorlezen uit zijn werk en erover te vertellen. Hierdoor wordt hij meer internationaal bekend en gewaardeerd. Lezingen voeren hem ook naar Zwitserland, Nederland, Luxemburg, Oostenrijk, Denemarken, Polen, Hongarije... om Vlaanderen niet te vergeten.

Het gezin Timmermans: Marieke, Felix en de vier kinderen

De Zimmertoren te Lier
Tekening Felix Timmermans

geboorte-
kaartje van
Gommaar
Timmermans
getekend
door zijn
vader Felix

Wij hebben het geluk U te melden,
dat op O. L. Vrouw Hemelvaart, er in
onzen hof een zoontje uit de rookoolen
gekomen is, dat in het H. Doopsel den
naam van Gommaar heeft gekregen.

Felix en Marieke Timmermans-Janssens.

Lier, 15 Oogst 1930.

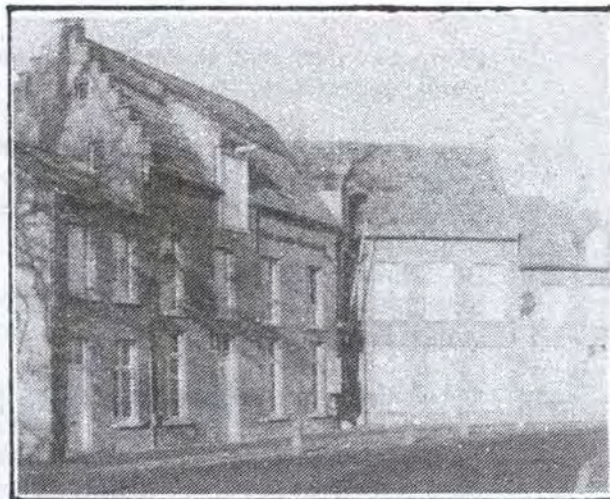

Illustratie uit
De harp van Sint-Franciscus

- Wordt bevriend met C. Melloy met wie hij tot aan zijn dood in 1941 een overvloedige correspondentie zal voeren.
- 1929** Zoon Gommaar wordt geboren. Hij tekent en schildert en is vooral bekend als cartoonist onder de naam Got. Onder die pseudoniem publiceert hij ook in Knack. F.T. illustreert **De Witte** van zijn vriend E. Claes.
- 1930** De "Zimmerjubelklok" wordt onthuld. F.T. verleent hieraan zijn medewerking door het ontwerpen van een aantal taferelen voor de astronomische klok. Hij maakt een pentekening van de Zimmertoren die als affiche gebruikt wordt en nu nog in VVF-folders opduikt.
- 1932** Publicatie van de geromanceerde biografie **De harp van Sint-Franciscus** met de aankondiging : *"Deze dingen heb ik me zo voorgesteld nadat ik de boeken gelezen had die de geleerden over zijn schoon leven hebben geschreven. Zo zag ik het gebeuren. En ik draag deze verbeeldingskes op aan mijn vrouw en kinderen, aan de Eerw. Heer Pronti uit Assisië en aan enige simpele mensen uit onze straat, ter ere van Sint-Franciscus."*
- 1933** F.T. houdt de herdenkingsrede in de Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde voor H. Conscience die een halve eeuw voordien overleed. C.M. was hierop ook aanwezig.
- 1935** Met de publicatie van **Boerenpsalm** slaagt F.T. erin met de levensbeschrijving van de wroetende kleine boer Wortel een tragische dynamiek te bereiken die tot een klassiek hoogtepunt van zijn werken voert. T. houdt de openingsrede op het eerste Congres van de Scriptorum Catholici in Brussel, dat hij voorziet.
- 1936** Viert zijn vijftigste verjaardag. Bij die gelegenheid worden in talrijke binnen- en buitenlandse dag- en weekbladen gelegenheidsartikels, reportages en interviews gepubliceerd. Krijgt voor het eerst hevige hartkrampen en moet rusten en een streng regime volgen. Houdt de huldetoespraak tijdens de feestzitting in de Lierse stadsschouwburg voor de tachtigste verjaardag van kunstsmid Lodewijk Van Boeckel en eveneens bij de opening van de tentoonstelling van Albert Saverys te Gent.
- 1938** Publicatie van de novelle **Ik zag Cecilia komen** een irreële idylle, vol droom en romantiek maar met het tragisch slot van een ballade. De vrouwelijke hoofdpersoon werd genoemd naar zijn eerste dochter Lia. In samenwerking met Hendrik Caspeele schrijft hij het toneelstuk **Het Filmspel van Sint-Franciscus**. Het referendum onder de lezers van Het Boek in Vlaanderen waarin men vroeg wie de tien liefst gelezen Vlaamse auteurs waren, wordt bekendgemaakt : 1. F. Timmermans : 15.500, 2. E. Claes : 14.500, 3. Conscience : 12.500, 4. Streuvels : 10.700 en 5. Walschap : 6.700. K.V.O. Antwerpen creëert de opera **Anna-Marie** (naar het boek van T.) waarvoor Renaat Veremans de muziek componeerde.
- 1939** T. wordt door zijn dokter aangemaand wat rustiger te leven en zijn voordrachten te beperken. Charles d'Ydewalle publiceert in La Nation Belge een interview met de Fee onder de titel "A Lierre, chez un grand écrivain belge". De film **Een engel van een man** waarvoor T. het scenario schreef, R. Veremans de muziek en die door Jan Vanderheyden werd geproduceerd, wordt in Antwerpen voor het eerst vertoond. In het Sint-Gummaruscollege te Lier houdt F.T. een huldetoespraak bij de viering van Isidoor Opsomer door de Katholieke Studiekring n.a.v. zijn benoeming tot baron.
- 1940** Bij het uitbreken van de oorlog vlucht T. met zijn gezin naar Mene en keert na een paar weken terug naar Lier dat inmiddels bezet is.
- 1941** Camille Melloy overlijdt. Wegens ziekte kan F.T. de begrafenis niet bijwonen. In een brief aan de broer van C.M. schrijft hij : *"Camille was een groot en edel mens, een zuiver kunstenaar. Hij was werkelijk een minnestreel Gods, een Franciscaanse heraut, een*

Kaft Felix Timmermans, Boerensalm, getekend door de auteur

Het Timmermans-Opsomerhuis te Lier

Illustratie uit het boek "Het Kindeken Jezus in Vlaanderen"

Het doodsprentje van Felix Timmermans

†

TER NAGEDACHTENIS
VAN DEN HEER
**LEOPOLD MAXIMILIAAN
FELIX TIMMERMANS**
LETTERKUNDIGE

ERE-VORZITTER VAN SCRIPTORES CATHOLICI
LID VAN DE KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE
VOOR TAAL- EN LETTERKUNDE EN VAN
VERSCHIEDENE BUITENLANDSCHE ACADEMIËN
RIDDER IN DE LEOPOLDSORDE
OFFICIER IN DE ORDE VAN ORANJE NASSAU E.A.

echtgenoot van Mevrouw
MARIA JANSSENS
geboren te Lier op 5 Juli 1886 en aldaar kalm in
den Heer ontslapen op Vrijdag 24 Januari 1947
gesticht door de laatste Troostmiddelen van onze
Moeder de H. Kerk.

De kern van alle dingen
is stil en eindeloos.
Alleen de dingen zingen,
ons lied is kort en broos.

En donker zingt mijn bloed,
van heimwee zwaar doorwogen.
Ik zeil langs regenbogen,
Gods stilte te gemoet.

uit ADACIO van 1947

Druk. Al. Vermeiren, Lier.

Ex Libris

gloriestraal onder de mensen. Ik ben innig blij dat ik hem gekend heb : Hij heeft me naar de ziel rijker en beter gemaakt."

F.T. wordt voorgedragen als kandidaat voor de Nobelprijs van literatuur door Hjalmar Hammarskjöld, vader van de latere secretaris-generaal van de V.N. en lid van de Zweedse Academie. Reeds in 1928 en 1940 werd F.T. voorgedragen door de hoogleraars in Nederlandse letterkunde van Leuven dr. A. Boon en dr. P. Sobry.

- 1942** In een brief van zijn uitgever Van Kampen blijkt dat **De Harp van Sint-Franciscus** in 1941 het meest verkocht werd van al zijn boeken gevolgd door **Pallieter, De Pastoor en Het Kindeken Jezus in Vlaanderen**.
T. krijgt de Rembrandtprijs die hem te Antwerpen wordt uitgereikt door de rector van de universiteit van Hamburg. Hiervoor wordt hij ook gehuldigd te Mechelen, Hasselt en Lier. In zijn stad wordt de Begijnenvest omgedoopt in F. Timmermans-vest en onthult men er een gedenksteen, die door de leden van de Witte Brigade verbrijzeld wordt en in het water geworpen. Men verweet hem, in bezettingstijd, een Duitse prijs te hebben aanvaard.
- 1944** Krijgt meer en meer last van het hart zodat zijn dochter Clara de tekst van het boek **Adriaan Brouwer** opschrijft die hij dicteert. Later wordt F. getroffen door een kransslagadertrombose zodat hij volledig moet rusten en alle emoties en inspanningen vermijden.
Nadat het Engelse leger Lier is binnengetrokken willen leden van de Weerstand F.T. arresteren. Wegens zijn ziekte geeft de procureur des konings verbod voor de aanhouding, maar worden zijn goederen onder sekwestre gesteld. Een tijd later zal zijn gerechtelijk dossier "zonder gevolg" worden geklasseerd.
- 1947** Publicatie van **Adagio** een verzenbundel waarin de vereenzaamde en ten dode opgeschreven T. zijn geestelijk testament kenbaar maakt. De dichter heeft hier het diepste van zijn innerlijk wezen, zijn weemoed om het afscheid van de aardse dingen, zijn eeuwigheidsverlangen en zijn geluk om de mystieke aanwezigheid van God in zijn ziel in woorden willen vangen.
- 1947** Op 23 januari om 20u. krijgt F. een nieuwe hartaanval. Zijn dochter Clara en Tonet blijven bij hem waken terwijl zijn vrouw is gaan rusten. Terwijl Clara de dokter is gaan halen sterft hij in de armen van Tonet : het is 1u.15, 24 januari.
Op 28 januari wordt hij begraven op het kerkhof Kloosterheide. In het sterfhuis wordt het woord gevoerd door pater Van Mierlo en M. Gilliams. Op het kerkhof spreekt zijn vriend O. Van Rompay, die zijn laatste portret geschilderd heeft, de grafrede uit. De radio zendt een "In memoriam" van Lode Baekelmans uit.
- 1957** Naar aanleiding van de tiende verjaring van het overlijden van F.T. wordt het Timmermanspad, ontworpen door J. De Ceulaer, te Lier feestelijk ingewandeld.
In Oostduinkerke heeft de onthulling plaats van een gedenkplaat door V.T.B.-voorzitter J. Van Overstraeten aan villa Laagland. Hier bracht F.T. met zijn gezin de vakanties door in de dertiger jaren en voltooide hij er zijn **Boerenpsalm**. Een straat kreeg ook zijn naam.
- 1965** Ter gelegenheid van de Sint-Gummarusfeesten die om de 25 jaar worden gehouden, gaat op 3 en 10 oktober de grote Pallieterstoet uit. Frans van Immerseel had de leiding en de uitbeelding van Timmermans' werk vormde het leeuwenaandeel.
- 1968** Opening van het "Timmermans-Opsomerhuis" gepaard met een academische zitting in het stedelijk museum waar Walter Vanbeselaere en J. De Ceulaer de toespraken houden. Dit "museumhuis" biedt een algemeen beeld van de Lierse kunstenaars : baron J. Opsomer, L. Van Boeckel, R. Veremans, T. Bergman en F. Timmermans. Van deze laatste zijn schilderijen, tekeningen, boeken, documenten en een reconstructie van zijn werkkamer te zien, adres : Netelaan 4 Lier.
- 1972** Naar aanleiding van de 25ste verjaring van het overlijden van F.T. wordt een postzegel uitgegeven met de afbeelding van zijn gekleurde tekening op het titelblad van "De Ster". In de pers verschijnen heel wat artikels en worden verschillende initiatieven genomen om hem te herdenken.

"MET PEN EN PENSEEL"

Felix TIMMERMANS-
TENTOONSTELLING

TIMMERMANS-OPSOMERHUIS
NETELAAN LIER

van 19 april tot 31 augustus 1986

open: dinsdag, woensdag, donderdag,
vrijdag en zaterdag
van 10 u tot 12 u en
van 13 u 30 tot 17 u 30.

FELIX TIMMERMANS-JAAR

Ter nagedachtenis van

MEVROUW
FELIX TIMMERMANS
geboren
MARIEKE JANSSENS

te Lier 23 juli 1892 en aldaar zacht in de Heer
ontslapen op zondag 14 februari 1982, voorzelen
van het Heilig Sakrament der Zieken.

Het zij van lief,
Het zij van leed,
Ik voel me zo bevangen.
En 't bonzen van mijn hart,
Gereed te barsten van verlangen.
Hij zei een woord dat in me viel
Als 't schoonste minnelijke :
•Ik neem U mee in mijne ziel, Marieke!•

Lied van Marieke uit Palleter

Felix Timmermans

De familie dankt U
voor Uw troostend medevoelen.

Doodsprentje Marieke Janssens, echtgenote F. Timmermans

Begijnhofkerk, Lier 25.01.1997

Rechts vooraan: de kinderen Timmermans (vlnr.: Lia, Clara, Tonet en Gommaar)

Op 5 juli, geboortedag van Felix, wordt het **Timmermans-genootschap** gesticht met als doel de nagedachtenis van F.T. levend te houden en de kennis van zijn literair en plastisch werk te bevorderen. Dit gebeurt door het uitgeven van een jaarboek met deskundige studies van zijn proza, poëzie, toneel, teken- en schilderwerken en het organiseren van een ledendag. Het stichtingsbestuur bestond uit : J. De Ceulaer, F. Verstreken, L. Vercammen, M. Boschmans, B. Aafjis, G. Durmez, H. Lampo, W. Opsomer, L. Simons, L. Timmermans en A. Westirlinck, correspondentieadres : L. van den Eynde, Lisperstraat 10 /b.3, B 2500 Lier.

- 1975** Verfilming van **Pallieter** in regie van R. Verhavert, scenario en dialogen van H. Claus op muziek van Vivaldi en Ivanovic. Hoofdrolspelers zijn J. Rommerts, E. Brugman en L. De Leur. Reeds in 1936 was men met zo een opzet, onder leiding van H. Storck, begonnen maar het ging niet door.
- 1982** Op 89-jarige leeftijd overlijdt Marieke Janssens, de weduwe van F.T.. Ze wordt begraven op het kerkhof Kloosterheide naast haar man.
- 1986** Honderdste verjaardag van de geboorte van F.T.. Bij die gelegenheid worden twee bronzen beelden onthuld door burgemeester-senator M. Vanhoutte. Het Pallieter-monument, ontworpen door Jan Alfons Keuster uit Schilde, krijgt een plaats tegenover het Timmermans-Opsomerhuis terwijl het Symforosa-beeld van Roland Rens uit Aarschot, geplaatst wordt op het grasperk tegenover de Symforosastraat in het begijnhof. Naast allerlei feestelijkheden heeft een opgemerkte tentoonstelling plaats onder de titel "Met pen en penseel", een theaterevenement "Melk de dag" en de uitgave van een postzegel met de afbeelding van de Fee op 100.000 exemplaren. B.R.T. verfilmt de roman **Anna-Maria** in de reeks Made in Vlaanderen. Martine Berks schreef het scenario en Kris Betz was de realisator. Hoofdrolspelers waren Nolle Versyp (Pirroen) en Claude de Mets (Anne-Marie).
- 1989** Verfilming van **Boerenpsalm** in regie van R. Verhavert met als hoofdrolspelers R. Waterschoot, M. Prinsen en K. Van Parijs.
- 1990** **Timmermans-kring** wordt opgericht door E. De Smedt en J. Deckers met Clara Timmermans als ere-voorzitter om het werk van en de gedachte aan F.T. in de belangstelling te houden; ook om Timmermansvrienden te ontmoeten bij literaire wandelingen, voordrachten en tentoonstellingen. Ze geven een ledenblad uit "Zilveren Verpozingen" met verslagen van hun activiteiten en bijdragen over F.T. Hierin verscheen reeds een drietal artikels over C. Melloy, de stille vriend. Correspondentieadres : E. De Smedt, Rode Dreef 15, 2110 Wijnegem. Stichting van het **F. Timmermans-Gesellschaft** te Kleef in Duitsland met Dr. Burkhard Schwering als voorzitter en Ignaas Dom als secretaris. Hun doel bestaat in het bevorderen van de studie en de kennis van F.T. als auteur en als schilder door de publicatie van o.a. een jaarboek, lezingen, tentoonstellingen en uitstappen. Op dit ogenblik tellen ze 250 leden. In Duitsland heeft F.T. zijn grootste successen gevierd. Meer dan 3 miljoen T.-boeken werden er gedrukt. Dat is meer dan de helft van alle uit Vlaanderen afkomstige boeken in het Duits.
- 1997** Vijftigste verjaardag van het overlijden van F.T.. Zaterdag 25 januari : Bloemenhulde op het kerkhof door het stadsbestuur en de Lierse verenigingen met toespraken door prof. dr. A. Keersmaekers en cultuurschepen G. van den Bogaert. Hierna volgde de eucharistieviering in de Begijnhofkerk voorgegaan door mgr. P. van den Berghe, bisschop van Antwerpen. De officiële opening van het **Timmermansjaar** greep plaats op het stadhuis met toespraken door kunstcriticus Jos Borré (De Morgen) en burgemeester M. Vanderpoorten. Naast een grote F. Timmermans-tentoonstelling in het Timmermans-Opsomermuseum en een tentoonstelling van het grafisch en picturaal werk in het Stedelijk Museum, wordt een Europees project met hedendaagse kunst onder de titel "Er gebeurt iets..." opgezet onder leiding van Erno Vroonen (25 mei tot 21 sept.).

16	V/1	17	V/2	18	V/3	19	V/4	20	V/5	21	V/6	22	V/7	23	V/8
Philip, Jacob TIMMERMANS z.v. Joannes Timmermans en Catharina (Van) Heise(n) <i>Wever</i> ° Leuven 1743 † Mechelen 8-10-1828		Maria-Anna DE PUES (DEPUIS) d.v. Joannes De Puis en Maria Sas ° Mechelen 14-2-1742 † Mechelen 22-9-1816		Abraham PEPELS z.v. Pepels Overijssel (Nederland) † Lier 25-12-1780		Maria-Theresia LAUWEREYSSEN d.v. Joannes Lauwereyssen en Adriana De Volder ° Lier 15-1-1747 † Lier 5-7-1797		Petrus KERMAECKERS z.v. Gommaert Kermaeckers en Joanna Van (den) Brandt ° Lier 13-12-1731 † Putte 6-5-1785		Catharina MARIEN d.v. Piet Marien en Catharina Brabants ° Berlaar 25-12-1724 † Putte 28-1-1811		Joannes VAN DERVELDE z.v. Joannes Van de Velde en Beatrijs Verhoeven ° Wilrijk 9-6-1724 † Lier 6-10-1806		Catharina KEIRSMAECKER d.v. Antonius Keirsmackers en Anna Fierens ° Boechout 9-12-1736 † Boechout 2-6-1788	
X Mechelen 5-6-1763				X Lier 4-10-1772				X Berlaar 11-4-1758				X Boechout 21-11-1762			
8		IV/1				IV/2		10		IV/3		11		IV/4	
Carolus Alexander TIMMERMANS <i>Schoenmaker</i> ° Mechelen 20-1-1777 † Lier 27-9-1837		Maria PEPELS <i>Kantwerkster</i> ° Lier 27-9-1780 † Lier 11-11-1847		Petrus, Franciscus KEERSMAECKERS <i>Landbouwer</i> ° Lier 26-1-1771 † Lier 24-3-829		Elisabeth VAN DE VELDE ° Boechout 22-4-1766 † Lier 5-1-1842		X Lier: 9-6-1836 (kinderen gewettigd)		X Lier 16-7-1807					
4				III/1		5		III/2							
Guilielmus TIMMERMANS <i>Reizend koopman</i> ° Lier 12-10-1815 † Lier 3-5-1874		Jonna Theresia KEERSMAECKERS <i>Borduurster</i> ° Lier 26-7-1813 † Lier 27-4-1868		X Lier 23-6-1842											
2								II/1							
Guilielmus TIMMERMANS <i>Kantfabrikant</i> ° Lier 2-2-1845 † Lier 15-12-1918								X Lier 1-2-1866							
1															
Leopold, Maximiliaan, Felix TIMMERMANS — Letterkundige ° Lier 5-7-1886 † Lier 24-1-1947															

(overgenomen uit de Vlaamse Stam, jg. 1966 p.334-335,
samenstelling : E.A. Van Haverbeke)

24	V/9	25	V/10	26	V/11	27	V/12	28	V/13	29	V/14	30	V/15	31	V/16
Martin VAN U(E)TEN z.v. Nikolaas Van Uten en Margareta Verboven ° Geel 28-1-1723 † Geel 8-2-1799		Maria, Elisabeth VERREYDT d.v. Martinus Verrydt en Maria Van Dingenen <i>Weefster</i> ° 18-3-1742 † Olen 30-4-1808		Jan, Baptist MANS z.v. Cornelus Mans en Maria De Crool <i>Metselaar</i> ° Olen 29-1-1750 † Geel 13-1-1799		Anna-Catharina PEETER(S) d.v. Joannes Peeter en Catharina Gelin ° Noorderwijk 12-1-1749 † Geel 7-11-1819		Jacobus PARASIERS z.v. Carolus Parasiers en Anna Vergauwen ° Breda 26-11-1739 † Lier 7-10-1776		Joanna DE KINDER d.v. Joannes De Kinder en Theresia Lambrechts <i>Kantwerkster</i> ° Lier 19-11-1737 † Lier 15-4-1800		Cornelus REYPENS z.v. Jan Reypers en Catharina Dom <i>Biersteter</i> ° Lier 20-1-1743 † Lier 4-12-1807		Maria-Theresia QUAEHAEGE d.v. Frans Quaehaege en Maria Segers ° Brochem 4-10-1750 † Lier 19-5-1815	
X Geel 28-10-1776				X Noorderwijk 9-9-1773				X Lier 17-3-1761				X Lier 12-5-1772			
12		IV/5	13		IV/6	14		IV/7	15		IV/8				
Joannes, Martinus VAN NUETEN <i>Landbouwer - timmerman</i> ° Geel 22-1-1781 † Geel 18-4-1857		Anna, Catharina MANS ° Geel 3-8-1779 † Geel 28-2-1864		Joannes, Franciscus PARASIERS <i>Kleermaker</i> ° Lier 17-1-1764 † Lier 21-8-1847		Anna-Maria REYPENS ° Lier 11-6-1773 † Lier 10-3-1837		X Geel 22-2-1810		X Lier 22-9-1797					
6				III/3	7			III/4							
Carolus VAN NUETEN <i>Smid, slotenmaker</i> ° Geel 28-1-1816 † Lier 15-8-1892				Anna, Catharina PARASIES <i>Borduurster</i> ° Lier 12-8-1817 † Lier 26-7-1866		X Lier 18-6-1846									
3								II/2							
Angelina VAN NUETEN ° Lier 1-4-1847 † Lier 12-6-1915															
								X Lier 12-10-1912 Maria JANSSENS ° Lier 1892						I/1	

De ouders van Felix Timmermans

1891.

MAANDEN.	EIGENNAMEN.	AKTEN VAN GEBORTEN.
28 Januari.	N ^o 7 Camilillus Josephus De Saepse.	<p>Het jaar achtieftiend honderd een en negentig, den dertigsten Januari, om vijf ure s'vonds vóór ons Josephus Kalart, Schepve geboortrechtijder, ambtenaar van den burgerlijken stand van de gemeente Helle, is verschenen: Germinus De Saepse, ald neem om dertig jaeren, schoornmaeker, woonde te Helle, dewelke ons heeft verklaard dat in registeren der elf ure des nachts, in deze gemeente geboren is een kind van het naamelyk geslacht van hem verbaardlijken van: Sidonie Stephane Bogvaux, ald dertig jaeren, huishoudster, zijne huisvrouw; Welk kind hij heeft verdoond en waaraan hij heeft verklaard te geven de voornamen van: Camillus Josephus.</p> <p>Deze verklaring en vertooning gedaan in bijzijn van Jan Bernardus De Geester, ald zes en veertig jaeren, verbaardlijken van waze Amundus Cornelis, ald vijf en veertig jaeren, hoofdonderwijzer, beide woonde te Helle, aangezette getuigen, die deze met ons bevestigd om vader, na geene overlijding hebben ondertekend.</p> <p style="text-align: right;">Proceche</p> <p style="text-align: center;">Germinus de Saepse A. Cornelis J. Bernardus</p>

Geboorte-akte van Camille Melloy 28.01.1891

Camille Melloy als novice

Camille Melloy aan het front (W.O. I)

CAMILLE MELLOY

ENKELE BIOGRAFISCHE NOTITIES

door Jan Olsen

- 1891** Camillus Josephus De Paepe wordt te Melle geboren op 28 januari. Verdere familiekundige gegevens vindt U in een afzonderlijk hoofdstukje onder de titel "Genealogische schets m.b.t. Camille Melloy".
- 1903** Camille beëindigde het lager onderwijs in de gemeentelijke jongensschool te Melle, dit met groot succes want hij haalde er de eerste prijs en ontving hiervoor een bronzen medaille. Meteen startte hij zijn oude humaniora-studies (toen nog in de Franse taal) aan het College van de Paters Jozefieten te Geraardsbergen.
- 1906** Op 11 september trad hij het noviciaat van de congregatie der paters Jozefieten te Geraardsbergen. Hij ontving er de kloosternaam Théodule, in symmetrie met zijn twee oudere broers, Joseph en Léopold, die in het religieuze leven respectievelijk Théophile en Théodore noemden.
- 1908** Op 30 augustus legde Camille De Paepe zijn eerste geloften af.
- 1909** In dit jaar beëindigde hij zijn middelbare studies en ging aan de Leuvense universiteit filologie studeren in welke richting hij in 1913 tot doctor promoveerde.
- 1913** Vanaf begin september werd Camille De Paepe leraar Frans aan het H. Drievuldigheidscollège te Leuven. Ondertussen studeerde hij tevens thomistische filosofie aan de universiteit.
- 1914** Op 25 augustus legde Camille De Paepe zijn eeuwige geloften af.
- 1914** Enkele weken na het uitbreken van de eerste wereldoorlog (op 3 augustus schond Duitsland België's neutraliteit) scheepten Camille (E.P. Théodule) en zijn broer Léopold (E.P. Théodore), op advies van hun oversten, te Oostende in om zich te begeven naar Weybridge (Engeland), alwaar de paters Jozefieten een groot college runden.
- 1915** In augustus werden alle Belgen jonger dan 29 jaar onder de wapens geroepen, zo ook Camille Melloy. Hij vertrok naar een kamp, gelegen te Auvours in Frankrijk. Daar kreeg hij een opleiding als brancardier.
- 1916** Vanaf dat jaar bevond Camille zich aan het front in de sector Diksmuide.
- 1917** Gedurende de oorlog ging hij samen met zijn broer Joseph (E.P. Théophile) naar Italië, bestemming Rome (eind september, begin oktober 1917).
- 1921** Op 28 augustus wordt pater Théodule priester gewijd. Hij is dan dertig jaar oud.
- 1926** De jonge priester werd ziek en bracht enkele maanden herstellingsverlof door te Maribo (Denemarken) bij een kloosterling.
- 1927** Op 8 februari overleed te Melle zijn moeder, Sidonie Bogaert.
- 1928** Pater Théodule verhuisde van Leuven naar Melle alwaar hij leraar werd aan de poësis in het College van de Paters Jozefieten.
- 1930** Op 22 mei nam Camille De Paepe officieel het pseudoniem Camille Melloy aan.

Enkele boeken geschreven door Camille Melloy

De Rozenbergabdij
te Waasmunster
ten tijde van
Camille Melloy's
dienst aldaar

Camille Melloy aan zijn schrijftafel

- 1930** Het Franse "Comité de Littérature spiritualiste" (gesticht door mevr. Claire Virenque in 1911 en te Parijs gevestigd) kende, n.a.v. een bijeenkomst op 19 mei, de prijs 'Claire Virenque' voor 1929 toe aan Camille Melloy voor zijn mooie bundel "Le parfum des buis" (in 1929 uitgegeven door Perrin te Parijs). In dit bekroond werk bezingt Camille Melloy zijn geboortedorp, de vriendschap, de wisseling der seizoenen, de innigheid der avonden en de troost die het gebed kan geven.
Voornoemd comité werd toen voorgezeten door Henri Bordeaux (een Frans romanschrijver en criticus, lang één der meest gelezen katholiek moralistische auteurs) bijgestaan door zijn secretaris-generaal, Ernest Prévost.
- 1931** De Franse Académie voor Taal en Letterkunde bekroonde Melloy's dichtbundel "Retour parmi les hommes" (uitgegeven in 1930 te Parijs bij de 'Editions de la revue des poètes') met de prijs "Prix Artique" (In dit werk staat het medelijden van de dichter voor de armen en de kanslozen centraal).
- 1933** Zijn dichtbundel "Enfants de la terre" (uitgegeven in 1933 te Parijs bij Bloud en Gay) werd bekroond door "l'Académie Royale de Langue et de Littérature françaises de Belgique" met de Eugène Schmitzprijs.
- 1933** reis naar Noorwegen en IJsland.
- 1934** Eveneens voor zijn dichtbundel "Enfants de la terre" ontving hij de prijs 'Edgar Poe'. Deze prijs, met toen een waarde van 7.000 fr., werd toegekend door het Parijse 'Maison de Poésie' aan een dichter die verzen schreef in de Franse taal en niet tot de Franse nationaliteit behoorde.
- 1934** april, verblijf in Nederland (Amsterdam).
- 1934** reis naar Oberammergau (Beieren / Duitsland) van 3 tot 11 augustus in gezelschap van o.a. Stijn Streuvels en diens dochter Dina. Doel van de reis was het passiespel aldaar bij te wonen, deze werd sinds 1633 na een pestepidemie elke 10 jaar opgevoerd.
- 1935** kruisvaart in de Middellandse Zee, bezoek aan o.a. Syrië en het H. Land. Deze reis werd ondernomen met de schrijvers Stijn Streuvels en Anton Coolen.
- 1936** reis naar Italië / Assisië (de streek van Sint-Franciscus).
- 1937** Op 14 april wordt Camille Melloy omwille van zijn diensten aan de Letterkunde op voordracht van de toenmalige Belgische Minister van Openbaar Onderwijs (Julius Hoste jr.) onderscheiden met het ereteken van Ridder in de Kroonorde.
- 1937** reis naar Zweden en Finland.
- 1938** Bij koninklijk besluit van 17 maart bevestigde de Minister van Buitenlandse zaken en Buitenlandse Handel (Paul Henry Spaak) op 30 maart dat aan Camille Melloy de toelating werd verleend om het ereteken van Ridder der Orde van het Erelegioen te dragen (de toen hoogste burgerlijke onderscheiding in Frankrijk).
- 1938** augustus : reis via Zwitserland naar Italië met bezoek aan Milaan, Venetië, Florence alsook aan Assisië.
- 1938** overlijden van zijn vader, Germanus De Paepe, te Meerbeke op 22 december.
- 1939** Per 8 februari 1939 werd Camille Melloy officieel benoemd tot directeur-aalmoezenier van de Rozenbergabdij te Waasmunster.
- 1939** reis naar Nederland.
- 1941** De laatste zondag van oktober werd hij overgebracht naar de stadkliniek te Sint-Niklaas. De dag daarna werd een heelkundig ingrijpen uitgevoerd aan de galblaas.

BEATI QUI IN DOMINO MORIUNTUR.

Monsieur et Madame Théophile DE PAEPE-DE MEUR, enfants et petits-
enfants ;
La révérende Mère Agnès-Rachel DE PAEPE, supérieure du couvent des
Sœurs de Marie-Joseph, à Meerbeke ;
Le révérend Père Théophile-Joseph DE PAEPE C.J. Procureur général des
Pères Joséphites ;
Le révérend Père Théodore-Octave DE PAEPE C.J.
Monsieur et Madame Benoît DE PAEPE-MEIRSCHAERT, enfants et petits-
enfants ;
La famille DE PAEPE ;
La famille BOGAERT ;
Madame l' Abbessè et les Chanoinesses Régulières de St-Victor, de l' abbaye
Roosenberg, à Waesmunster ;
Mademoiselle Idalie VAN DEN BERGHE, sa fidèle servante ;
vous annoncent avec résignation chrétienne qu' il a plu au Seigneur de rap-
peler à Lui l' âme de son fidèle serviteur,

LE RÉVÉREND

Camille Joseph DE PAEPE (Camille MELLOY)

Directeur de l' abbaye Roosenberg, à Waesmunster,
Chevalier de l' Ordre de la Couronne, Chevalier de la Légion d' Honneur,
Ancien-brancardier 1914 - 1918 ;
né à Melle, le 28 janvier 1891, ordonné prêtre à Louvain, le 28 août 1921, pieusement décédé
à St-Nicolas-Waes, le jour de la Toussaint 1941, fortifié de tous les secours de Notre Mère la
Sainte-Eglise.

Le service funèbre, suivi de l' inhumation dans le caveau de famille à Melle, aura lieu en
l' église paroissiale de Waesmunster, le MERCREDI 5 NOVEMBRE, à 10 heures.

Les Vigiles seront chantées le 4 novembre à 17 heures.

Réunion, rue de l' église, Nr. 55, à 9.45 heures.

Un deuxième service aura lieu en la chapelle de l' abbaye Roosenberg, le JEUDI 6 NOV.
à 10 heures.

Les Grégoriennes ont commencé le 1 novembre.

SOUVENEZ-VOUS DE LUI DANS VOS SAINTS SACRIFICES ET VOS PRIÈRES.

Waesmunster, 1 novembre 1941.

Impr. W. Van der Meuler-Parijs, Waesmunster

- 1941 Allerheiligendag, 1 november : Camille Melloy overleed in de stadskliniek te Sint-Niklaas.
- 1941 Op 5 november werd te Waasmunster een begrafenisplechtigheid georganiseerd in aanwezigheid van enkele Frans- en Nederlandsschrijvende letterkundigen, o.a. Stijn Streuvels en een lid van de Académie Française.
De lijkstaf werd overgebracht naar het kerkhof te Melle waar hij werd bijgezet in de grafkelder van de familie De Paepe.
- 1941 Op een dinsdag halfweg de maand november werd er in de Sint-Goedele-kerk te Brussel om 11.00 uur in de voormiddag op initiatief van verscheidene letterkundige groeperingen uit België een solemnele dienst gezongen.
- 1942 De Belgische Académie Royale de Langue et Littérature françaises kende postuum de prijs 'Auguste Michot' toe aan Camille Melloy. Deze prijs werd toegekend aan een literair oeuvre die het schone van Vlaanderen bezong in de Franse taal.
- 1943 tentoonstelling 'Camille Melloy', die werd ingericht door "Le Musée du Livre" te Brussel, en geopend werd op 19 september.
- 1948 Op 5 december vond de plechtige overhandiging plaats van het Camille Melloy-fonds door Z.E.H. Théophile, Joseph De Paepe, namens de familie De Paepe, aan de vzw 'Bibliotheca Wasiana' te Sint-Niklaas (voornoemde vereniging verzamelt alles i.v.m. wat enigszins belangrijk kan zijn voor de geschiedenis van het Waasland. Camille Melloy bracht zijn laatste levensjaren door als geestelijk leider van de Rozenbergabdij te Waasmunster. De toenmalige voorzitter was prof. Dr. Prosper Thuysbaert de secretaris André Stoop, de latere stadsbibliothecaris van de openbare bibliotheek te Sint-Niklaas, waar overigens heden de Bibliotheca Wasiana is in ondergebracht).
De gelegenheidsrede in het Nederlands werd uitgesproken door Dr. Albert Van Driessche (deze werd overigens gepubliceerd in het nummer augustus/september 1949 van "Dietsche Warande & Belfort").
Prof. Dr. Charles de Trooz (gewezen leerling en vriend van Camille Melloy) sprak de gelegenheidsrede in het Frans uit.
De schenking van het fonds Camille Melloy gebeurde door de bemiddeling van Henri de Lovinfosse. Van dit fonds werd een catalogus opgemaakt onder de noemer 'speciale verzamelingen : nr.1' door mevr. Diana De Dauw, verbonden aan de Stedelijke Openbare Bibliotheek van Sint-Niklaas (1975).

Grafzerk van Camille Melloy op het kerkhof van Melle

GENEALOGISCHE SCHETS M.B.T. CAMILLE MELLOY

door Jan Olsen

Over zijn afstamming schreef Camille Melloy zelf ooit het volgende : "J'appartiens à une famille purement flamande, dont les origines flamandes peuvent être contrôlées dans le passé jusqu'au 13e siècle..." (1) .

Of Camille Melloy ooit bepaalde familiekundige opzoekingen verrichtte, konden we niet te weten komen. Enig spoor ervan vonden we tot op heden niet terug. Zelf trokken we één en ander na m.b.t. de voorouders van Melloy. Camillus Josephus De Paepe werd te Melle geboren op 28 januari 1891 uit het tweede huwelijk van zijn vader Germanus met een zekere Sidonie Stephanie Bogaert. Camillus was de jongste telg uit een gezin van zeven kinderen, waarvan de twee oudsten sproten uit het eerste huwelijk van vader Germanus met Marie Emelia De Moor.

De vier grootouders van Camille Melloy waren werkzaam in de landbouw. Zijn overgrootouders langs vaderskant eveneens.

Grootvader, langs moederszijde, met name Alexander Bogaert woonde te Oordegem in een grote hoeve (2) . Moeders broer, Camille Bogaert (peter van Camille Melloy) was een tijdlang burgemeester van Serskamp (1896-1904) (3) . Grootvader en grootmoeder langs vaderszijde, Jean-Baptista De Paepe en Nathalie de Raedt (beiden geboren te Letterhoutem) waren bij hun huwelijk in 1843 werkzaam in de landbouw te Wetteren. Later, in de geboorteakte van Germanus (Melloy's vader) staat onder de rubriek 'beroep' bij Jean-Baptista 'tapper' vermeld. Aldus baatte het gezin De Paepe toen te Wetteren een herberg uit. Bevestiging daarvan vonden we in de bevolkingsboeken van voornoemde gemeente (telling 1846-1857).

Bij een latere telling in de gemeente Wetteren (nl. deze van 1866-1882), vernemen we dat het gezin van Jean-Baptista De Paepe op de Dries woonde en er een winkel annex bakkerij op nahield. Op 1 december 1879 lieten ze zich te Wetteren uitschrijven en gingen te Oordegem wonene waar reeds een paar van hun kinderen enige tijd verbleven.

Melloy's vader, Germanus (° te Wetteren in 1851) werd schoenmaker en vestigde zich eind 1877, een jaar na zijn eerste huwelijk, te Melle. Eerst langs de Brusselsesteenweg, daarna in de buurt van het

(1) Deze tekst wordt aangehaald door Monique Scheerlinck in haar eindverhandeling tot het behalen van de graad van licentiaat in de romaanse filologie, getiteld "Camille Melloy, de la vie à l'oeuvre" (Leuven, 1989), p.26
Volgens haar werden deze gegevens geput uit een neergeschreven conferentie van Camille Melloy over zijn eigen werk, deel 1 p.14-15 en 16.

(2) Melloy Camille, "L'offrande filiale" (boek, uitgegeven bij Bloud & Gay, 1929), p.24 e.v. waar we volgende lezen : "... Deux fois j'ai vu pleurer ma mère. La première, j'avais six ans. C'était un dimanche, vers le soir. Grand-père, qui habitait toujours sa vaste ferme, à O....., on le savait, depuis un temps, fort malade..."

(3) Melloy Camille, "L'offrande filiale" (boek, uitgegeven bij Bloud & Gay, 1929), p.40 en 41, daar lezen we : "... Mon parrain, qui avait une belle barbe fleurie comme Léopold II, et sur son gilet blanc une large chaîne de montre en or, j'étais très fier qu'il fût bourgmestre et que je portasse son nom, me donnait une pièce de cent sous, énorme... pendant que ma mère causait avec son frère illustre, le bourgmestre de Cherscamp..."

Camille Bogaert staat ook vermeld in het boek van Ruys Robert, De Sutter Hugo e.a. "Bijdrage tot de geschiedenis van Serskamp" (1980) p.169

station ⁽⁴⁾ , en later, een hele tijd na zijn tweede huwelijk, in de Kloosterstraat (deze woning staat er nog en draagt heden het huisnummer 94) ⁽⁵⁾ .

Kort na de dood van Melloy's moeder, Sidonie Bogaert (+ te Melle op 8 februari 1927) verhuisde vader Germanus naar Dorp 8 te Meerbeke (een gemeente heden gefusioneerd met Ninove) ⁽⁶⁾ , waarschijnlijk omdat één van zijn dochters, met name Melanie-Rachel, daar verbleef als religieuze in het klooster van de Zusters van Maria-Jozef ⁽⁷⁾ .

Camillus De Paepe (Camille Melloy) overleed te Sint-Niklaas, ondanks een heelkundig ingrijpen aan de galblaas, in de stadskliniek op 1 november 1941.

Als bijvoegsel bij dit hoofdstuk voegen wij een genealogisch schema als eerste aanzet tot een kwartierstaat (voor verdere uitwerking dient echter nog heel wat onderzoek te worden verricht).

Gemeente Cherscamp (wijk Anker)

BRIEVEN PAKKEN met VELOS
op Zondag 19 October 1902
zijnde 8^e kermisdag
VOORUIT 30 FRANK
verdeeld als volgt : 1^e prijs 10 fr., 2^e prijs 10 fr.,
3^e prijs 10 fr.

*Borendien zal het inleggeld in bijgevoegde prijzen
verdeeld worden.*

De 3^e prijs zal toegekend worden aan den Velo-club eener zelfde vreemde gemeente, ten minste uit 15 mededingers bestaande, maar het meest in getal.

Om dezen prijs te kunnen bekomen, moet men voorzien zijn van een getuigschrift der plaatselijke Overheid hetwelk moet ingediend worden in het lokaal der inschrijving vóór 2 1/2 ure des namiddags.

De inleg is bepaald op 50 centiemen per mededinger.

De inschrijving zal plaats hebben ter herberg van Mr Francies De Sitter, van 1 tot 2 1/2 ure namiddag, om alsdan stipt te kunnen beginnen.

De prijsuitreiking zal plaats hebben ter herberg van Mr Leander Smeltryns.

Verdere voorwaarden zullen voor den aanvang der brievenpakking bekend gemaakt worden.

NAMENS HET GEMEENTEBESTUUR :

<i>De Secretaris,</i> J. Hermans.	<i>De Burgemeester,</i> C. Bogaert.
---	---

Wetteren, stoomdr. A. De Graeve en Zoon.

Camille Bogaert, burgemeester van Serskamp (1896-1904)
was peter van Camille Melloy
(Uit "Bijdrage tot de geschiedenis van Serskamp, 1980)

⁽⁴⁾ Bevolkingsboeken van Melle (1890-1900) folio 501.

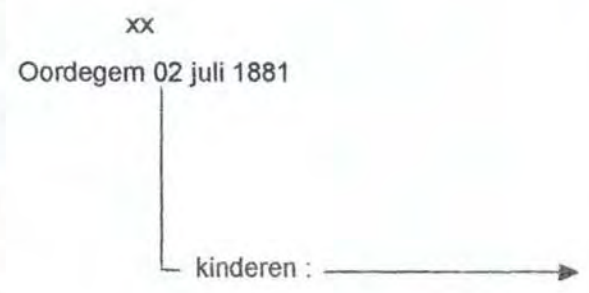
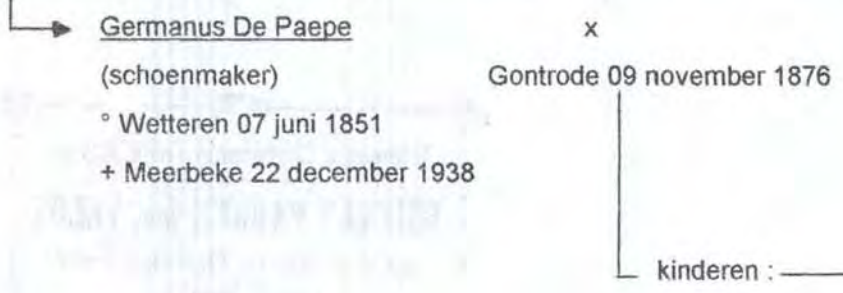
⁽⁵⁾ Bevolkingsboeken van Melle (1910-1920) boek 5 folio 981.

⁽⁶⁾ Bevolkingsboeken van Melle (1920-1930) boek 4 folio 926.

⁽⁷⁾ doodsbrief van Camillus Josephus De Paepe (+ 1 november 1941).

Franciscus De Paepe x Berlinde Hanssens
(landbouwer)

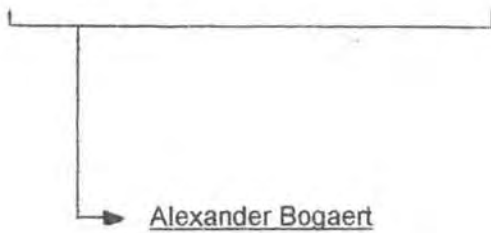
Joannes de Raedt x Marie Joanna Baeyens
(landbouwer)

De ouders van Camille Melloy

Charles Bogaert x Marie Livine De Smet

Alexander Bogaert

(landbouwer)

° Oordegem 25 februari 1814

+ Oordegem 1897

x

Melania Van Gysegem

(landbouwster)

° 1814

+ ?

Marie Emelia De Moor

(kleermaakster)

° Gontrode 19 oktober 1851

+ Melle 01 februari 1881

- Maria Anna (° Melle 02 september 1878)

- Benoit Joseph (° Melle 16 maart 1880)

Sidonie Stephanie Bogaert ←

(zonder beroep)

° Oordegem 04 februari 1851

+ Melle 08 februari 1927

- Alexander Joseph (° Melle 07 juni 1882)

- Melanie Rachel (° Melle 09 november 1883)

- Joseph Augustinus (° Wetteren 23 augustus 1885)

- Leopoldus Josephus (° Aalst 28 december 1887)

- Camille Josephus (E.P. Theodule)

priester-dichter ° Melle 28 januari 1891

(Camille Melloy) + Sint-Niklaas 01 november 1941

Camille De Paepe (Melloy) als kind

Leuven, 1ⁿ Oktober 1928.

Hooggeacht Meester en Dierbaar Vriend,

Uw aanmoedigend en gemiddelikt schrijven heeft me reeds gedaan aan 't hart. Dank! Ik ben uer verheugd en vereerd dat ge mij wilt noemen: uw vriend. - En dat ge in u' verzen iets essentieel-slaamsch hebt weergevonden. Ik men dat het z'is is: mijn "inspiratie" komt nu gans van m'n geboortedop in Vlaanderen - en van m'n moeder Zalige: dat was een eenvoudige, heilig ondie met 'n avare dichtersziel en 'n taal vol naïeve kleuren; ze knemde blommekes voor de wangen van een soogen en voor O.L.Her; ze gaf de vogelkes dagelijkes eten, en de vogelkes kenden haar, en zij kende haar vogelkes; - en toen ze stervende was, veleden jaer, einde Februar; (It was 'n massie valavond vol blaauw en verloren goud) begon de eerste lijster van 't jaer te zingen dat het ketterde, in den tuin van mijn huurman... Over moederke ben ik in boekeje aan't schrijven: L'offrande filiale. (Ik deed het liever in 't slaamsch; maar 't goed was goed niet) In m'n bundel verzen die nu persklaar ligt: Parfum de Bruxelles zult ge, meer nog dan in "Le soliel d'as le V.V." ge - de gaven en kleuren van Vlaanderen terugvinden, hoop ik. Ik bey en wil blijven: slaamsch van aard en ziel, en in dien ik de fransche taal hetes machtig ben en meer geknik, is dat te wijken aan 'n hebe niks onstardigheden, te lang om aan te halen. - Met franskiljens kan ik vrouwen slecht over de baan, en bijna alle mijn franschschrijvende kunstvrienden zijn "franschen uit fraduktijk", voor wie ik vrouwen/ mijn vl. gevoelens niet verdient en aan wie ik, bij gelegenheid, ons vl. letteren leer kenney. (Dat is mischien nog jaer'n slechte manier uit van Vlaanderen te deinen.)

TWEE VRIENDEN : CAMILLE MELLOY en FELIX TIMMERMANS

Door Daniël Lemmens

In haar boek *Mijn vader* vermeldt Lia Timmermans het een en ander over de vriendschap tussen haar vader en de priester-dichter Camille Melloy :

"... Tussen de getrouwen van het eerste uur was de Fransschrijvende Vlaming Camille Melloy. In 't begin van hun levenslange vriendschap schreef hij : "Hooggeachte Meester", later : "Beste Felix". Hij moet vader wel goed begrepen hebben, dat leest ge zo uit zijn woorden : "Gij neemt eenvoudige mensen, en gij zoekt in hen, onder de ruwe schors, het goede en het sappige van een in den grond nog braaf gebleven hart en soms schone, zeer edele gevoelens. De naturalisten zoeken en onderlijnen graag het dierlijke; gij integendeel, zoekt bij iedereen den goeden ondergrond. Die diepe goedheid van U, die vertedering voor al wat edel is en schoon, dat is evangelisch, christelijk. Zo verstaat gij beter den mens dan de snobs van vandaag".

Hoe de vriendschap tussen F. Timmermans en C. Melloy ontstaan is weten we niet precies. De aandacht van F. Timmermans voor de Frans-Belgische letterkunde werd bij hem gewekt door zijn, nu totaal vergeten, Fransschrijvende overbuur Victor Remouchamps* .

Dankzij hem leerde F. Timmermans de Jeune Belgique-groep kennen met namen als Nobelprijswinnaar Maurice Maeterlinck, Charles Van Lerberghe, Emile Verhaeren, Georges Rodenbach e.a.. Hun neoromantiek, hun symbolisme, hun vaag irrealisme, hun hang naar mysterie, hun flirt met dood en eros, had hem aangetrokken. Heeft die interesse hem later naar die andere Fransschrijvende Vlaming C. Melloy gebracht ? Wie zal het zeggen!

Of heeft het toeval hier ook een rol gespeeld ? Een aanwijzing in die zin vinden we terug in een brief van 27 sept. 1928 waarin F. Timmermans eindigt :

*"Met hartelijken en innigen dank en ook de Voorzienigheid
dankend die mij U heeft doen vinden aan dit hoeksken."*

In een andere brief spreekt C. Melloy ook van "*dat gebenedijd hoeksken te Brugge*", zodat we kunnen aannemen dat deze toevallige ontmoeting de eerste stap is geweest voor de langdurende vriendschappelijke relatie tussen de twee letterkundigen.

Hoe het eerste bezoek van C. Melloy aan F. Timmermans verliep vernemen we via een brief die hijzelf schreef aan Pieter De Clercq, een vriend-priester uit Nieuwpoort.

*"Felix Timmermans heeft me 'n paar mooie briefjes geschreven : hij houdt zeer veel van m'n verzen; hij vertaalde gansch mijn **Soleil sur le village** voor Marieken : dat weet ik van P. Depauw, z'n vriend, en van hemzelf, die het noteerde in z'n dagboek. Verleden week heb ik hem bezoek gebracht. Ge*

* Victor Remouchamps : Lier 1862 - Hasselt 1907. Hij was leraar aan het atheneum te Hasselt en werkte mee aan *La jeune Belgique*, *Vers et Prose* en andere Franse tijdschriften. Hij was ook intiem bevriend met Maeterlinck en Van Lerberghe.
Publicaties : *Les Aspirations* en *Vers l'âme*.

Reeds vijftig jaer, beste Fee,
Dat ons planeet u meêvoert,
En vijf en twintig (heil ermée!)
Dat glorie naar den Fee loert!
Eoch leuk, die reis door 't Heelal, hé!
Al is 't van ver, ik jubel mée,
En 'k wensch van harte dat, nog ve-
le jaren, och, wat zeg ik?
Tot over duizend jaer, allez,
(maar dan ben ik hier weg, ik!)
uw naam op Vlaandres lippen le-
ve en nooit verga noch kwijne!
- En laat ze zeggen: "onze Fee",
ik zeg: 't is ook "de onijne!"

Camille Melloy

5 juli / 1926

P.S. Ik heb de rekening ontvangen van Blond en Gay: procent op den verkoop van
la Hague de St. Francois, tot op 31 December 1936: ~~XXXX~~ 1128 fr. (fransche fr.)
waarvan de helft is toekornt. Dus: 564 fr. fr. = 1097 belgische fr.
Ik laat die som stoken of een P.C.R.

Camille

weet dat hij z'n bezoekers soms rap 'afschept' ; er komen er veel ; en hij houdt fel van 't huiselijk leven.

Pater Depauw was dan ook zeer verwonderd toen hij ons onthaalde op wijn en sigaren, en 'n heelen namiddag met ons gemoedelijk koutte over kunst en literatuur. "t Moet zijn dat hij veel van u houdt, jongen, zei m'n vriend. Want dat doet hij voor niemand." Hij leidde mij in z'n studio, vol schilderijtjes en boeken, in 'n pittoreske wanorde. Hij gaf me 'n paar van z'n boeken, met 'n mooie opdracht : o.a. : "aan den schoonen en zielvollen dichter EH. P.C. Melloy, Hartelijk !" Dát ook doet hij voor niemand, zegt P. Depauw. Zijn beste vrienden alleen krijgen 'n presentemplaar, en nog niet altijd. Dus, ik ben goed gevallen, hé ?"

Dat dit bezoek echt indruk op C. Melloy gemaakt heeft blijkt duidelijk uit zijn woorden aan de Fé :

"Het heeft me zoo'n deugd gedaan, gisteren 'n paar uren met u te mogen leven en voelen, dat er mij een feeststemming van bijblijft."

Vanaf die periode tot aan de dood van C. Melloy in 1941 hebben ze regelmatig met elkaar gecorrespondeerd. Ze stuurden ook hun werken op met opdrachten. Daar was C. Melloy zeer op gesteld :

"Vergeet niet er met eigen hand iets in te schrijven : dan is 't zoo een beetje alsof ik u weer ontmoet."

De priester-dichter zal wel geleid geweest zijn bij het lezen van :

"Er was eens een dichter die ons de taal der bloemen en de gouden zondagsstilte deed verstaan en liefhebben."

Op andere plaatsen spreekt de Fé van "de dauwdroppuren dichter", "de dichter der Heilige dingen", de "zoete dichter van de avond".

Wanneer F.T. vijftig jaar wordt, kan C. Melloy niet nalaten, zij het met caramilverzen, zijn wensen over te brengen

**Reeds vijftig jaren, beste Fee,
Dat ons planeet u meevoert,
En vijf en twintig (heil ermee!)
Dat Glorie naar den Fee loert !
Toch leuk, die reis door 't Heelal, hé ?
Al is 't van ver, ik jubel mee,
En 'k wensch van harte dat, nog vele jaren, och, wat zeg ik ?
tot over duizend jaar, allez,
(maar dan ben ik hier weg, ik !)
uw naam op Vlaandrens lippen leve en nooit verga noch kwijnen !
En laat ze zeggen : "onze Fee",**

ik zeg : 't is ook "de mijne !"

Camille Melloy

5 juli 1936

Maar ook F. Timmermans zal zijn genegenheid in dichtvorm overbrengen. Dit gebeurt bij de opdracht in het boek **De familie Hernat** waarin hij C.M. dankt voor de vele boeken die hij opstuurde en er een paar bedenkingen aan toevoegt over poëzie.

**Velen dank om al de boeken
die gij mij gezonden hebt
Waar ik steeds pleeg in te zoeken
poëzie, puur ongerept.
Waar ik die dan ook in vinde
en er mij mee rijker maak,
lijk een bij die in den linde
vol zich drinkt van hongingsmaak.
Wil er zoo nog vele schrijven !
Dichters maken 't leven schoon !
Altijd dieper, dieper drijven
naar der ziele gulden loon !**

In 1940 heeft F. Timmermans moeilijke tijden gekend. Bij 't uitbreken van de oorlog vluchtte hij met zijn gezin naar Mene waar men twee weken lang in een kelder moest schuilen. Bij schermutselingen werd Felix' zuster door een bomscherp onthoofd. Timmermans, de gevoelsman was overstuurd. In enkele weken was hij fel verouderd. Zijn zwak hart had veel geleden. In die benarde omstandigheden spreekt Camille zijn vriend moed in. Op 9 juli begint Felix zijn antwoord met : "*Mijn goeden Camille*" en vervolgt :

"Dat heeft mij plezier gedaan en een zelf gestreken op mijn gemoed. Want door al die wedervarens ben ik diep teneergeslagen geweest. Ik was voor alles dood. Ik leefde alleen nog om te sterven. Dat is erg. Dat is niet plezant. Ik ben er Goddank toch terug uitgekomen. En de belangstelling voor 't leven nam men stukjes en brokjes zijn aandeel weer in. Ook uw brief van 29 juny heeft daartoe geholpen."

C. Melloy had een zwakke gezondheid. Daarom stopte hij ook met lesgeven en verhuisde naar de Rozenbergabdij te Waasmunster. Waarschijnlijk had hij F.T. hiervan niet op de hoogte gebracht. Vandaar dat de Fé, na zijn mislukt bezoek aan Melle, hem een gemoedelijk briefje stuurde in versvorm waarin die ongedwongen relatie nogmaals tot uiting komt.

Lier 9 mei 1934

Beste!

- Ik was overlastig voor helle gespen,
 - Ik kwam voor een toëbeers te staan,
 je waart wort ik voor waasmuntten
 waar zoveel mensden kunstere
 lijf Ontrop en Verstraeten;
 deus hebt g'u neergelaten,
 zoo sei mij de portier,
 en ik ging terug naar Lier.
 Uw boek kwam mij nu goed te hand
 van het geluk uit Finland,
 en ik heb daar uit vernomen
 dat gij Celesia wilt sien komen
 naar d'oude Roosbergabdij.

Ik wil u vinden! Kom heer zij
 zou ik heer willen mee jleiden;
 maar ik zit in t'werf, in oude tijden,
 gedonfeld voor een nieuw, die boek,
 en ik loom zoo moeilyk uit mijn hoed.
 Maar als het dan zoo van den zonnier
 dan kom ik voor den dichter-droomer
 mijn goeden vriend Camille Melloy
 en beste gaet, cragez en moi!
 uw feyt.

Wassmuntten
 Roosberg
 Calwagynen van de liddij
 Camille Melloy
 Wanden Leers: fter

Handgeschreven kaart (recto-verso) van Felix Timmermans aan Camille Melloy (9 mei 1939)

L'ESSOR

Timmermans raconte...

CHOIX DE CONTES ET DE NOUVELLES DE
FÉLIX TIMMERMANS

INTRODUCTION ET TRADUCTION LE
CAMILLE MELLOU

ÉDITIONS L'ESSOR
PARIS - BRUXELLES

Afdruk schutblad van het
boek: "Timmermans raconte..."
Inleiding en vertaling door
Camille Melloy

"Beste !

'k Was overlaats naer Melle gegaan,
'k kwam voor een toeë deur te staan,
ge waert naer 't schoon Waasmunsteren
waar zooveel menschen kunsteren
lijk Ontrop en Verstraeten ;
daar hebt g'u neergelaten,
zoo zei mij de portier,
en 'k ging terug naer Lier.
Uw boek kwam mij nu goed ter hand
van het geluk in 't Finnenland, ⁽¹⁾
en 'k heb daar uit vernomen
dat gij Cecilia wilt zien komen ⁽²⁾
naer d'oude Roosenbergabdij.
Ik zal z'u zenden ! Aan haar zij
zou ik haar willen mee geleiden ;
maar 'k zit in 't werk, in oude tijden,
gedompeld voor een nieuw, dik boek, ⁽³⁾
en 'k koom zoo moeilijk uit mijn hoek.
Maer als het kan zoo van den zomer
Dan kom ik naer den dichter-droomer".

Ze hadden ook veel waardering voor elkaars werk. Vooral het vertaalwerk van C. Melloy viel bij F. Timmermans in de smaak.

Na het verschijnen van Timmermans raconte ... waarin prachtige verhalen als : **Les très belles heures de Mademoiselle Symphorose, Béguine, Le Cochon**, "Notre Dame aux poissons, Le silence éternel en Triptyque de Noël", staan te lezen, lucht Timmermans zijn gemoed :

"Laat mij u met wijd-open mond en twee nijpende handen geluk zeggen voor de schone verhalen. Dat is vertalen ! Zo straf als in 't Vlaamsch. Ik heb het ook aan de uitgever laten weten dat ik er zoo fel tevreden over ben ! Ik hoor het van alle kanten zeggen, van hen die mijn werk in 't Vlaamsch goed kennen. Proficiat".

Maer die waardering ging niet alleen uit naer de vertaling van Timmermans' werken. Ook het origineel werk van C. Melloy kreeg bewondering. We kunnen hierbij genieten van die eigen stijl, die originele woordkeuze en beeldspraak die we in de werken van de grote Fé aantreffen en die hem tot

(1) Over zijn reis naer Finland schreef C. Melloy een verhaal **Suomi ou le bonheur en Finlande**

(2) Ik zag Cecilia komen, een novelle van F. Timmermans over een onmogelijke liefde

(3) Op dat ogenblik was F. Timmermans bezig met de enige historische roman die hij schreef **De familie Hernat**

Lier 27 Dec. 1928

Hooggeachte vriend!

Zoo nu en dan een punt melk van uw verzen! daar houdt men den geest mee recht! Ik dank u om het genot dat "Le poème de la grande route" mij gegeven heeft! Ja en dan begin ik mee te dichten, mee te lezen, mee de oude gewoortwoorden te hervollen. Ik ken ze de steenwegen. Ik heb vaezer toch zoo geerne gewondeld, en t waren homeraden geworden. Bewijs dat gij een groeten dichter zijt: dat gij ook anderen aan't dichten en aan't mijneren geeft.

hogwaals dand!

Zeg probeer zoo in dingen eens in't bloand te knijven. Ons volk moet daar ook van proeven. Want met al die jass-dichtkunst raden ze weg.

Dat is goed niems weet van hz de Tondelle! heem iuster symforosa. Begrijp, of Driehoningenkruyft. T eerste vercheen reeds in "Europe". T cinder is nog versch, en is misschien beter voor u geschikt. Probeer eens! Ik berchif over het vertalingrecht, en de gewoorte dat de uitgever voor auteur en vertaler eld een apart Contract geeft, en eld opant de voorwaarden regelt. Voor een reerd is 't voor ieder d' helft. celtijd gaame meer inlichtingen gegeven! In nu een beste en zalige niensoo, en veel inspiratie!

Handgeschreven kaart (recto-verso) van Felix Timmermans aan Camille Melloy (27 december 1928)

Handgeschreven brief van Camille Melloy aan Felix Timmermans (2 december 1935)

2 December 1935

Beste Felix, uw Boerensalm is geen boek voor kinderen, maar 't is een schoon boek, een van uw beste. Uw Wortel hebt ge uitgewerkt tot een type, die leeft - en zal blijven leven. Zijn liefde voor het "land" en het leven, zijn couragie, zijn gewaarden, zijn geloof en zijn openhartige rechtzinnigheid, dat alles is zoo dyp-menschelijk en zoo waer. Het is opvallend dat het veld met al zijne bedrijvigheid er niet eens in bekenven is op zijn streuvel, maar daer lout ge misschien ook niet zo goed in gelaagd zijn, want daarvoor

moet men zelf van den buiten zijn. Maar 't heereken van den boer, en zijn ziel, die staer, en voor altijd. Het motto van den kruis-leeu. Heer is een prachtige roudst. In gausch het boek is doordrenkt met de echte christelijke gevoelens. Een echte prahn. In solider dan uw eerste werken: een vrucht van het rijpe talent.

Ik heb over uw Boerensalm geen recensie gelezen: ik kan voor 't oogenblik de nederlandsche Kriek mit uitspraak met haar klein geestige ~~beoordeling~~ van ritterijen tegen al wat mit van't zelfde clubje is. Wat ik u schrijf is persoonlijke overtuiging; 't is geen vleierij. Proficiat en merci. Zoo 'n roggeloter hant met echte loter is voedsel, en 't smaakt naar nog!

Uw trouwe
Camille Melloy

één van de bekendste Vlaamse schrijvers heeft gemaakt. Naar aanleiding van het verschijnen van het boek **L'Offrande Filiale** drukt de Fé zijn gevoelens tekenend uit onder volgende bewoordingen :

"Ik was aan zee en heb uw schoon boek gelezen, neen gebeden ! Dat is van zulke zuivere, kristalheldere liefde ! Grootsch van allure, een goudspikkeling als een sterrennacht, en zoo vol rust en zielevrede, vol liturgische kleuren, en religieuze landschappen. En dan die kleine vondsten, die het accent van blijheid en devotie versieren en verhoogen. Wat kunt gij die zondagen beschrijven, laten meevoelen en beleven. In langen tijd las ik geen boek, dat zoo religieus zoo diep in mijn ziel is gegaan als dit. Ik kan er een psalm opmaken ! Overal beveel ik het aan. 't Heeft mij effenaf doorgoten met le bonheur des pauvres gens." (10 okt. '33).

Na de lectuur van **Vingt-sept petites élégies** mijmert de Fé :

"Uw élégies zijn als een regentje in den avond over een park gefezeld. Een zoet heimwee heeft me vastgenomen en 'k had eenstil geluk boven mij als onder een kruidnagelboom."

Het boek **Le soleil sur le village** heeft hij "gedronken". Een andere keer ter gelegenheid van het verschijnen van de bundel **Parfum des buis** moedigt hij aan met :

*"Zo nu en dan een pint melk van uw verzen! Daar houdt men den geest mee recht!" Ik dank u om het genot dat **Le poème de la grand 'route'** mij gegeven heeft. Ja en dan begin ik mee te dichten, mee te zien, mee de oude gewaarwording te hervoelen. Ik ken ze de steenwegen 'k heb vroeger toch zoo geerne gewandeld, en 't waren kameraden geworden. Bewijs dat gij een groten dichter zijt : dat gij ook anderen aan 't dichten en aan 't mijmeren jaagt. Nogmaals dank!*

Zeg probeer zoo'n dingen eens in 't Vlaamsch te schrijven. Ons volk moet daar ook van proeven. Want met al die jazz-dichtkunst zakken ze weg".

(...) (I) (27-10-28)

Ook C.M. is zeer ingenomen met de werken van F.T.. Bij het verschijnen van **Boerenpsalm** geeft hij een paar rake bedenkingen ten beste :

Beste Felix, uw Boerenpsalm is geen boek voor kinderen, maar 't is een schoon boek, één van uw beste. Uw Wortel hebt ge uitgewerkt tot een type, die leeft - en zal blijven leven. Zijn liefde voor het "land" en het leven, zijn couragie, zijn zwakheden, zijn geloof en zijn openhartige rechtzinnigheid, dat alles is zoo diep-menschelijk, en zoo waar. Het is opvallend dat het veld met al zijne bedrijvigheid er niet eens in beschreven is op zijn Streuvels, maar daar zoudt ge misschien ook niet zoo goed in geslaagd zijn, want daarvoor moet men zelf van den buiten zijn. Maar 't huizeken van den boer, en zijn ziel, die staan er voor altijd. Het motto van den Kruis-Lieven-Heer is een prachtige vondst. En gansch het boek is doordrenkt met de echtst christelijke gevoelens. Een echte psalm. En soberder dan uw eerste werken : een vrucht van het rijpe talent".

7. Februar 1934.

Gerechtigd
Boeken
Beste Felix,

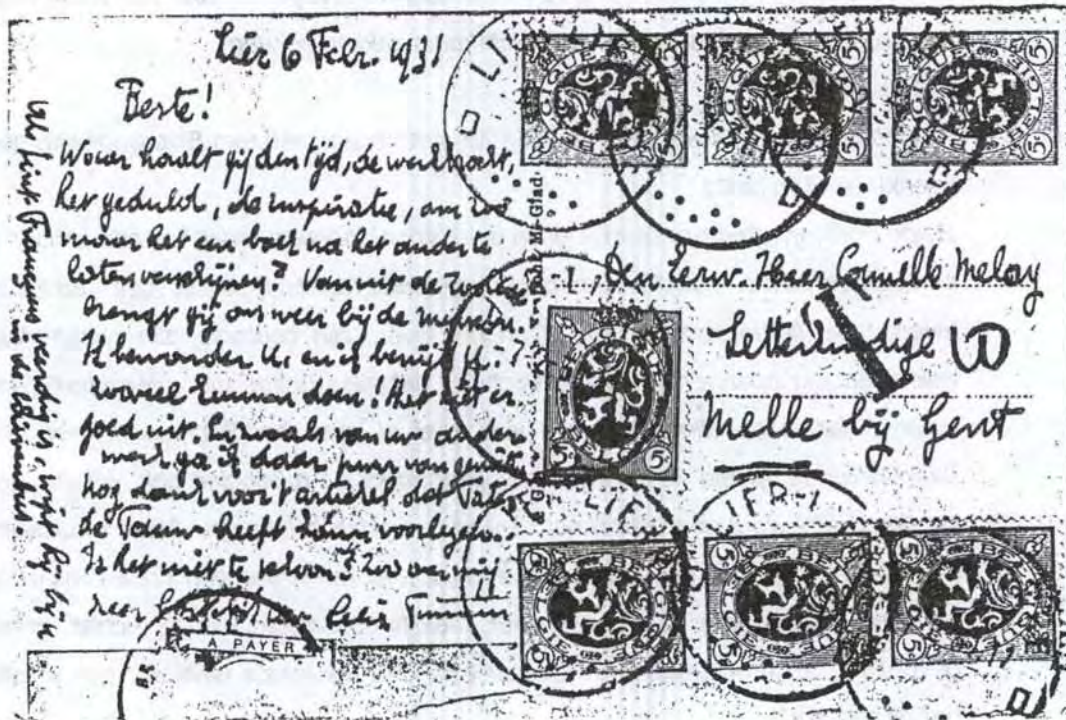
Ik heb drie dagen lang - bij
stelsel was ik kon - zitten smullen
aan uw prachtige Breughel.
Felix, jongen, wat een schoon boek!
Nu, kon het anders? Breughel
was immers een uitgelij en figuur
voor u, weggelegd voor u.
En weer die onuitputbare vinding.
Vracht van joviale of roekende
prentenboeken, druipend als
doornrijp fruit van zoete sappen;
en ook, als in uw ander boeken,
hier en daar zoo in prachtboek,
goveed van de Bloemleyzingen

Illustratie van Felix Timmermans uit zijn boek "Pieter Breughel"

Uittreksel van een brief van Camille Melloy aan Felix Timmermans (1934)

Kaart van Felix Timmermans aan Camille Melloy (1931)

De brief Franseus vinding is, licht bij de

Lier 6 Febr. 1931
Beste!

Waar houdt zij den tijd, de waerheit,
ker geduld, de inspiratie, om de
nuon het een boek na het andere te
leten verschijnen? Van uit de laatste
orange zij ons weer bij de meesters.
Ik benonder de en is benijt ff.?
Waarom kunnen doen! Het niet is
geld uit. In waals van uw ander
wordt ge it daar naar van een
koz daar voor artikel dat Val
de Volen heeft hun voorlijzen.
Is het niet te salve? Is over mij
deer postpost van Felix Timmermans

Den Eerw. Heer Camille Melloy
Letterdrukkerij W
melle bij Gent

Heel opgetogen is C.M. bij het lezen van **Breughel** :

*"Ik heb drie dagen lang - tijd stelende waar ik kon - zitten smullen aan uw prachtige **Breughel**. Felix, jongen, wat een schoon boek! Nu, kon het anders? Breughel was immers een uitgelezen figuur voor u, weggelegd voor u.*

En weer die onuitputbare vindingsdracht van joviale of roerende prentenwoorden, druipend als doorrijp fruit van zoete sappen; en ook, als in uw andere boeken, hier en daar zoo'n prachtbrok, gereed voor de Bloemlezingen der toekomst; en nog, meer misschien dan in uw andere werken die pakkende menscheijkheid, dat kloppende hart, en de strijd tusschen licht en duisternis, zonde en genade.

Een rijk boek. - Proficiat!" (7-2-34).

C.M. is een "bezig mens". Vooral in de Melse periode is hij zeer actief. Hij geeft les, houdt lezingen over literaire en godsdienstige onderwerpen, werkt mee aan talrijke tijdschriften en ... dicht.

T. bewondert die werklust : *"Waar haalt gij de tijd, de werkkraft? het geduld, de inspiratie om zo maar het ene boek na het andere te laten verschijnen."* *"Gij zijt een horen van overvloed. Gij schudt het zeker zoo uit uw mouw."*

Diezelfde woorden kunnen we ook toepassen op het leven van Timmermans zelf. Beiden waren zeer actief, volgden elkaars literaire producties op de voet en lieten hun wederzijdse waardering blijken. Spijtig zijn ze beiden zo vroeg van ons heengegaan. C.M. was pas 50 jaar, Timmermans amper 61. We konden nog zo veel van hen verwachten.

Bij het overlijden van C.M. drukt F.T. nogmaals zijn dank uit in een brief aan de broer van C.M. met deze diepdoorvoelde woorden.

"Ik verlies in Camille een goede medewerker, want wat hij van mij vertaalde, was geen vertalen meer, maar een herscheppen, zo goed diep verstond hij mij, en had hij een inzicht in mijn binnenste. Hij heeft daardoor enorm veel voor mij gedaan, en als ik enigszins in de wereld der Franse Letteren bekend ben, is het aan hem te danken.

Camille was een groot en edel mens, een zuiver kunstenaar, waarvan veel werk blijven zal. Hij was werkelijk een minnestreel Gods, een Franciskaanse heraut, een gloriestraal onder de mensen. Ik ben innig blij dat ik hem gekend heb. Hij heeft mij naar de ziel rijk en beter gemaakt".

Met deze bijdrage heb ik getracht, naar aanleiding van de herdenking van het overlijden van F.T., vijftig jaar geleden, de weinig gekende vriendschappelijke relatie met C.M. en hun wederzijdse waardering in het licht te stellen.

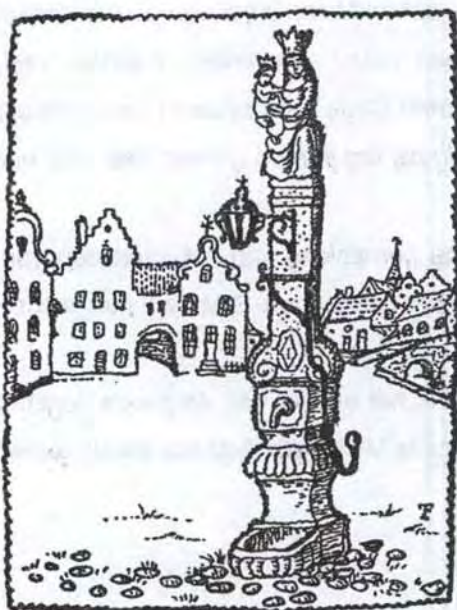
Hiervoor kon ik dankbaar gebruik maken van de brieven uit het archief van de paters Jozefieten te Melle en van de gedicaceerde werken uit het Fonds Camille Melloy (Bibliotheca Wasiana) te Sint-Niklaas.

CAMILLE MELLOY

LE
MISERERE
DU
TROUVÈRE

DESCLÉE DE BROUWER, PARIS

Kaft van een dichtbundel geschreven
door Camille Melloy en uitgegeven in
1937 in Parijs door Desclée De Brouwer

VERWANTSCHAP EN GEMEENSCHAPPELIJKE THEMA'S BIJ C. MELLOY EN F. TIMMERMANS

Door Daniël Lemmens

Het was voorzien dat Stijn Streuvels op 5 december 1948 het woord zou voeren bij de overhandiging van het Camille Melloy-fonds door de familie aan "Bibliotheca Wasiana" te Sint-Niklaas. Wegens gezondheidsredenen werd hij vervangen door zijn vriend Dr. Van Driessche. In zijn rede verklaarde deze dokter en literator : *"Van de twee levende Vlaamse schrijvers, die hem geestelijk het nauwst verwant waren, Timmermans en Streuvels, was deze laatste aanwezig op zijn begrafenis in 1941. Timmermans voelde toen reeds nu en dan de angstwekkende vermaningen van de kwaal die hem niet meer zouden loslaten, en drukte er zijn groot spijt over uit dat het hem niet mogelijk was de gestorven dichter, met wie hij zoveel gemeens had een laatste groet te brengen."*

Op het eerste zicht hebben F.T. en C.M. nochtans weinig met elkaar gemeen. Uiterlijk verschillen ze heel wat van elkaar. R. Lissens beschrijft in een artikel *Herinneringen aan mijn collegetijd* verschenen in het speciale De Gonde-nummer over C. Melloy (1991 / 3-4), zijn vroegere leraar, als een persoon met *"een hoog voorhoofd, vinnige doordringende ogen, wat uitstekende jukbeenderen en een zwakke gezondheid"*. Timmermans was nogal een monumentale, sympathieke verschijning met een weelderig, golvende hardos, goedlachse ogen die u vol belangstelling en observerend aankeken. En hoe was het met hun karakter gesteld? C. Melloy getuigde van zichzelf dat hij van nature noch blijmoedig noch teder is met aanleg tot melancholie en buien van opvliegendheid. Hij gaf ook toe nogal zwaarmoedig van aard te zijn met opwellingen van vreugde en droefheid. Dina Lateur (dochter Prutske van S.Streuvels) verklaarde ons in een interview dat ze C.M. heeft leren kennen als een innemend, fijn en bescheiden man, steeds discreet, door en door priester en vaak humoristisch. In hogervermeld artikel zegde R. Lissens ook dat C.M. een modelleraar was met een verfijnde smaak wars van banaliteit en trivialiteit maar dat het hem ontbrak aan charisma. Die laatste eigenschap vinden we wel terug bij F.T. die J. De Ceulaer typeert als *"een stille, rustige, zachtaardige man, gezellig en gemoedelijk in de omgang, met een mild oordeel over zijn medemensen. Een man die meestal opgeruimd was al had hij neiging tot weemoed. Zelfzeker was hij niet, eerder schuchter en voorzichtig, zelfs een beetje vreesachtig."*

Vinden we op karakterieel gebied toch al wat raakpunten toch kan men zich moeilijk indenken dat de gelukkige schepper van de levensgulzige Pallieter veel gemeen zou hebben met de weemoedige dichter van het klagelijke *Misère du Trouvère*.

Il y a tant d'angoisse a vivre

Qu'il ferait bon d'être enterré

En toch... Als we op zoek gaan naar de belangrijkste thema's van hun werken vinden we heel wat gemeenschappelijke klemtonen.

Prêtre et poète

"Puisque Tu m'as frappé d'un double sceau, mon Maître,
Garde-moi près de l'homme et près de Toi, pour être
Devant Toi son poète, et devant lui Ton prêtre.

Que lourdes de sa honte à ta clémence offerte,
Ou pleines de tes dons, joyeuses et alertes,
jointes en s'élevant, et s'abaissant ouvertes,

Mes mains tendent, du ciel à la terre, les cordes
Liant notre misère à ta miséricorde :
Harpe où le chant divin au chant humain s'accorde.

Qu'elles puissent mêler, sur la trame sonore,
Aux musiques des fleurs, des ailes, de l'aurore,
Ta voix qui nous bénit, la nôtre qui t'adore !"

Uit Camille Melloy, "Enfants de la terre" 1933, Paris (Libr. Bloud & Gay)

Illustraties getekend door Felix Timmermans

Bij Melloy stoten we onmiddellijk op een alles overheersende realiteit in zijn werk : het religieuze gevoelen. Voor hem is dit meer dan een concreet thema. Het is een spirituele dimensie die aan de basis ligt van heel zijn oeuvre. Alle menselijke themata die aan bod komen, weze het nu geluk, vriendschap of nostalgie, worden vanuit dit religieus perspectief benaderd. Men zou kunnen zeggen dat bijna elk stuk literatuur tegelijk een gebed is. Zo is zijn werk doorkneed met religie zoals hijzelf sprekend uitdrukt in zijn gedicht **Prêtre et poète**.

Is F. Timmermans uit hetzelfde deeg gebakken?

E. Mertens, de Leuvense hoogleraar in moraaltheologie, heeft de jongste jaren enkele boeken van T. herlezen in het licht van zijn geloofsovertuiging en problematiek en hierover een paar opgemerkte bijdragen geleverd voor het Timmermans-genootschap. Hij stelt vast dat *"het literaire, oeuvre van T. als een soort geloofsbron kan gelezen worden, niet zozeer omdat het informatie brengt over de volksvroomheid en de kerkelijke praktijken uit de tijd van het rijke roomse leven in het schone Lier en het Brabant van weleer, doch vooral omdat het het levende geloof met zijn hoogten en laagten, pijnen en vreugden, op aangrijpende manier in beeld brengt"*. Geloof en godsdienst spelen in het ganse werk van T. een voornamende rol, vanaf de **Schemeringen en Pallieter** tot en met het postuum verschenen **Adagio**. Uiteraard denkt men in de eerste plaats aan de werken die inhoudelijk sterk christelijk gekleurd zijn : de kerstverhalen : **Het Kindeken Jezus in Vlaanderen**, **Den bloeyenden Wijngaerd**, het mysteriespel **De hemelse Salomé**, het heiligenleven **De harp van Sint-Franciscus**. Maar ook in de biografieën als **Pieter Breughel** en **Adriaan Brouwer** en in de romans als **Boerenpsalm** (vooral daar!) en **De familie Hernat** klinkt bijwijlen een sterke religieuze noot door. In deze opgesomde werken is het Timmermans wel om literatuur te doen en niet om geloofsverdediging. Maar zijn kunstenaarschap staat niet los van zijn mens-zijn en gelovig-zijn, het is een weerspiegeling van zijn eigen innerlijkheid zoals dit ook bij C. Melloy het geval is. En de innerlijke T. is een diep gelovig man zoals zijn dochter Lia verklaart in haar boek **Mijn vader** : *"Heel zijn leven is mijn vader vroom en godsdienstig geweest; zoals zijn moeder; hij zat dikwijls alleen in de kerk te bidden voor Onze Lieve Vrouw van Gedurigen Bijstand"*.

Die bijzondere verering voor O.L.Vrouw had hij ook gemeen met C. Melloy. Ze leefden immers in een tijd waar godsdienstbeleving voornamelijk een zaak van gevoel was dat sterk tot uiting kon komen in de Mariadevotie. Het was de tijd van de bedevaarten en de processies. *"Waar men gaat langs Vlaamse wegen komt men er Maria tegen"*. Die uitdrukking uit een bekend Marialied is zeker toepasselijk op hun beider werk. In bijna elk werk van T. komt men er verwijzingen naar Maria tegen. Bovendien heeft hij heel wat afbeeldingen en tekeningen van haar gemaakt voor zijn literaire werken en andere gelegenheden.

C.M. heeft heel wat gedichten over Maria geschreven verspreid over zijn verschillende bundels. Zijn meesterlijk boek **Offrande filiale** dat een prozagedicht lijkt heeft hij met kinderlijke tederheid de levensloop van zijn moeder en hemzelf beschreven. We vinden er enig mooie bladzijden over de Vlaamse vroomheid en de mariale bedevaarten naar Oostakker en Lede terug. Het is tevens een

HET KIN-
DEKEN JESVS
IN VLAANDEREN
DOOR FELIX TIMMERMANS

aan Camille Melloy
die mij zoveel inspiratie
gaf - dank!

Felix Timmermans

HET KINDEKEN JESUS
IN VLAANDEREN

Kaft en schutblad met opdracht van een boek geschonken door Felix Timmermans
(zie Fonds Camille Melloy, Bibliotheca Wasiana, P.O.B. Sint-Niklaas, nr. CM 708)

bron van informatie over dat volkse geloof met zijn novenen, kruisdagen, boetetochten, kerkelijke feestdagen en kermissen.

In een nuchtere tijd die wij thans kennen, zullen wellicht velen niet gemakkelijk om kunnen met de overgevoeligheid waarmee F.T. en C.M. spreken over Maria. Vaak doet dit misschien wat sentimenteel aan maar dit doet geen afbreuk aan de literaire kwaliteiten van de auteurs. We moeten alles beoordelen vanuit zijn tijd en milieu.

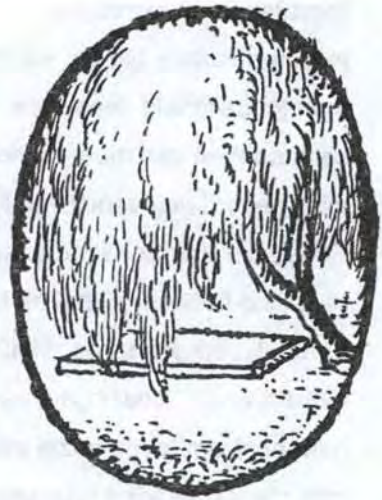
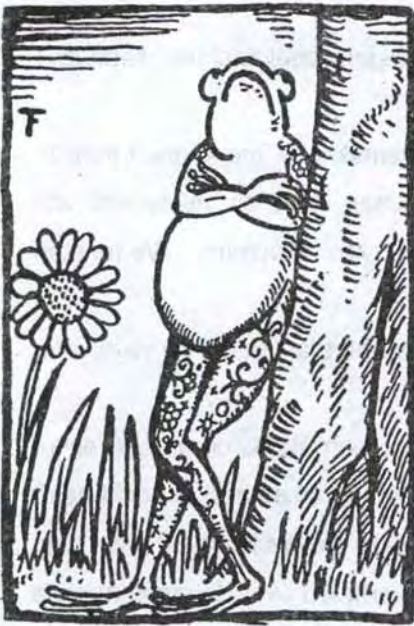
Een ander thema dat de vrienden Timmermans en Melloy nauw aan het hart lag en dat ze veelvuldig bespeeld hebben, zij het op hun eigen manier, is het kerstgebeuren.

Toen T. op Kerstdag 1942 te Hasselt werd gevierd, zegde hij in een dankwoord met enige overdrijving : "*Heel mijn leven draait en waait rond Kerstmis*". Het mysterie van de heilige nacht heeft hem heel zijn leven bezig gehouden. Als kind luisterde hij ademloos naar vaders kerstverhalen, ging met zijn kameraden driekoningen spelen, schreef zelf later heel wat verhalen over Kerstmis met als hoogvlieger **Het Kindeken Jezus in Vlaanderen**, een kleurig veelluik waarin hij Jezus laat geboren worden in Bethlehem tussen Schelde en Leie. In andere boeken confronteerde hij zijn figuren menigmaal met het kerstgebeuren, tekende en schilderde zelf veel kersttaferelen. In het jaarboek van het T.-genootschap **Nazareth aan de Nete** worden we overvloedig gedocumenteerd over de Fee en Kerst.

C. Melloy was door dezelfde microbe gebeten. Theo Stael, de schrijversnaam voor Melloy's broer die een aantal novellen en toneelstukjes in het Nederlands publiceerde, schreef in een jeugdtijdschrift een bijdrage over **Kerstmis bij C. Melloy**. Hierin vertelt hij dat zijn jongere broer Camille reeds als knaap zijn eigen stalleke van Bethlehem had waarvoor hij zeer veel zorg droeg. Als brancardier aan het IJzerfront dichtte hij in 1916 voor zijn strijdmakers **Noël des Jasses***. In zijn bundel **Trois marches pour le temps de Noël** vindt men er kerstgedichten vol innige godsvrucht naast andere vol levende oosterse kleuren terwijl zijn **Livre des Fêtes** overheerst wordt door prachtige lyrische beelden. Naast deze dichterlijke mystiek schreef C.M. ook fijne verhalen voor de jeugd **La belle histoire de l'Enfant Jésus** en na zijn bezoek aan het H.Land in gezelschap van S. Streuvels en A. Coolen **L'âme de Bethlehem** waarvoor hij ook een Vlaamse versie schreef. Het moet ons ook niet verwonderen dat C.M. juist **Driekoningentryptiek** van F.T. in het Frans vertaald heeft en de nadruk op het mysterie van de kerst legde door het te vertalen in **Triptyque de Noël**. In die zalige kerstsfeer plaatsten zij eenvoudige volkstypen met hun eigenzinnigheden en folklore als symbolen van het geloofs- en genadeleven : de vrome herder Suskewiet, simpel, schoon in eenvoud en vertrouwen, de ruwe bedelaar Schobberbeeck, slaaf van zijn zonden en zwakheden die door angst wordt gedreven naar bekering en Pitjevogel, de afvallige die met de duivel samenspannt en na een geweldige zielestrijd door de hulp van O.L. Vrouw wordt gered. Dit verhaal viel zo in de smaak van onze bevolking dat het tot op onze dagen als toneelstuk onder de naam **En waar de ster bleef stille staan**, nog wordt opgevoerd.

Zulke verhalen weerspiegelen ook een stuk Vlaamse volkscultuur.

* Jasses : naam die men aan onze soldaten gaf in de loopgrachten 1914-18. Dit gedicht verscheen in het frontblad **Notre Belgique**.

Tekeningen i.v.m. de natuur getekend door Felix Timmermans

Het werk van T. is ook een echte studie- en informatiebron geweest voor onze heemkundigen. Folklore en volksgebruiken liggen rijkelijk uitgesmeerd over al zijn boeken. Is het oeuvre van C.M. minder uitgebreid toch heeft hij ook zijn bijdrage geleverd tot de kennis van de zeden en gewoonten van de mensen in zijn streek in het begin van deze eeuw. Zijn prozawerkje **Melle avant le déluge** brengt een paar typische volksfiguren uit onze gemeente naar voor. In het boek van C. Hamlet **Le folklore de Flandre et de Wallonie** noemt de samensteller hem "*un poète élégiaque et conteur charmant, qui chante ou raconte La Flandre orientale et l'Escaut*" en publiceert zijn bijdrage **Fêtes religieuses et profanes au pays de Flandre**.

Voor beide schrijvers F.T. en C.M. vormde hun eigen milieu, uitzicht van mensen en dingen, folklore en traditie, een echte inspiratieve kracht.

En in dat eigen milieu hadden beiden ook een grote belangstelling voor de natuur. Pater Depauw noemt C.M. een natuurdichter die het Vlaamse landschap, de seizoenen, de bloemen, rivieren en wolken heeft bezongen als een impressionist met een fijn koloriet. Zijn bundel **Enfants de la terre** is een verrukte zang op de heerlijkheid van de aarde : "*un quartier de ciel*". Met franciscaanse vreugde looft hij bomen, vuur en water en jubelt :

*Pour moi, le matin dresse un portique de fête
Et déroule à mes pieds des tapis de soleil*

F.T. heeft op zijn eigen onnavolgbare manier uiting gegeven aan zijn verbondenheid met de natuur. Als geen ander heeft hij de natuur en het landschap geobserveerd, in zich opgenomen en beleefd. Zijn hoofdfiguren zoals Pallieter, Wortel e.a. worden voortdurend geconfronteerd met de natuur. In Knack heeft hoofdredacteur F. Verleyen vorig jaar een ganse bijdrage gewijd aan T. onder de titel **De natuur als personage**. Nogal diepzinnig gaat hij op zoek naar de betekenis van de natuur in het oeuvre van T. en behandelt er verschillende aspecten van : de natuur als de scheppende kracht, de natuur als de vijand van de mens, de natuur met het landschap als wijkplaats voor haikoe-achtige meditatie. Meer nog, hij beschouwt T. als een groene jongen *avant-la-lettre* die ingaat tegen het vellen van bomen en andere vernielingen van de natuur. Zelfs voor de ecologische problemen die te maken hebben met de evolutie van de landbouw in onze eeuw is T. zijn tijd vooruit.

Rond 1914 legt hij Wortel in de mond : "*Bij mij komt er nooit chimiek in huis. Ik wil God zijn ogen niet uitsteken. Hij geeft ons regen, dauw en mest van mensen en beesten. Natuur, geen zwelpoeders. En laat mijn patatten dan wat kleiner uitvallen dan die van de Ossekop, ik heb ze toch eerlijk uit de grond gehaald, zonder trukken en zonder vergif*". Timmermans is wel, in tegenstelling tot Melloy, actiever bij het gebeuren van de natuur betrokken.

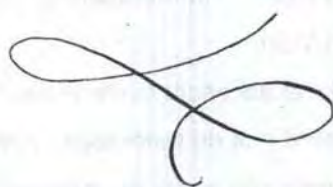
In hun werken hebben F.T. en C.M ook heel wat aandacht besteed aan het mysterie van de dood.

Beiden worden op jonge leeftijd geconfronteerd met dit fenomeen. Als jongeling ondergaat F.T. een breukoperatie waarbij zich verwickelingen voordoen zodat er gevreesd wordt voor zijn leven. Deze confrontatie met de dood heeft een ongewoon sterk psychologisch effect, dat hij nauwkeurig beschreven heeft : "*Ik die al mijn levensguldigheid verloren had, door met mezelf niet kunnen klaar te komen, voelde plots bij het naderen van de dood, levenslust in mij bruisen, vers sap door mijn lichaam*

De kern van alle dingen
is stil en eindeloos

Alleen de dingen zingen
Ons lied is kort en broos

En donker zingt mijn bloed
van heimwee zwaar doorwogen
Ik zeil langs regenbogen
Gods stilte tegemoet.

F. Timmermans

Dit prachtig calligrafisch werkstukje werd verzorgd door ons lid Armand Thoen uit het Westvlaamse Tielt.

*Och! plots als in een bliksem, terwijl ik de afgrond van de dood zag, zag ik hoe eenvoudig het leven is". 't Was het einde van de **Schemeringen van de dood**, het boek waarin hij zijn levensmoeheid, zijn angsten en geloofstwifels had uitgedrukt.*

C.M. vertoefde tijdens de eerste wereldoorlog een tijdlang als brancardier te Diksmuide toen hij getroffen werd door tyfus en gedurende zes maand in het hospitaal moest herstellen. Die oorlogservaringen waarin dood, angst en ontbering het thema vormde, schreef hij op in sommige frontbladen.

Beide literatoren hebben, elk op hun manier, ook de gebruiken bij dood en begrafenis treffend beschreven. F.T. deed dat bijzonder pittig in het verhaal **De begrafenis van Matante** waarin we heel het scenario terugvinden : het luiden van de klokken, de rol van de koster en de lijkbidder, het optreden van de priester die haar kwam "aflezen", de mis en de tocht naar het kerkhof. Dezelfde mortuale handelingen beschreef C.M. in zijn laatste bundel **Requiem** waarin hij kalm en berustend zijn dood bezingt met een tikkeltje ironie en vooral de laatste voorbereidselen onder de loupe neemt met gedichten als **Chant prémortuaire**, **Bienvenue à la mort** en **Dernier départ**.

Heel wat analoge gedachten vinden we terug in Timmermans' laatste bundel **Adagio**, de voltooiing van zijn levensweg en zijn levenswerk. Hierin spreekt hij zijn weemoed, zijn vergankelijkheidsgevoel zijn zondebesef, zijn deemoed en zijn angst uit over zijn God. Sommige van hun afscheidsverzen zijn zo subliem, zo broos, zo sacraal dat men het zelfs "gebeden" zouden kunnen noemen. Alle thema's van vroeger komen er aan bod : leven en dood, schuld en zonde, stilte en inkeer, tijd en eeuwigheid, geloof en vroomheid. Wat F.T. en C.M. over dood en sterven hebben geschreven is geen nieuwe dichterlijke fantasie op een oud thema maar het peilt naar de kern van alle aards bestaan zoals de Fee het uitdrukt

**De kern van alle dingen
is stil en eindeloos
Alleen de dingen zingen,
Ons lied is kort en broos.**

**En donker zingt mijn bloed,
van heimwee zwaar doorwogen.
Ik zeil langs regenbogen
Gods stilte tegemoet**

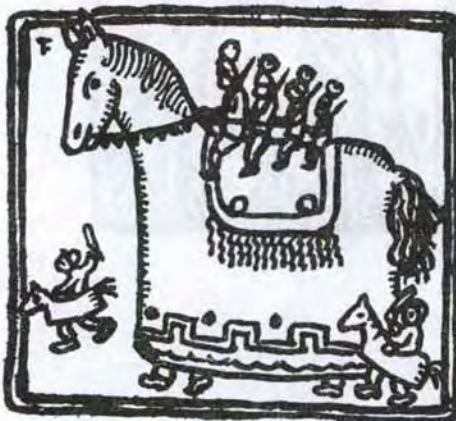
en C. Melloy het verwoordt

**La plus haute poésie
Est peut-être mourir!**

Illustraties getekend door Felix Timmermans, o.a. in verband met "schoon Lier"

en verder

**Et Dieu qui déjà me possède
Se laisse posséder enfin**

Uit deze uiteenzetting blijkt duidelijk dat tussen Camille Melloy en Felix Timmermans naast menselijke vriendschap ook heel wat inhoudelijke verwantschap bestond. Beiden waren religieus bewogen. Het loopt als een rode draad doorheen hun werken. Ze voelden zich daarbij sterk aangetrokken door het mysterie van de kerst en hadden een uitgesproken verering voor Maria en Franciscus. Het Franciscus-fenomeen heb ik behandeld in een ander artikel : "Het verhaal van een vertaling".

Beiden waren ook geboeid door het verleden. De zeden, gewoonten, volksgebruiken van hun streek en in hun tijd, hebben ze met liefde beschreven. De natuur bekoorde hen in vele opzichten. C.M. heeft die meer beschouwend benaderd terwijl F.T. er directer, actiever bij betrokken was. Ze waren vrienden in 't leven maar vonden elkaar ook in de "doodsgedachte" die ze in een gelovig perspectief hebben bezongen.

DRIEKONINGEN
 TRYPTEK
 DOOR
 FELIX TIMMERMANS

TE AMSTERDAM BIJ
 P.N. VAN KAMPEN & ZN

aan den schoone Heerde, en
 vriend Camille Melloy

Felix Timmermans

Felix Timmermans schonk aan Camille Melloy het boek "Driekoningentryptiek, met een handgeschreven opdracht, (zie Fonds Camille Melloy (Bibliotheca Wasiana, P.O.B. Sint-Niklaas, CM 704)

Illustraties uit "de Harp van Sint-Franciscus", getekend door Felix Timmermans

MELLOY VERTAALT TIMMERMANS

1931 *Triptyque de Noël - Driekoningentriptiek*

- met inleiding over het werk van F.T.

Editions Rex-Louvain-Paris-Rome-Zurich

1933 *La harpe de Saint-François - De harp van St. Franciscus*

- met voorwoord

- Librairie Bloud & Gay Paris

1941 *Timmermans raconte - Timmermans verhaalt ... choix de contes et de nouvelles*

- met uitgebreide inleiding

Editions L'Essor-Paris-Bruxelles

1. Les très belles heures de Symphorosa béguine - De zeer schoone uren van juffrouw Symphorosa, begijntje.
2. Au flan royal - In de Koninklijke Vlaai.
3. Le nègre amoureux - De verliefde moor.
4. L'enterrement de Matante - De begrafenis van Matantje.
5. Le chochon - Het verksken.
6. Le corbeau du pêcheur - De heiligende kraai.
7. L'heure nocturne - Nachtelijk uur.
8. Notre Dame aux poissons - O.L.Vrouw der visschen.
9. Le masque - Het masker.
10. Le silence éternel - De eeuwige stilte.
11. La procession du cercueil - De kist-processie.
12. Le hibou - De uil
13. Triptyque de Noël - Driekoningentriptiek.

LA REVUE DES AUTEURS ET DES LIVRES

- I Signifie livre mauvais ou nul, à rejeter impitoyablement.
- II » livre dangereux, à ne lire qu'avec des raisons extrêmement graves.
- III » livre réservé, soit à cause de certaines théories, soit à cause de certaines touches sensuelles. Le Bibliothécaire devra le parcourir et ne le prêter qu'en tenant compte de l'âge, de la formation intellectuelle, du milieu social, etc. du lecteur.
- IV Signifie bon livre.
- V » livre recommandé.
- VI » livre pour adolescents.
- VI* » livre pour enfants.
- VII » livre d'étude, spécialité.
- B. devant un nom d'auteur signifie qu'il s'agit d'un écrivain belge.
- Une combinaison de chiffres est possible et d'interprétation facile : III, V signifie livre spécialement recommandé, mais au lecteur formé.

LES AUTEURS

FÉLIX TIMMERMANS

M. Melloy a fait paraître dernièrement chez Bloud et Gay la traduction du livre de Félix Timmermans : La Harpe de Saint François (voir plus haut p. 145). Il l'a fait précéder de cette préface, qui n'est pas une étude d'ensemble sur l'œuvre de l'écrivain flamand, mais qui en caractérise bien certains aspects. Nous pensons être utile à nos lecteurs en la reproduisant.

Félix Timmermans, né à Lierre, petite ville de la province d'Anvers, en 1886, auteur d'une vingtaine d'ouvrages — romans, nouvelles, pièces de théâtre —, dont plusieurs sont traduits en dix langues, est un des auteurs les plus aimés et les plus représentatifs de la Flandre.

Peintre et poète, il a su rendre, en le forçant quelquefois, le double aspect de son vieux pays, où l'hiver est si désolé et l'été, si glorieux, de ce pays de béguinages et de foires, de pèlerinages et de kermesses.

Le succès lui vint en coup de foudre par son roman *Pallietter* (1917) dont l'intrigue mince, la psychologie peu fouillée, se rachètent par une grande richesse descriptive et un lyrisme débordant. Œuvre truculente, à la fois fresque réaliste et poème d'exaltation dionysiaque, c'est l'histoire d'un joyeux drille, libre comme un jeune Centaure, qui s'ébroue et se vautre et se roule dans la splendeur féconde de la terre, qui « trait les jours » — selon son expression, — maître de l'eau, du vent et de l'air, vidant goulument la corne d'abondance en chantant les vieilles chansons du terroir. Œuvre d'un épicurisme sans raffinement, saine peut-être, mais d'une santé palenne, pleine d'un rêve naturaliste qui, plus que les touches sensuelles qu'on relève, çà et là, appelle de sérieuses réserves.

Mais cette œuvre-là ne révèle pas tout Timmermans. Il y a en lui un poète mystique tendre et délicat, qui sait parler de la Vierge

C. MELLOY MAAKT F. TIMMERMANS BEKEND IN FRANS TAALGEBIED

In sommige Vlaamse kringen werd het C.M. kwalijk genomen omdat hij als Vlaming die volledig in het Vlaams werd opgevoed (zijn moeder verstond weinig Frans) bijna uitsluitend in het Frans publiceerde. Ook F. Timmermans vond dit spijtig. Bij een lovend commentaar op het gedicht *Le poème de la grand' route*, schreef hij in zijn brief van 17 december 1928 : "Zeg, probeer zoo'n dingen eens in het Vlaams te schrijven. Ons volk moet daar ook kunnen van proeven." In een recensie in Boekengids 1934 drukte D. De Pauw o.p. de wens uit : "Wellicht verrast hij ons binnenkort met een Vlaamse roman. God gave het." In interviews heeft C. Melloy verschillende keren die keuze trachten te verantwoorden. De aanmoediging van zijn leraar Frans tijdens zijn humaniorastudies te Geraardsbergen, de eerder afwijzende houding van Nederlandstalige bladen voor zijn eerste probeersels in tegenstelling tot Franstalige bladen die hem stimuleerden, zijn latere studies in de Franse letteren en de vriendschap met Franse schrijvers waren zovele redenen. Hieraan voegde hij nog toe dat hij altijd de behoefte gevoeld heeft zijn intiemste gevoelens uit te drukken in een vreemde taal... maar dat dit zeker geen vorm van franskiljonisme was... verre van daar! *Ik dien ook Vlaanderen met zijn kunst bekend te maken in de vreemde.*

En dat heeft C. Melloy ongetwijfeld gedaan.

Als leraar Frans aan de colleges van de paters Jozefieten te Leuven en te Melle gaf hij een cursus **Propos de technique littéraire**. "Niettegenstaande deze cursus volledig in het Frans verliep kwamen ook Nederlandstalige schrijvers, vooral Timmermans en Gezelle, met hun specifieke uitdrukkingen aan bod.", vertelde ons oud-leerling Carlos Mehuy uit Kortrijk. Bij het doornemen van de inhoud vonden we voorbeeldzinnen van F. Timmermans.

- Een kraai beluisterde met scheeven kop onze woorden
- De winkelvrouw kwam al etende voor
- De pastoor gaf met twee losse vingers, die efkens uit zijn te lange mouw kwamen, den zegen.
- Er was een wijfken dat met toeë oogen riep : "nog altijd drij appelsienen voor vijf centen!"
- Het hart verzucht naar witte stilte.
- En weer is het een van die oude avonden, vol blauwe vroomheid.
- Hij maakt fluweelen gebaren.
- In de nanoenstilte gonsde ergens een zeis.
- Meteen viel een diepe stilte in de kamer : het hout kraakte in het vuur.

Dr. R. F. Lissens (*) oud-leerling van Melloy, die in een bijdrage *Herinneringen aan C. Melloy*, verschenen in ons Melloy-nummer (De Gonde 1991 nr. 3-4), ook die cursus vermeldt, voegt er aan

(*) Dr. R. F. Lissens : Leuven °1912 - kreeg lessen Frans van C.M. in de poësis en retorica aan het H. Drievuldigheidscollège van de paters Jozefieten te Leuven - Promoveerde tot doctor in de Germaanse Filologie, werd hoogleraar aan de UFSIA en lid van de Kon. Vlaamse Academie. Vooral bekend voor zijn literair-historische studiën en kritische essays.

LE LION DE FLANDRE

Revue Régionaliste de la Flandre Française

Organe de l'Union des Cercles Flamands

PARAIT TOUS LES DEUX MOIS

Directeur : Justin BLANCKAERT

Administrateur : Alexis FICHEROULLE

ABONNEMENT

France : 15 francs à verser au Compte de Chèques Postaux
Lille 6.794. A. Ficheroulle, Grand'Place, BAILLEUL

Belgique : 5 belgas à verser au Compte de Chèques Postaux Brussel
1183.18. Boekhandel Zonnewende, Leiestraat, 12 KORTRIJK (W.-VL.)

Hollande et autre pays : 6 belgas à faire parvenir par mandat
international à la Librairie Zonnewende Leiestraat, 12, KORTRIJK (Belgique)

Le Numéro : 3 Francs

SOMMAIRE

- Het Naechtelyk Uur - L'Heure Nocturne
Félix TIMMERMANS - Camille MELLOY.
- La Botte Couronnée - Acte IV
Michel de SWAEN - Henri VERGRIETE.
- Un Paysagiste
G. P. LEEHOUDER.
- Het Gebed van den Zeeman
Berthe GHYSEL.
- A travers la Flandre et le Monde
L'Episcopat Flamand - Les Moulins de Flandre Française -
L'Incognito Flamand - Les « Amis du Hainaut » - Chez les
Rosati - L'Ecole Musicale Flamande... etc..
- Les Livres d'Aujourd'hui :
L. Dètrez, L. Blanckaert, O. Englebert.
- Communiqués de l'Union des Cercles Flamands
Journée Flamande d'Eecke - Compte-Rendu du Congrès
Flamand de Bailleul - Conférences Régionalistes.

toe : "De subtielere middelen om de zin te versoepelen vond men niet in de spraakkunst maar bij de meesters. Het waren lessen in mooie taal, zeg maar artistieke taal..." en wat verder "Melloy's lievelingsdichter was Jammes (*) , bij wie de schapenkudde op de berg graast gelijk witte struiken. Jammes, dat is een beetje Timmermans "Geen wonder dat Melloy Timmermans heeft vertaald."

Naast vertalingen heeft C.M. Timmermans bekend gemaakt door zijn bijdragen over hem in franstalige tijdschriften in Frankrijk, Zwitserland en natuurlijk België. In een brief van 8 september 1928 schrijft Melloy aan Timmermans : "Voor *Le beffroi de Flandre* schrijf ik een korte studie getiteld : **Trois maîtres de la littérature flamande moderne** : Gezelle, Streuvels, Timmermans. Een dezer dagen zal ik de Poncheville ontmoeten en dan stel ik hem voor, in zijn serie **Cahiers de l'Amitié de Flandre et de France** waarin ook vertalingen verschenen van werken van Verschaeve en Persyn, een uwer kleinere werkjes uit te geven, bij voorkeur uw **Driekoningentryptiek** waarvan ik de vertaling met zorg en liefde zou ondernemen.". In *Lion de Flandre*, konden we nog een vertaling **Het nachtelijk uur - L'heure nocturne** terugvinden terwijl in *La revue des auteurs et des livres* een paar karkarakteristieken van T. werden besproken door C.M. naar aanleiding van het verschijnen van **La harpe...** Bij het overlijden van Melloy schreef Timmermans in een rouwbeklag aan de familie : "Als ik enigszins in de wereld van de Franse letteren bekend ben, is het aan Camille te danken."

Als inleiding bij de publicatie van een vertaling gaf C.M. vaak een uitgebreide studie over de persoon en zijn werk. Als voorbeeld nemen we hier de integrale tekst over die verscheen als voorwoord van het boek **Triptyque de Noël**.

Om praktische redenen werd dit omgezet in het Nederlands door Michel Mathijs, leraar Frans aan het College van de Paters Jozefieten te Melle en hoofdredacteur van het tijdschrift **Panache**.

De kunst van Felix Timmermans

Felix Timmermans is op dit ogenblik de meest representatieve schrijver in Vlaanderen. Na Hendrik Conscience, is hij de meest bekende in het buitenland. Bijna al zijn werken zijn vertaald in het Duits, verscheidene in het Frans, het Engels; enkele in het Zweeds, het Tsjechisch, het Italiaans. De roem is als een donderslag bij heldere hemel gekomen door zijn «Pallieter».

Deze roman van een jong auteur barstte, in het pessimisme van de oorlogstijd, open als een vrolijk knallend vuurwerk, als het gehinnik van een veulen snakkend naar gezonde lucht. De verrassing is begrijpelijk. Tegenover Holland, verstijfd en houterig alsof het nog de Spaanse tronie van zijn calvinistische voorvaderen droeg, kwam plots een wat warrige vrolijke kerel naar voor, het hoofd vrij, de ogen goed open, luidkeels zijn levensvreugde uitschreeuwend, vol buitelingen en bokkesprongen.

(*) Francis Jammes (1868-1939) Zuid-Franse dichter, was onder invloed van Paul Claudel tot franciscaans-christelijke opvattingen gekomen en bekeerde zich in 1905 tot het katholiek geloof.
Vriend van Melloy.

De natuur plots tegenover de cultuur! Straks zullen we zeggen wat te denken van dat werk, het eerste dat de - sindsdien roemrijke - carrière van Felix Timmermans kenmerkt. Wij merken er hier alleen maar de vernieuwing van. Het succes was zo groot dat in de geest van de lezers Pallieter en zijn auteur, Timmermans, werden vereenzelvigd en dat de naam van Pallieter, die op zichzelf geen betekenis heeft, vlug een begrip werd, waaruit het werkwoord «pallieteren» ontstond, dat voortaan betekent dat men een vrolijk en bruisend leven leidt in een land waar bier en wijn rijkelijk vloeien.

* * *

In het werk van deze schrijver, die uit het volk is ontsproten en met dat volk in contact is gebleven, vindt de lezer de essentiële trekken terug van de Vlaamse ziel. In het aardig stadje Lier, gelegen tussen Antwerpen en Mechelen, aan de boorden van de Nete, beleefde Timmermans zijn jeugd, studeerde er, ontdekte zijn poëtisch talent, stichtte er zijn familie, schreef er zijn boeken; op die plaats ontvangt hij er de lofbetuigingen van Vlaanderen en Nederland, met dezelfde joviale eenvoud, met dezelfde oppervlakkige en serene filosofie. Met haar oude huisjes, versierd met gekartelde topgeveltjes, haar plezante begijnhofstraatjes, de klokketorens en de beiaarden, de beschaduwde vestingmuren, de grillige rivier en de mooie vruchtbare velden, is Lier voor Timmermans zijn leefwereld, maar vooral Vlaanderen.

Vlaanderen is één en al contrast. Rubens en Metsys, Verhaeren en Gezelle. Vermits ieder artiest haar ziet naar zijn eigen temperament, is Vlaanderen voor de één sensueel en kleurrijk, voor de andere dromerig en mystiek. Timmermans is zowel een dichter met fijne antennes als een schilder met een sappig palet en hij is er dan ook in geslaagd om, misschien soms te overdreven, het dubbel aspect van zijn land te vertolken, waar de winter zo triestig is en de zomer zo heerlijk, dat land van begijnhoven, kermissen en ommegangen, van veelvraten en boetedoeners. Rijkelijk en gulzig leven, ernstig en verborgen dromen, humor en schilderachtigheid, het spookbeeld van de dood: dat alles is de materie waaruit Timmermans zijn inspiratie put.

Zijn eerste boek «Schemeringen van de Dood» kondigde nauwelijks de grote kunstenaar die op een dag de jonge Lierenaar zou worden, maar het liet al iets uitschijnen wat later dikwijls zou terugkomen, en vooral in enkele pakkende novellen: het mysterie van de dood. Timmermans is in vele opzichten een man van de Middeleeuwen: broeder van zij die de macabere dansen ofwel in beeld hebben gebracht ofwel op schrift gesteld, de monsters van de kathedralen hebben gebeeldhouwd, duizend verhalen hebben verteld over duivels en spoken waarvan ieder Vlaams dorp nog zijn varianten heeft. Hij voelt zich thuis bij Breughel en Jeroen Bosch. De lage hemels en de duistere horizonten van de Vlaamse winters vangen die doodse dromerijen op en omhullen ze met een sombere aangepaste dichterlijkheid.

Om dat aanhoudend verdriet af te schudden en te reageren tegen de neurasthenie heeft Timmermans zijn hoofdpersonage gecreëerd, die opgewekte en tomeloze Pallieter, de mens «die hij zou willen geweest zijn». Daaruit is een roman ontsproten met een dun verhaaltje, weinig diepgang in de psychologie, maar met een overstelpend lyrisme en een ongehoord rijke beschrijvingskracht.

In Lier, niet ver van het begijnhof, met Charlotte, zijn devote en welgevormde zuster, leeft Pallieter van dag op dag, ver weg van alle geplogenheden en druk, het leven van de natuur. Zijn pleziertjes, zijn werk, zijn liefdesavontuurtjes, alles is vrij, naar zijn duizend en één verlangens, zonder sociale of morele controle¹. Met opengesperde neus, is Pallieter een jonge Centaur die zich schudt en zich rolt in de vruchtbare schittering van de aarde, die «de dagen melkt», zoals hij zegt, meester van het water, de wind en de lucht, gulzig de hoorn des overvloeds ledigend, terwijl hij de oude liedjes van zijn geboortestreek zingt. Met een goed oog, een goede maag - een goed hart ook, - kan de jonge snaak die zich verbonden voelt met de bosvegetatie als ware hij een robuuste faun, ook genieten van de pittoreske geneugten van zijn stadje: processies, kermissen, familiediners en nachtwaken, waar men drinkt en eet als Homerische goden. Perversiteit? Zeker niet. Gezonde geest, maar een heidense gezondheid. Hij gelooft in God, de «Meester van hierboven» (de Vlaamse uitdrukking is hier wat familiairer en wat minder respectvol) en hij bedankt Hem op «aarde geblazen te hebben», waar het zo goed is te leven. Hij volgt het Heilig Sacrament, onder de massa en een kaars dragend; hij geniet van de zachtheid van de kerk in de schemering: «ik heb God gevoeld», zegt hij bij het buitengaan. «Maar - voegt hij er onmiddellijk aan toe - ik blijf mens.»; hij blijft het vooral door zijn lichaam dat luistert naar en beantwoordt aan al zijn zinnen. - «Nee, fluistert hij na een dag vol vrije geneugten, nee, de god Pan is niet dood: ik heb juist één van zijn hoorntjes gezien.»

Dit gedicht van een dionysische verrukking kan men niet aanvaarden zonder ernstige bezwaren, niet alleen omwille van de sensuele toetsen, - die soms ook andere werken van de jonge meester aantasten, zijn «Anna-Maria» bijvoorbeeld - maar vooral omwille van de naturalistische droom die er vol van is en het verhaal ondersteunt. Zeer spijtig nochtans: het werk is vol van briljante en frisse beschrijvingen, vol van interieurs en «natures mortes», met warme tinten, getuigend van een familiaal realisme en een volkse humor, soms wat boertig, maar meestal gezond en goedmoedig.²

* * *

Wat het volk in Timmermans apprecieert, is de «bon vivant», de schilder van breugheliaanse maaltijden, de humorist met de ontelbare grappen, de verteller van het volkse leven, zo kleurrijk en zo

¹Het spreekt vanzelf dat deze roman, realistisch door de stijl en de werkwijze, de werkelijkheid niet beschrijft. De lezer die zich de burgers, de pastoors, de jonge meisjes uit Vlaanderen zo zou voorstellen als beschreven in «Pallieter», vergist zich totaal. Met uitzondering van enkele schilderachterige taferelen (de processie, de wake, de bedevaart), en de natuurbeschrijvingen, is alles opgeblazen, soms tot een Rabelaisiaanse overdrijving.

²Ik verneem dat er sedert kort, in het Nederlands, een gekuiste versie van «Pallieter» bestaat. Ik weet niet tot op welke hoogte die versie ontsnapt aan de bezwaren die de originele versie verdient. De godsdienstige overtuiging van F. Timmermans is verfijnder en zuiverder geworden sedertdien. Heden ten dage kan men hem rangschikken onder onze goede katholieke schrijvers, wat niet wil zeggen dat al zijn werken onverdeeld passen bij al de lezers.

luidruchtig in Vlaanderen. Is dat de echte, de beste Timmermans? Ik denk het niet. Hij blijft voor mij de dichter van de intimistische momenten, de zanger van de mystieke begijnhoven en de zuivere zielen, de verteller van de vrome kerstmis en de ontroerende liefdesgeschiedenissen. Een ander aspect van zijn talent zal men beter begrijpen in drie boeken - waartussen men zijn meesterwerk zal moeten zoeken en waar zijn stijl zuiverder, zelfverzekerder en verfijnder overkomt. Deze drie werken zijn:

- 1 «De zeer mooie uren van Zuster Symphorosa begijntje» - een novelle met federe tinten, waarin we een parfum van rozen en rijpe vruchten opsnuiven tussen de geur van wierook uit het begijnhof.
- 2 «Het kindeken Jezus in Vlaanderen», een naïef en schilderachtig evangelie, een literaire omzetting van de «geboorteverhalen» van de oude Vlaamse meesters, een legende waar het anachronistisch realisme en de familiale poëzie vermengd worden met een bijna nooit falende tact.
- 3 De pastoor van de «bloeiende wijngaard», een treffende en eenvoudige liefdesroman, van een christelijk optimisme vol met poëzie, en waarin de glimlach op een heerlijke manier afwisselt met tranen van verdriet.³

Hoewel hij sedert lang de poëzie vaarwel heeft gezegd, zou Timmermans wel eens tot op heden de meest authentieke dichter van Vlaanderen kunnen zijn. Al zijn boeken, diegene waarover ik gesproken heb en ook de andere die ik niet kan bespreken omwille van de plaats die hier is voorbehouden, getuigen van een geheim sap van lyrisme die hun gratie en kracht geeft. Of hij nu spreekt over Breughel of over Franciscus van Assisi, of hij nu een windmolen of een fresco van Fra Angelico bekijkt, Timmermans blijft de ziel die zich verwondert en zingt. De atmosfeer van het begijnhof in «Schoon Lier», de Maria-Boodschap, de nacht van de herders in Bethlehem en de aanbidding van de Wijzen in «Het kindeken Jezus in Vlaanderen», de scene van de Madonna's in zijn stuk «En waar de sterre bleef stille staan», zoveel en zoveel andere bladzijden in zijn boeken getuigen van de meest elegante dichterlijke creaties, soms heel weelderig, die men zich kan indenken.

* * *

Tenslotte, - maar dat kan men moeilijk natrekken via een vertaling ⁴ - Timmermans is een prachtig artiest. Hij heeft dat ongehoord geluk over een rijke taal te beschikken, zeer smakelijk, vol met

³Als ik uitgebreider over «Palliet» heb gesproken, die, naar mijn bescheiden mening niet de perfectie heeft van die drie werken, dan is het om de vernieuwing van het thema bij ons en omwille van zijn opvatting die discussies heeft teweeg gebracht en die inderdaad ernstige verwijten met zich mee brengt.

concrete termen, een taal dicht bij het volk, niet verarmd door strenge taalregels, een taal die ook niet gezuiverd is, maar vol van volkse beelden en wendingen is, een vertolking van de geur van de aarde, van de planten en van het leven. Het officiële Nederlands, de literaire taal van Vlaanderen en van Nederland, is reeds te verfijnd, te academisch; hoewel sedert lang geschreven en gesproken taal, heeft het Vlaams nog het voordeel van de regionale idiomen. Denk maar aan de taal van Ramuz of Henri Pourrat: die van Timmermans heeft evenveel kracht, originaliteit en smaak.

Voeg daarbij nog de gave van de metamorfose, van de karakteristieke toets, van het suggestieve woord - vergeet niet dat Timmermans ook schilder is en dat hij zijn eigen werken illustreert met heel plezante naïeve beelden - en een manier om zich op een sluike manier te vertederen, bijna ongemerkt, tussen haakjes bijna en tussen twee moppen door, zich te verheffen zonder dat het opvalt, lyrisch te worden en toch dicht bij ons te blijven.

* * *

Wat brengt Felix Timmermans ons nog? Het is een nog jonge man en een talent dat barst van beloften. Ik meen te weten dat hij werkt aan een nieuwe verhalenbundel en aan het leven van Franciscus van Assisi, zijn lievelingsheilige.

Hij is populair. Blijft hij het nog lang? Het is altijd onvoorzichtig zoiets te voorspellen. En de voorkeur van het volk is grillig. Maar men kan zich niet vergissen door hem nu reeds te rangschikken onder de meesters van de Nederlandse literatuur, onder de enkele die het waard zijn het te blijven en bekend te worden over de enge grenzen van zijn land.

Camille Melloy

⁴Wat de vertalingen betreft, ik heb slechts de Franstalige versie van «Het Kindeken Jezus in Vlaanderen» gelezen in de vertaling van Mme Neel Doff. Die vertaling leek mij getrouw te zijn en een weergave van het sappig origineel.

DE GEZONKEN GOUDVIS

Over een jaar herdenkt Vlaanderen de vijftigste sterfdag van Felix Timmermans. Vóór de te verwachten literaire drukte aanbreekt, nu al een reeks terugblikken op de meestgelezen Vlaamse schrijver ooit.

Het lag niet voor de hand dat hij mijn onderwerp zou worden. Het werk van Felix Timmermans, *Sijn Streuvels*, *Ernest Clacs* en *Gerard Walschap* — die elkaar behoorlijk kennen en waardeerden — behoorde behalve Walschap tot de aanbevolen lectuur van mijn eigen jaren vijftig, dus tot het soon-middelbaar onderwijs dat toen werd gegeven en nadien slechts verloochend kon worden in de turbulente Woodstock-tijden. Alhoewel, er is bij Timmermans nu veel *flower power* te vinden, maar dat had men ons toen niet tijdig verteld.

Drie jaar geleden belandde ik in een afgelegen buitenhuis van vrienden, om er enkele vrije dagen door te brengen. Het was lente, maar koud. Naast de open haard stond een boekenplank met wat leesgerei, vooral ten gerieve van lastige kinderen. Tussen de strips en een handleiding voor de verzorging van kamerplanten stak een oud exemplaar van *De Harp van Sint Francisus*. De uitgever P.N. Van Kampen en Zoon — Amsterdam — gebruikte destijds nog mooi verzorgd papier, een finnen band en grote letters om het werk van „de Fe“ te verspreiden. Dat trok me wel aan.

Omdat het die avond zo regende (wat het tot mijn vertrek zou blijven doen), ging ik vroeg naar bed en nam samen met wat kranten die Harp mee: het soort gebaar waarmee mensen zichzelf soms een pad in de kof zetten, uit halfbewuste baligheid terwijl van slecht weer of andere tegenspoed zoals een sangebrande maaltijd. Toen ik het boek openlegde, las ik de beroemde eerste regel die me reeds als schooljongen had doof weggedromen naar die ik na bijna veertig jaar uit mijn geheugen gewist had: „De zon was gezonken als een goudvis.“

O ja, dat was dus die formidabele zin. Er waren er zoveel. In een al ver verleden had ik ze dikwijls luid voorgedragen tijdens literair aangestoken fuifjes, met een bijklank van satire op onze arge loze jeugdijaren en de erbij horende katholieke folklore. Kapel-liederen zoals *Des morgens als het klokje het nevelfloers doorboort*, of *O Heilig Hart, wij zijn uw zonen, moedig en vrij, sterk in getal* zijn trouwens ook vandaag nog zeer geschikt om een beude postmoderne heidene rond de feestafel in staat van vervoering te brengen. Naast, wellevestaan, naast

De keit van alle dingen is stil en euide loos, alleen de dingen zingen. Ons lied is kort en bruis. En het herfstgedicht: Nu komt de tijd dat men naar binnen ziet. Want wij zijn arm en knagen aan 'verleden en spelen met de kaarten van verdragen.

DE MACHT LAS IK — in volle jaren negentig — wel honderd bladzijden uit de Harp. Hun schoonheid bracht me uit evenwicht. Waarom had ik dat allemaal chirurgisch verwijderd uit mijn hersens en vervangen door *Uddike*, *Ball* of zelfs *Len Deighton*? Vadermoord, vermoedde ik vaak. Niet lang voor zijn dood was hij, in Lier dan nog wel, bestuurslid van het Felix Timmermans Genootschap geworden en hij kon daar met in mijn ogen archaische vreugde over vertellen. Oud Vlaanderen.

In die kille slaapkamer las ik nochtans loidop voor uit de eerste paragrafen van de Harp: „Een herder die met zijn schapen langs daar voorbij kwam, was juist van zijn voor Maria een lieke op zijn klarinet te blazen, als hij dat hoorde. Hij verschoot en zag naar 'i ingezakt dak. Maar er was daar niets anders te zien dan een beetje overschot van de uitgedoolde dag.“ — „De zon was al weg achter het ver gebergte. De vallei met haar rivieren en wijngaards zag al donker blauw, maar Assisie, dat wil stadje met zijn zwarte cypressenbomen, 't halven den berg, was nog roos verlicht. *Hei was stil, zo donk stil alsof er muziek verwacht werd.*“

Twoe pagina's verder doemt een gezelschap mannen op, onder wie Andreäse. Hij „was een fier, arm kunstschilderke, met een engelachtig gezicht, dat als een duifke uit de handen van zijn nobele vrienden leefde.“ Een mensenportret, dus niet alleen de door *Marnis Gysen* zo misprezen natuurbeschrijving.

„Met de jaarmarkt was de stad vol volk gestopt. — Er was veel lawijd op straat. De komende oorlog tegen Perugia zat vrolijk in de lucht. Bedelaars met de macht. G'hadit maar werk met te geven. Daar was er weer een. Een halfnaakte vent, kaal tot aan zijn bielen, een stronk benen en pezen. Hij leunde tegen een zware boomstaak. De stank van zijn urine viel binnen lijk van een sterfputteke.“ — Op de grote markt wroette er zich een andere bedelaar uit het gewoel naar voor. 't Was een klein haren manneke. Zo een

soort klauzenaar uit de splonken, zijn kleed stond stijf van gebairsten slijk.“

Een sociaal portret, met twintig zinnen verder een middeleeuws militair tafereel: „De straatjes ronkten van 'i geslijen en 'i gewel van de zweerden en de pieken. *En op een razen morgen die glijen een altaar boven de bergen stond*, trok het lange leger met vliegende vlaggen en blinkende harnassen trompettend de stadspoor uit. Ginder waren die van Perugia ook! De twee legers zwaaiden beedeerne uiteen. Francisus juichte. En de legers boten met veel gehuil lijk twee muren in elkander. Hij recht in 'i gewoel en in 'i bloed.“ Hollywood in het jaar 1931, een zelden opgemerkt soort modernisme bij Timmermans.

Na twaalf maanden wordt de Toskaanse vrede getekend. De kriegsgevangenen van Assisi mogen naar huis. „Ze waren behaard, vergraund en verlooderd, maar met een vrolijk lied stapten ze de poort onderdoor.“ 't Volk juichte en weende. Als hij thuis kwam, stonden er jonge graankieken, vol au vent, macaroni, pafing in olie, pruim- en eierenvlaaien, wijn en gevernst melkbrood op de tafel te ricken en te lokken. Als hij zijn moeder kuste, de vader was toen juist op reis, en tegen haar borst lag te snikken, toen zakte hij door zijn knieën. Zijn opgestapelde slagje kantelede om als een toren bobijn tjes.“

En dat gaat zo maar door, die pen is niet stil te krijgen. Over Felix Timmermans schrijven zonder hem eitelos te citeren, is moeilijk. Zijn vermogen om een verhaal in onthutsende taalbeelden om te zetten, was vaak gróter dan de waarde van de verhaaltstof zelf. Zijn literair talent beruiste vooral op meester-schap om inferelen zo te beschrijven dat ze meteen overgeteljik werden en op het aanboren van voor zijn tijd en zeker in zijn katholieke omgeving zelden ontgonnen *tema's*: panteïsme (of variaties erop), hedonisme, new age-achtige mystiek, ekologie, pacifisme, sociaal onrecht en een onmiskenbare ironie tegenover het sterk door de kerk gekleurde volksleven. Dat laatste kostte hem trouwens een Vaticaanse veroordeling en het gelovige publiek een leesverbod. Daar komt ik nog op terug.

LEOPOLD MAXIMILIAAN FELIX werd op 5 juli 1886 in Lier geboren als der-

Uittreksel uit het artikel van Frans Verleyen, Knack 20.09.1995

CAMILLE MELLOU

LA PAIX D'ASSISE

DESCLÉE,
DE BROUWER
PARIS.

"La Paix d' Assise", reisverhaal van Camille Melloy, uitgegeven in 1941

HET VERHAAL VAN EEN VERTALING DE HARP VAN SINT-FRANCISCUS

door Daniël Lemmens

Vorig jaar verscheen in Knack een reeks bijdragen over F.Timmermans door hoofdredacteur Frans Verleyen. Deze werden nu gebundeld en uitgegeven onder de titel **De gezonken goudvis, Felix Timmermans en de Moderne Tijd**. In zijn inleiding vertelt Verleyen hoe hij - een paar jaar geleden - in het buitenhuis van zijn vrienden belandde en toevallig tussen strips en een handleiding voor de verzorging van kamerplanten een oud exemplaar vond van **De harp van Sint-Franciscus**. Omdat het die avond zo regende ging hij vroeg naar bed met wat kranten en die "Harp". *"Die nacht las ik, in volle jaren negentig wel honderd bladzijden uit de Harp. Hun schoonheid bracht me uit evenwicht. Waarom had ik dat allemaal chirurgisch verwijderd uit mijn hersenen en vervangen door Updike Böll of zelfs Len Deighton?"* verwoordde de hoofdredacteur. In diezelfde jaren negentig ben ik, evenals de kritische Verleyen, op zoek gegaan naar Franciscus die T. op zijn harp liet het spelen en natrijde in de vertaling van C. Melloy.

Beide literatoren voelden zich aangetrokken tot Franciscus die in hun persoonlijk leven zowel als in hun literair werk zo een belangrijke rol zou spelen.

*"Van in zijn kinderjaren had onze Pa een grote verering voor Sint Franciscus en een stil verlangen naar Italië", vertelde Lia, de oudste dochter in haar boek **Mijn vader**. Die verering voor Sint Franciscus en de bewondering voor Italië had hij van zijn grootvader. Als Derde Ordeling vertelde hij vaak over die schone heilige uit Italië, het land van over de bergen, waar het heel het jaar door goed weer was en waar de appelsienen groeiden.... Van toen af kreeg ik goesting om dat land eens te zien..."*.

Ook C. Melloy werd reeds als jongeling gegrepen door de figuur van Franciscus zoals hij het aangeeft in zijn werkje **La paix d'Assise** :*"Sans doute Poverello était déjà mon saint préféré, depuis ce jour de mon adolescence où je découvris les Fioretti, je n'avais plus cessé de l'admirer, d'écouter ses leçons, sans user adopter sa logique si terriblement rigoureuse qu'elle passe pour encore sublime, une folie..."*.

Om het landschap te bewonderen, te beleven en om de geest van deze bijzondere heilige op te snuiven maakten zowel T. als Melloy een reis naar Italië. Daar leert T. don - later mgr. - Pronti kennen waarmee hij vriendschap sluit voor gans zijn leven. Diezelfde Pronti zal later, door bemiddeling van Timmermans, Camille Melloy behulpzaam zijn op zijn reis naar Assisi. Naar aanleiding van de 700ste verjaardag van het overlijden van de heilige schreef T. in de Maasbode **Het hovenierken Gods**, een soort feestgroet, een lyrische verheerlijking van de heilige, die *"mirakelen zweet en staat te daveren met 42 graden Godskoorts"*. Ook publiceert hij zijn reisdagboek **Naar waar de appelsienen groeien**.

DE HARP VAN SINT FRANCISCUS

ROMAN DOOR
FELIX TIMMERMANS

1978, P. N. VAN KAMPEN & ZON, AMSTERDAM
1978, STANDAARD UITGEVERIJ, ANTWERPEN

A R S E T F I D E S

LA HARPE DE SAINT FRANÇOIS

PAR
FÉLIX TIMMERMANS
TRADUIT DU NÉERLANDAIS PAR
CAMILLE MELLOY

**LIBRAIRIE
BLOUD & GAY**

Afdruk van de schutbladen van de boeken "De harp van Sint-Franciscus" (15de druk)
en de vertaling ervan door Camille Melloy onder de titel "La Harpe de Saint-François"

AVANT-PROPOS

Félix Timmermans, né à Lierre, petite ville de la province d'Anvers, en 1886, auteur d'une vingtaine d'ouvrages — romans, nouvelles, pièces de théâtre, — dont certains sont traduits en dix langues, est un des auteurs les plus aimés et les plus représentatifs de la Flandre.

Peintre et poète, il a su rendre, en le forçant quelquefois, le double aspect de son vieux pays où l'hiver est si désolé et l'été si glorieux, de ce pays de béguinages et de foires, de pèlerinages et de kermesses.

Le succès lui vint en coup de foudre par son roman Pallieter (1917) dont l'intrigue mince, la psychologie peu fouillée se rachètent par une grande richesse descriptive et un lyrisme débordant. Œuvre truculente, à la fois fresque réaliste et poème d'exaltation dionysiaque, c'est l'histoire d'un joyeux drille, libre comme un jeune Centaure, qui s'ébroue et se vautre et se roule dans la splendeur féconde de la terre, qui « trait les jours », — selon son expression, — maître de l'eau, du vent et de l'air, vidant goulûment la corne d'abondance en chantant les vieilles chansons du terroir. Œuvre d'un épicurisme sans raffinement, saine peut-être, mais d'une santé païenne, pleine d'un rêve naturaliste qui, plus que les touches sensuelles qu'on relève çà et là, appelle de sérieuses réserves.

Mais cette œuvre-là ne révèle pas tout Timmermans. Il y a en lui un poète mystique tendre et délicat, qui sait parler de la Vierge et des Saints, des fiancées et des mères, avec une émotion contenue mais profonde, sans d'ailleurs jamais renoncer à son réalisme familial,

6

LA HARPE DE SAINT FRANÇOIS

à son humour bon enfant. Celui-là nous a donné des œuvres exquises : l'Enfant Jésus en Flandre, le Curé de la Vigne en fleur, les Très belles Heures de Mademoiselle Symphorose, béguine, et, récemment, cette Harpe de saint François dont il rapporta le projet d'un fervent pèlerinage en Italie.

Issu du peuple, et vivant parmi les bonnes gens de sa petite « ville à pignons », Timmermans, malgré son art, qui est grand, plaît au peuple, dont il a gardé l'âme simple, le bon sens narquois, le parler savoureux et imagé. Même dans la Harpe de saint François, qui est le premier de ses livres dont l'action se déroule hors de son pays natal, il semble qu'il n'ait pas pu — ou voulu — changer sa manière. Cela nous a valu une vie de saint assez différente de celles qu'on a l'habitude de lire, une manière de tapisserie où se développent la légende et l'histoire du Poverello avec des couleurs variées et neuves.

Si son œuvre n'est pas tout entière exempte de reproches, Timmermans, par ce livre et quelques autres, se range en bonne place parmi les écrivains catholiques de langue néerlandaise. Il est un peu le catholique du Moyen Âge, se plaisant parfois à la farce grossière du fabliau, mais tout autant aux naïfs et touchants récits de légende dorée, et qui dit, avec un naturel souriant, sa foi simple, sa dévotion à Notre-Dame, son amour des humbles, sa pitié universelle. On comprend que, malgré certaines difficultés très grandes qu'il ne se dissimulait pas, il ait voulu écrire la vie pittoresque d'un Saint qui, en se détachant de tout, a su demeurer si près du bon peuple, et si près de la nature que sa pureté a exorcisée.

C. M.

Van zijn kant schreef C. Melloy een tweetal bijdragen over **De Heilige Franciscus aan de bronnen van het geluk I en II** dat terzelfdertijd uitgegeven werd in het Frans "**Saint François aux sources du bonheur**", het boek **La paix d'Assise** en voor jongeren **Jongleur de Dieu**.

In die atmosfeer van de herbronning aan het ideaal van Franciscus ontstond de *Pelgrimsidee* waarvan een aantal jongeren waaronder F. Timmermans, Flor Van Reeth en E. Van der Hallen droomden. Ze wilden de christene solidariteit onder de katholieke kunstenaars in nieuwe banen leiden. Hun patroon werd natuurlijk de H. Franciscus. Die beweging lag volledig in de lijn van het spiritueel en religieus renouveau dat zich o.m. manifesteerde bij G.K. Chesterton, Jacques Maritain, Leon Bloy, Papini, Jörgensen en Van Eeden. C. Melloy was hiervan ook een grote voorstander. Had hij reeds jaren vroeger **Le beau réveil** niet gepubliceerd?

Hun diepe bewondering en verering zongen F.T. en C.M. uit in hun gezamenlijk meesterwerk **De harp van Sint Franciscus, La harpe de Saint François**.

Gedurende vier jaar heeft F.T. zich nagenoeg geconcentreerd op het schrijven van deze roman die hij grondig had voorbereid. Terwijl Felix ijverig aan zijn Franciscus werkt, beveelt C.M. zich reeds aan in een brief van 8 september '28 om enige vertalingen te doen i.v.m. dat werk.

*"Later zou ik me gaarne aanbevelen om enige bladzijden van uw leven van Sint-Franciscus in het fransch over te zetten, en te publiceren met een inleiding over uwe kunst in het tijdschrift **Les Lettres de Parijs** waaraan ik regelmatig meewerk".*

Felix was bezeten door deze heilige.

Tussen het schrijven door tekende, schilderde en etste hij Franciscus. De ene keer schilderde hij hem in olieverf met stigmata, dan expressionistisch met grote handen vande arbeid, dan weer achter glas, biddend met het hoofd in de handen. Hij ontwierp ook een reeks taferelen van het Franciscus-verhaal voor een kalender. De gedachte aan en de boodschap van Fr. liet hem niet los.

Over de vorderingen van zijn werk houdt hij C.M. goed op de hoogte :

"Heb het thans veel te druk. Tot mijn Franciscus voltooid is, leef ik gaarne wat afgezonderd van de buitenwereld."

en een andere keer :

"Als Sint-Franciscus veerdig is, wipt hij bij u binnen."

Wanneer het boek beëindigd is spreekt T. onmiddellijk over een vertaling (25.03.32).

"Franciscus is af. Als hij gedrukt is stuur ik U eenen. We zullen in Frankrijk eens proberen. Ik zou graag hebben dat gij hem vertaalt."

Al vlug blijkt dat ook anderen geïnteresseerd zijn in een Franse vertaling. Wanneer Mil Lambrechts, de secretaris van Timmermans, datzelfde jaar aan Melloy een luxe-exemplaar van **De Harp** zendt, meldt hij :

"Van Wellens en Godenne een voorstel gehad om Franciscus te vertalen en uit te geven. Afwijzend geantwoord."

en in een volgende brief van Felix

Ets van Felix Timmermans voor zijn boek "De Harp van Sint-Franciscus"

"Ik heb geen verdere overeenkomsten gesloten met Rex en vertrouw u tenvolle de vertaling van Franciscus toe, ik weet dat de arme in goede handen is."

Wanneer C.M. reeds volop aan de vertaling bezig is krijgt ook de uitgever van Timmermans' werken Van Kampen uit Amsterdam een aanbod van een zekere Jean Bonhomme van Parijs :

"De belangstelling voor uitheemsche meesters is op het oogenblik in Frankrijk zeer levendig en het lijkt mij dat de verspreiding van een meesterwerk als dit boek in de fransche taal niet alleen uit geestelijk oogpunt maar ook litterair en materieel een succes kan beteekenen. Mocht door de auteur of door U tot de vertaling van dit boek worden besloten dan bied ik U gaarne mijn diensten aan om het geheel of gedeeltelijk in samenwerking met andere te vertalen."

Hierbij voegt de briefschrijver de vertaling van het eerste hoofdstuk van **De Harp** waarover F.T. aan C.M. schrijft :*"Ge kunt alzoo zien hoe hij dat lapt. Ik denk dat gij dat beter zult doen."*

Ook een Elzasser pastoor vraagt aan Felix om aan de vertaling te mogen beginnen. Dus aan voorstellen is er geen tekort.

Timmermans moedigt Camille aan door te werken :

"Werk maar rustig voort aan de vertaling van Franciscus en breng er de wijzigingen en aanpassingen aan toe die ge nodig oordeelt om het genietbaar te maken voor het franslezend publiek."

Dat C.M. ijverig aan het vertalen is vernemen we uit zijn brief van 16.11.32 aan Mil Lambrechts :

"Ik ben inderdaad beslist aan het vertalen; maar ik kan er slechts een paar avonden maximum per week aan besteden, hoor! Ik heb nog maar 36 blz. af en er zijn er over de 300! Nu, indien Felix het zoo graag wilt en niet te haastig is, dan is 't mij goed, en 'k zal de vertolking zoo goed verzorgen als 't maar kan."

In de lente 1933 is Melloy zo goed als klaar met zijn vertaling en Timmermans nodigt hem uit naar Lier.

"'t Is nu toch vacantie, kom dan eens tot in Lier zoo de gelegenheid zich aanbiedt, dan kunnen we eens praten over Franciscus en allerle'."

Na het bezoek van Melloy schrijft T. hem op 9 juni 1933 :

"Proficiat voor dat reuzenwerk met de vertaling van Fr. Kuis hem nu eens netjes op en weldra wandelt hij op Franse voeten. En ik geloof in zijn succes want ik heb groot vertrouwen in de degelijkheid van uw werk."

Eindelijk is het vertaalwerk beëindigd. In een brief van 2de Sinksendag 1933 stort C.M. even zijn hart uit.

"Het zal u misschien genoeg doen te vernemen dat uw Franciscus in het fransch vertaald is..." "...12 schrijfboeken boordevol - zo ongeveer tienduizend regels. 'k zou 't voor niemand doen hoor, dan voor u, maar 't spijt me niet, ik heb er toch schoon kunst-genot aan beleefd. Nu moet ik nog het beertje likken. Het fijne werk is dat, zeer delicaat en gewichtig. Ik zou willen dat het boek in de smaak van de fransche lezers vallen. Nu, dat wikken en wegen, dat

MAISON DE MELLE
LEZ-GAND

7. februari 1934.

~~Geraarant
Boeken~~
Beste Felix,

Ik heb drie dagen lang - tijd
stelsel waar ik kon - zitten smullen
aan uw prachtige Breughel.
Felix, jongen, wat een schoon boek!
Nu, kon het anders? Meunghele
was immers een uitgelezen figuur
voor u, weggelegd voor u.
En weer die onuitputbare vinding.
kracht van joviale of roekende
prentenwoorden, druipend als
doornrijp fruit van zoete sappen;
en ook, ah in uw andere boeken,
hier en daar zo'n prachtboek,
geveed voor de Bloemlezingen

der toekomst; en nog, meer mis-
schien dan in uw andere werken,
die pakkende menselijkheid, dat
kloppende hart, en de strijd tussen
licht en duisternis, londe en genade.
Een rijk boek. - Troficiant!
Maar... nu heb ik niets meer te lezen
van u. Hoe, Felix, jongen, juist
mij nu en die andere boeken
die ge mij beloofd hebt. Doe
't in 'keer vooraf. En heeft maar
de opzichten te schrijven, Miel
hambrecht's zal de verzending wel
doen. Het is toch mijn schuld
niet als uw Francois nog te
Parijs zijn Concluid niet aanheft.
Ik heb er zoveel wen aan ge-
weest - met plezier, trouwen, -
en Guarret vindt mijn vertaling
meer goed; hij heeft nog een bel
ontwerp een wijlgaaf onderzoek
maar schrijft mij en wèr dat
het in de huidige omstandigheden

een waarspel zou zijn. Ik wocht nu
maar des uitslag bij den uitgever
die mij spontaan en mijn verta-
ling heeft gevraagd. Lukt het
daar niet, dan probeer ik bij
Boer - een flinke firma - en dan...
't is om de pijp aan Marten te geven.
Dat is een miserie, den dag van van-
duog, te Parijs en uit geveet te vinden.
Was't maar uit het Duitsch, Deensd
of Russisch vertaald! maar uit 't
Hebelsch. Dat kunnen u niet: daar
wordt niet in gevraagd. 't is woch
de waarde van uw werk, noch de beg-
lijtheid van mijn vertaling die in
't spel is, maar: "wie eal het lye?"
Hoo staan de zaken te Parijs. Te
veel schrijven en te weinig brok.
... Natuurlijk zou ik mijn vertaling
heffens kunnen doen aanveerden
in de "Collection Durendal" (15.000
abonneuten) maar dat zou finan-
cieel niet zoo veel opbrengen. Ik

zou liever uw boek te Parijs lie, me-
schijnen: dan droogt gedoor in fransk
middeus waar men weinig of niets
nog van u heeft gezien.

René Benjamin vertelde intans
dat hij vóór den oorlog een hand-
schrift aan al de grote Parijse fir-
mas vruchteloos had aangeboden...
Hoo gaat het... Ge riet dat het
mijn schuld niet is.

Ik hoop dat ik u weldra beter
nieus zal kunnen geven, en dank
u bij voorbaat voor uw boeken, waar
ik tegen eener lukt's eal aan peuzels
Uw trouwe

• Camille Melloy

Brief van Camille Melloy aan
Felix Timmermans (07.02.1934)

polijsten, is nog een kunst-taak. Maar dan kom het saaie werk. Heel dien rommel doen 'kloppen' - in 3 exemplaren minstens; -en dan de "démarche" bij de Parijzer uitgever. Geen lachspel."

Aan de lectuur van die vertaling beleeft F. Timmermans echt plezier :

"Ik heb geprobeerd in mijn boek met arme menschenwoorden den grooten arme te huldigen, te vereeren en te doen benaderen. Ik wou er niet alleen een vertelsel, maar ook een lied van maken. Geen lied dat de mond zingt, maar dat in het hart van de lezer speelt en neuriet. Hier en daar ben ik er tevreden van, maar in uw boek ben ik overal tevreden van. Het is muziek! Uwe vertaling heeft mijn boek geholpen, het rijker en schooner gemaakt.

Ik dank U, ik dank U, en 'k blijf U danken!"

Nu is het van belang een uitgever te vinden en het boek zo vlug mogelijk op de markt te brengen.

C. Melloy had daarvoor reeds aan F. Timmermans gevraagd een lijstje te maken met zijn uitgegeven werken alsook de vertalingen met hun oplage. Op die manier wilden ze bewijzen dat F.T. niet zomaar een gewone schrijver is, en dat zijn boeken in de vreemde ook succes hebben. Hun beider voorkeur ging uit naar uitgever Grasset te Parijs.

Begin 1934 wijst deze uitgeverij het voorstel af, zo vernemen we uit een brief van F.T. aan C.M.

"Hierbij stuur ik u de beleefde en vleiende afwijzing van Grasset weer. Het is in alle geval toch een aanmoediging om links en rechts nog eens te proberen. En klaar komt het toch!"

Enkele jaren later (1938) zal deze uitgeverij uit Parijs toch een vertaling van Timmermans uitgeven, namelijk **Pieter Breugel**.

Het is echt niet zo eenvoudig een gepaste uitgever te vinden. Felix is hierover toch wat ontgoocheld.

C. Melloy blijft aandringen :

"Het is toch mijn schuld niet als uw Franciscus nog te Parijs zijn zonnelied niet aanheft. Ik heb er zooveel uren aan gewerkt - met plezier, trouwens, - en Grasset vindt mijn vertaling zeer goed; hij heeft nog eens het ontwerp uwer uitgaaf onderzocht maar schrijft mij nu weer dat het in de huidige omstandigheden een waagspel zou zijn. Ik wacht nu maar de uitslag bij den uitgever die mij spontaan om mijn vertaling heeft gevraagd. Lukt het daar niet, dan probeer ik bij Spes - een flinke firma - en dan.... 't Is om de pijp aan Maarten te geven. Dat is een miserie, den dag van vandaag, te Parijs een uitgever te vinden. Was 't maar uit het Duitsch, Deensch of Russisch vertaald! Maar uit 't Nederlandsch! Dat kennen ze niet : daar wordt niet om gevraagd. 't Is noch de waarde van uw werk, noch de degelijkheid van mijn vertaling die in 't spel is, maar "wie zal het lezen?". Zoo staan de zaken te Parijs. Teveel schrijvers en te weinig trek. Natuurlijk zou ik mijn vertaling seffens kunnen doen aanvaarden in de "Collection Durendal" (15.000 abonnementen) maar dat zou financieel niet zeer veel opbrengen. Ik zou liever uw boek te Parijs zien verschijnen : dan drongt ge door in fransche middens waar men weinig of niets van u heeft gelezen."

Zowel voor Timmermans als voor Melloy gaan er maanden voorbij zonder dat er schot komt in de zaak en op 8 mei 1934 schrijft Timmermans het volgende :

Zier 26 oktober 1934.

Zeer genegen vriend!

uw brief van 18 oct. dat François ook op zijn harp in 't Fransch zellinger heeft mij zeer gelukkig gemaakt. Meer dan een groot lot, want dat en is geen verdienste.

Ik heb dit aan u te danken! niet alleen door uwen ijver om het werk op zijn plaats te brengen, maar vooral door de schone vertaling! Verscheidene letterkundigen hebben u via mijn persoonlijk een schied proficiat gemaakt om het stuk dat in La Revue Generale verschenen is. G. a. Gaston Heux, Oscar Firmin van den Bosch, en vele vlamingen. Ik verwacht dan ook een goeden gang van H^e François in La Douce France. Ja, ge bent gerust later

mevallen uit den tekst wat u wenschelijk dunkt. Want dat is wel een fout van het boek, het is enigzins van het goede te veel.

Dit inleidend woord zal ook veel geven. Want gij zijt er goed bekend, en er wordt naar u geluisterd.

Wanneer het zoo ver is dat het boek verschenen is, gelief mij dan de noodige inlichtingen te geven, wat ik doen moet naar Franse zede, van boeken waar de schijns als hulde te zenden, en naar wie.

Laat mij u nogmoeds mijn dank uitdrucken, en mijn benoeding voor uw groot talent, en mijn getuigenis van vriendschap en genegenheid.

Zeer hartelijk

uw
Felix Timmermans

Brief van Felix Timmermans aan Camille Melloy (26 oktober 1934)

"Met Franciscus zoudt ge u eens kunnen wenden tot Ghéon om hem het handschrift te laten lezen. Hij zou u misschien ook een inschikkelijk uitgever aan de hand kunnen doen."

Timmermans had namelijk in 1927 het werk van Ghéon als **Le jeu de notre dame et la vallée des anges**" vertaald als **O.L. Vrouw in de doornkens**. En deze aanbeveling blijkt resultaat te hebben. Via het boek **Mijn Vader** van Lia Timmermans vernemen we dat Ghéon het werk liet lezen aan cultuurfilosoof Maritain. Deze was enthousiast en zorgde er zelf voor dat **de Harp** bij een geschikte uitgever terecht kwam.

Eindelijk scheen er licht in de duisternis want in oktober 1934 kon Melloy melden dat het boek gaat verschijnen. T. reageert hierop onmiddellijk :

"Uw brief van 18 oktober dat Franciscus ook op zijn harp in 't Fransch zal zingen heeft mij zeer gelukkig gemaakt. Meer dan een groot lot want dat is geen verdienste.

*Verscheidene letterkundigen hebben u via mijn persoontje een stralend proficiat gewenscht om het stuk dat in **La Revue Generale** verschenen is o. a. Gaston Heux, Baron Firmin van den Bosch, en vele Vlamingen. Ik verwacht dan ook een goeden gang van **St.-Franciscus in la douce France**."*

In 1935 verschijnt **La Harpe de Saint François** te Parijs bij Bloud et Gay in de befaamde reeks **Ars et fides**. Hierover is F. Timmermans zeer verheugd en spreekt dat uit in een dankbrief aan C.M. :

"Ik moet nu maar niets anders doen dan "dank U, dank U!" zeggen.

*Zooveel hebt gij voor mij gedaan, zoo schoon hebt gij voor mij gewerkt, U opgeofferd uit liefde en genegenheid voor mijn boek **De Harp van St. François**! Dat hebt gij schoon vertaald, daar hebt gij een nieuwe schepping van gemaakt, als twee broers nevens elkander. Camille ik dank U, uit gansch mijn hart, al mijne vreugd waait naar u, al mijne fierheid kap ik door en "k geef U d'helft en nog!"*

Het is de gewoonte bij het verschijnen van een nieuw boek dit aan te bieden aan vrienden en bekenden. Dit wil ook F. Timmermans en vraagt daarom aan Camille Melloy :

"Aan wie moet ik die schoone vertaling zenden? Ik heb gedacht aan Claudel (consul), Maeterlinck, Ghéon, Brochet, Maritain, Marie Gevers, Firmin van den Bosch, Raoul Plus, Francis Jammes.

Kent gij nog andere?"

Zoals u ziet, een pleiade bekende namen uit de Franse literatuur die tot de kennissenkring van C. Melloy en F. Timmermans behoren.

En de reactie bleef niet uit. F. van den Bosch, met wie T. de *Scriptores Catholica* stichtte laat hem weten :

*"Mon cher ami, je voudrais que l'auteur comme le traducteur de **la Harpe de St. François** sache combien j'ai approuvé la haute valeur littéraire, l'originale présentation de vie et toute la savoureuse et imagée résonance de cette oeuvre. **Saint François** doit être content de vous deux à qui j'envoie mes cordiales félicitations et mes meilleurs souvenirs..."*

Ook de bekende Franse schrijfster Marie Noël uit haar diepe bewondering voor het werk.

Diverse illustraties van de hand van Felix Timmermans uit zijn boek "De harp van Sint-Franciscus"

Het boek werd goed onthaald, het werd in meer dan 10 talen w.o. het Japans, Koreaans en Chinees verder vertaald.

Ook financieel werd het een succes. In een brief van 5 juli 1936 zegt C.M. aan Timmermans :

*"Ik heb de rekening ontvangen van Bloud et Gay : procent op den verkoop van **La Harpe de Sint-François**, tot op 31 december 1936, 1.128 frs (fransche fr.) waarvan de helft u toekomt.*

Dus 564 fr.fr. = 1.097 belgische fr.. Ik laat die som storten op uw P.C.R."

Bij opzoekingen in het archief van C. Melloy vonden we ook nog correspondentie over de auteursrechten terug die gevoerd werd tussen pater Theodore De Paepe, broer van Melloy, L. A. Aspeslag, echtgenoot van Lia Timmermans en de uitgeverij Bloud et Gay van Parijs (periode 1958-62), dus meer dan 20 jaar na het eerste verschijnen. Hieruit vernemen we dat voor de periode 1/1/57 tot 31/12/59 nog 38.600 fr. werd uitgekeerd voor de helft aan de broer van Melloy en de andere helft voor mevr. Timmermans.

In 1959 werd het boek nog herdrukt op 5000 exemplaren en verscheen er bovendien nog een pocketuitgave. Om moeilijkheden met de uitgeverij te regelen ondernam de heer Aspeslag een reis naar Parijs. In 1962 gaf pater Theodore hem de volmacht alles rechtstreeks met de uitgever te regelen wat betrekking heeft op auteursrecht, heruitgeven en de eventuele vertaling van de Franse editie van **de Harp**.

Het Franciscusboek van Timmermans en Melloy is tot op onze dagen nog niet vergeten. Lia Timmermans verklaarde ons dat bij haar vroeger reizen naar Assisi het boek nog als warme broodjes verkocht werd aan toeristen en bedevaarders. Diezelfde ervaring hadden de deelnemers van de Italiëreizen van de Timmermanskring. Jan Lambin bezocht een paar jaar geleden de middeleeuwse basiliek Sainte Madeleine in Vézelay en was verheugd in de boekenstand de Franse vertaling van **de Harp** te vinden.

In de Franciscusliteratuur bekleedt deze roman van Timmermans en de vertaling ervan door Melloy een aparte plaats. Het boek werd met veel ambitie geschreven, met de meeste zorg bestudeerd en uitgewerkt, met de meeste liefde vertaald en met de meeste caritas uitgegeven. Was het niet zijn meesterwerk het behoort zeker tot de betere werken van Timmermans.

CAMILLE MELLOY

LOUANGE DES
SAINTS POPULAIRES

ILLUSTRATIONS DE FÉLIX TIMMERMANS

LES ÉDITIONS JOS. VERMAUT

Sint-Jozef

Sint-Pieter

Sint-Niklaas

Sint-Franciscus

Felix Timmermans maakte de illustraties voor
het boek "Louange des Saints populaires"

F. TIMMERMANS ILLUSTRREERT MELLOY'S LOUANGE DES SAINTS POPULAIRES

C. Melloy had een grote verering voor volksheiligen : H. Maria, H. Anna, H. Jozef, H. Petrus, H. Martinus, H. Franciscus, H. Godelieve, H. Elooi.... Ze waren immers de dragers van de deugden, de voorbeelden die gelovigen moesten navolgen. In heel wat sermoenen waarvan hij de teksten meestal voluit schreef, waren ze vaste onderwerpen of uitgangspunten. Over die volkse heiligen publiceerde C.M. in 1933 een poëziebundel **Louange des saints populaires** waarover pater D. De Pauw schreef : "*Het zijn naïef-roerende gedichten - middeleeuwsche glasramen- vol zon en frischheid*" (Boekengids 1934). Wellicht zal het niet veel moeite gekost hebben om zijn vriend F. Timmermans te overtuigen de illustraties voor deze publicatie te verzorgen. Vooral als we weten dat T. zelf in bewondering stond voor die vrome, volkse heiligen die volledig samengingen met zijn christen volksverbonden overtuiging. In een brief van 18 februari 1932 die we hiernaast integraal afdrucken, vernemen we dat de Fé best tevreden is over zijn tekeningen en tevens meedeelt dat hij ze ook voor andere doeleinden wil gebruiken.

Dat deze "*santjes*" in de smaak vallen, bewijst de brief die C. Melloy op 16 november 1932 stuurt naar Mil Lambrechts*, privé-secretaris van F. Timmermans.

"Zeg aan Felix dat de 16 santjes die hij voor mijn bundel getekend heeft zeer veel bijval genieten, ook en vooral in Frankrijk : "Het zijn brokjes uit de gouden legende", schreef de letterkundige chroniqueur van een Parijzer dagblad. "Vele schrijvers hebben mij modelings of per brief of in artikelen ongeveer hetzelfde gezegd. Twee grote tijdschriften hebben mij verlof gevraagd om een en ander te reproduceren als proef bij de recensie. Ik ben blij dat de Fee zo ook als teekenaar bekend zal staan in kringen waar zijn boeken niet gelezen worden."

Deze waardering is geenszins overdreven.

Op het eerste zicht lijken de tekeningen van deze volksheiligen technisch niet zo volmaakt, wat primitief en kinderlijk. Sommige zijn nogal statisch wat natuurlijk wel overeenstemt met hun waardigheid van heiligen. De juiste verhoudingen worden niet altijd in acht genomen. Toch straalt er uit deze afbeeldingen een echte warmte, een charme uit die alles overstijgt. In een paar pennetrekken heeft F.T. vaak het hele gedicht samengevat. Die tekeningetjes doen denken aan oude volksprenten en geïllustreerde bijbelvertellingen die, gevat in dikke contouren, zo typisch zijn voor de meeste illustraties van F.T..

Niet alleen voor C.M. maar ook voor andere bevriende schrijvers heeft F.T. boeken geïllustreerd : E. Claes, M.E. Belpaire, M. Gevers, E. Van der Hallen, A. Van de Velde.

Toch illustreerde hij hoofdzakelijk zijn eigen (en vertaalde) werken. Trouwens daarin kwamen zijn tekeningen tot hun volle recht omdat ze dezelfde geest uitstraalden. De wisselwerking tussen

* Mil Lambrechts verzorgde tussen 1925 en 1940 de briefwisseling en het kopijwerk voor F.T., organiseerde voordrachten in binnen- en buitenland, contracteerde uitgevers en vertalers, wimpelde lastige bezoekers af en verbeterde drukproeven. Hij was tevens een groot bewonderaar van F.T.

Uit de versjes over de maanden
Auteur: M. Gevers
Illustrator: Felix Timmermans

Mei, mei
Ik plante mijnen mei,
En ik krake mijn ei ;
En de dooier viel uit mijn schale ;
Bazinne, wil mij een eitje geven,
En 'k zal uw meiske niet halen !

Op den eersten april
Stuurt men de zotten op den dril.

Illustratie van Felix Timmermans uit
het boek van H. Van Tichelen:
"Van Nieuwjaar tot Oudejaarsavond"

Manneken Tinkelenteen

Lettervignet, getekend door
Felix Timmermans, uit zijn boek
"De zeer schone uren van
Juffrouw Symfrosa, Begijntjen"

Illustraties van Felix Timmermans uit
"Wonderland" door H. E. Belpaire

schrijver en tekenaar was hier maximaal en vormde een onverbreekbare eenheid met zijn letterkundig oeuvre. Voor duizenden lezers hebben zij mede het klimaat van zijn boeken bepaald. Toch heeft zijn grafisch werk minder aandacht gekregen. Zijn boeken veroverden bibliotheken, geen musea (G. Durnez). Een bekende typering "**Timmermans, schilder met de pen, verteller met het penseel**", suggereert misschien de evenwaardigheid van beide aspecten. Toch moeten we hieraan toevoegen dat de tekenaar (of de schilder) niet op dezelfde hoogte stonden als de schrijver. Die kleurrijke vertelsels van pittoreske mensen en dingen zijn wel van dezelfde hand maar aan zijn literaire werk heeft de Fé echter "iets meer toegevoegd" alhoewel ze beide getuigen van dezelfde originaliteit.

Die plastische originaliteit, die specifiek Timmermansiaanse stijl vinden we terug in de vele prentjes, meestal kleine vignetten met dikke omlijning die in de tekst werden ingewerkt, in de lettervignetten die "*een hoofdstuk als een wimpel openen*" en in de sluitstukken die de kapitels van het boek "*als een uitroepteken beëindigen*" (G. Durnez).

Deze vignetten met zuivere lineaire tekeningen, zonder arcering en met blanke achtergrond, zoals ze veelvuldig in deze brochure werden afgedrukt; zijn geen slaafse uitbeeldingen van de tekst. Ze lichten het verhaal niet letterlijk toe maar roepen er wel de sfeer van op. Ze verluchten de tekst, ze luisteren de bladspiegel op en hebben vaak een symbolische waarde : drie denneboompjes staan voor de Kempense bossen, een dorp is drie daken met een toren, de winter is een kale knotwilg met een kraai en zwarte voetstappen in de sneeuw.

Timmermans tekende alles wat hij zag in werkelijkheid en in zijn verbeelding : mensen en dieren, steden en dorpen. Hij legde zijn eigen omgeving vast met zijn vele hoekjes, uithangborden, eigenaardige pompen en silhouetten van steegjes en gebouwen. Hij schetste impressionistische landschappen, religieuze taferelen en gebeurtenissen uit het volksleven.

Uit die vele schetsen blijkt duidelijk dat T. een geboren tekenaar is die met enkele streepjes een hele wereld kan oproepen of een stemming weergeven. In zijn pen, zijn potlood, kreeg elk eenvoudig gegeven iets warm, gezellig, naïef in de goede betekenis, iets eigen-aardig.

Iedereen moest van zijn tekeningen kunnen genieten, tot de kinderen toe. Hij tekende trouwens heel veel en graag voor kinderen. Telkens als er op bezoek kwamen, tekende hij een of ander vertelseltje op dat met een punt begon : een zwarte stip op het witte papier. De kleine toeschouwers-luisteraars moesten dan raden wat het ging worden. Zo werden ze opgenomen in een creatief spel en kregen ruimte voor hun fantasie die zich geestdriftig op sleeptouw liet nemen. In het begin van de jaren '20 deed men verscheidene keren op F. Timmermans een beroep voor het illustreren van kinderboeken. De produktie ervan was toen erg beperkt en van een Vlaamse jeugdliteratuur was nog geen sprake. Toch is het wel betekenisvol dat de weinige auteurs toch T. als illustrator kozen. Zo illustreerde hij de naïeve volksrijmpjes van de pionier van het Vlaamse kinderboek H. Van Tichelen met folkloristische plaatjes, de versjes over de maanden van M. Gevers met eenvoudige kinderspelen en de reeks volkssprookjes *Wonderland* van M.E. Belpaire met fantasierijke prenten.

leer 28 Jan. 1441

Osate!

Van 's gelijken!

Voor de rest met alles 't accoord.
Behalve dat ik er geerne van
nigieren hebben: Talmanwaer. Het
Verhalen en de Kleinigwaer - de goede
helpers. en Jan de Kroci.

Vier dingen, de luttel mischien de
besten! In 't Verhalen kenst er wel
oor in?

Flier-bloem is een bloem die
bleeit in 't voorjaar met een geur
om van te ruymden zoo heerlijk,
brons-wood of brons-goud voer
kleur - men koop't er in bloempotten
op de markt. In Holland noemen
ze het "nuurbloemen."
nuurpoot is een steenen pot, die

mantigen den nuur hangt, en voor de nuurde
bronen in wonen, als ze geestig hebben.

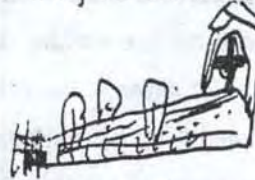
nog beter hier →

Ik kan er wel van doen dat er heel wat goed bij is. De kon die
doet hij te verstaan! Van de nuurde
nuurpoot is een steenen pot, die

In dat quate knipen de nuurden en
Wichten daarbinnen hem heisgrin
of voorschleem
voorschleem noemen wij de voersien,
die met Verhalen zoo schoon en fel
geel bleien in de tuinen.

En klimmend kroffen is een kroffen
dat klimt, ^{zoals} de colodreubug te hier.

Leet mij rap iets weten of jij die
vier vertellingen door bij doet!

Kaart (recto-verso) van Felix Timmermans aan Camille Melloy omtrent uitleg van bepaalde woorden via tekeningetjes

Sint-Martinus: illustratie van Felix Timmermans voor het boek van Camille Melloy "Louange des Saints-Populaires"

Vaak vrolijkte hij zijn brieven op met vluchtige tekenkrabbels van zijn belevenissen of reisindrukken. In de boeken met opdrachten die hij aan C.M. stuurde vinden we hiervan verschillende voorbeelden. Soms gebeurde het dat hij zijn uitleg ondersteunde met een tekening. Bij de vertaling van een paar verhalen van het boek voor het boek van C.M. **Timmermans raconte....** begreep de vertaler een aantal woorden niet zo precies zoals mussekop en een klimmend hofken. Prompt stuurde F.T. een briefje met de nodige uitleg met tekening. De tekenaar T. was ook zeer vruchtbaar. Buiten de vignetten voor eigen boeken en bevriende schrijvers tekende hij talrijke ex-librissen, een massa huwelijks- en geboorteaankondigingen, alsmede spijskaarten en kalenders. Bij dit alles was hij niemand schatplichtig. Hij bezat een eigen factuur; wie een paar van zijn tekeningen heeft bewonderd, zal dadelijk, op 't eerste gezicht, ook de andere herkennen, niet omdat T. eenzelfde onderwerp verduizendvoudigd heeft, wel omdat elke tekening een gebeurtenis is, een levend schouwspel dat tot de toeschouwer komt *via de niet te dupliceren persoonlijkheid van de kunstenaar* (J. Van Remoortere).

F.T. heeft ook heel wat technieken beproefd met wisselend succes : houtsnede, olieverf, aquarel, pastel, ontwierp zelfs glasramen en stoeten.

Hierbij stond hij geheel afzonderlijk en had bijna geen invloed ondergaan van welke kunststroming ook, ofschoon hij volledig op de hoogte was van de Vlaamse schilderkunst en van de algemene kunstgeschiedenis. Schreef hij niet twee geromanceerde biografieën van schilders als Pieter Breughel en Adriaan Brouwer en een inleiding tot het werk van Fred Bogaerts?

Hield hij geen gesmaakte toespraken bij de openingen van de tentoonstellingen van Oscar Van Rompay, Isidoor Opsomer, Anton Pieck, Albert Saver, e.a. ? Toch liet hij zich door geen enkele strekking beïnvloeden en bleef zichzelf als tekenaar en als schilder.

Al zijn werk dat hij heeft nagelaten is de uitbeelding van dezelfde geest : dat van zijn eigen land en volk, geloof en bijgeloof, landschap en omgeving. Hierbij passen geen geleerde theorieën of diepzinnige kunstcritische beschouwingen want alles ademt eenvoud, menselijkheid en verwondering uit.

In dit artikel heb ik getracht, uitgaande van de illustraties bij het boek van C.M. "Louange des saints populaires", een paar aspecten van de tekenaar, de plastisch kunstenaar F.T. naar voor te brengen die aan de schrijver een meerwaarde heeft toegevoegd die hem zo boeiend maakt, zelfs tot op onze dagen. Tentoonstellingen van zijn plastisch werk in het verleden en ook ter gelegenheid van de huidige herdenking zijn hiervan de sprekende getuigen.

Pallieter (Eddy Brugman) met de twee "Mariekes", nl. Jacqueline Romers (19 jaar) en mevr. F. Timmermans (19 jaar toen F. Timmermans aan het boek "Pallieter" begon, 83 toen het werd verfilmd)

Illustratie van Felix Timmermans uit zijn boek "Pallieter"

Woensdag 3 december 1975. — DS —

„Roland Verhaverts film werd een gedicht”

Familie Timmermans met „Pallieter” gelukkig

(Van onze verslaggever)
BRUSSEL. — Roland Verhavert heeft van Pallieter een filmisch gedicht gemaakt. Zo reageerde de familie Timmermans na de wereldpremière van de jongste Vlaamse film: Marjeke Timmermans, de weduwe van Felix, was zeer gelukkig met de filmversie. Ze had er de sfeer van het boek in herkend en vond het een goede film: knap gespeeld, met typische personages en mooie kleuren.

Het entoesiasme van de familie Timmermans — nee, geen spijt dat ze toelating tot verfilming gaven, integendeel — werd uiteraard niet door iedere receptie-gahger gedeeld. Toch voorspeld nagenoeg iedereen een schitterende commerciële loopbaan voor «Pallieter».

Uittreksel uit het artikel van Raf Butstraen in de krant De Standaard van 03.12.1975

MELSE RECENSENTEN BESPREKEN DE VERFILMING VAN TIMMERMANS' WERKEN

Door Daniël Lemmens

Succesrijke boeken van bekende auteurs worden graag verwerkt tot toneelstuk, zangspel, revue....

De hoogste bekroning van een literair werk is toch meestal de verfilming ervan. Het moet ons dan ook niet verwonderen dat de hoogtepunten uit Timmermans werk nml. **Pallieter** en **Boerenpsalm** hiervoor in aanmerking kwamen.

Timmermans zelf heeft getracht een toneelbewerking van **Pallieter** te maken. Hiervan werden zelfs een aantal taferelen teruggevonden. Het bleef echter bij een niet geslaagde poging van een overigens weinig dramatische stof. Bovendien bleek Timmermans toneeltechnisch niet zo bedreven te zijn.

W. Schuermans schreef wel voor de toneelafdeling van Lyra, een Lierse sportvereniging, een "Pallieter-revue" (een spektakelspel in drie delen en 36 taferelen) dat in 1939 werd opgevoerd. Op filmisch gebied kende **Pallieter** meer succes. Reeds in 1936 was er voor het eerst sprake van een film. Onder leiding van de heer Henri Storck werden zelfs een aantal buitenopnamen gemaakt in de omgeving van Parijs. Aan die film zouden meewerken Flor Van Reeth (architect), Renaat Veremans (muziek), Rie Haan (decorateur) en Kurvers (fotograaf-operateur). T. besepte hierbij ook hoe moeilijk het was zijn boek om te zetten in gepaste filmtaal. Van die mislukte onderneming is een scenario en een draaiboek overgebleven.

Veertig jaar later is die lange droom **Pallieter** te verfilmen toch in vervulling gegaan.

Op 1 december 1975 ging in de filmzaal Marivaux Te Brussel de première door. Het was een Belgisch-Nederlandse productie met Eddy Brugman als Pallieter, Jacqueline Rommerts als Marieke, Sylvia de Leur als Charlot, Idwig Diels als pastoor. De regie was in handen van Roland Verhavert. De filmbewerking van de dialogen waren van Hugo Claus en de productie van Jan Van Raemdonck.

Op 28 februari 1976 werd op het stadhuis te Brussel de grote Belgische Feminaprijs toegekend aan deze film en op 2 maart 1976 werd op het gemeentehuis te Zichem de "Pallieterprijs van de Vlaamse film", een aarden beeldje Pallieter voorstellend, aan R. Verhavert uitgereikt.

Mellenaar Raf Butstraen (*) heeft het verschijnen van deze film uitvoerig besproken. Hij is trouwens een gewaardeerde criticus ter zake.

In 1977 volgde hij Marie Rosseels op als filmredacteur van de Standaard-groep waarvan hij reeds vanaf 1969 tot de cultuurredactie behoort.

Over de film **Pallieter** schreef hij meerdere bijdragen

- Pallieter meer dan een levensgenieter (3.7.75)
- Pallieter piloot (11.7.75)

(*) R.A.F. **Raf Butstraen** : geboren te Poperinge 10.02.43; woont nu in de Lindestraat 6 te Melle. Studeerde geschiedenis aan de K.U.L. ; journalist bij de Standaard met allerlei publicaties i.v.m. film.

PALLIETER VERSIE VERHAERT

Met *Pallietier* versterkt Roland Verhavert een traditie in de Vlaamse film. Het jongste Vlaamse filmprodukt, gesubsidieerd door het ministerie van Nederlandse Cultuur, is immers opnieuw een visualisering geworden van een bekend werk uit onze literatuur. Toen gesuggereerd werd het overbekende boek van Felix Timmermans te verfilmen, kwamen enkele sceptische reacties los.

Hoe zou een cineast er in slagen een boek dat haast uitsluitend uit losse stemmingsbeelden bestaat in beelden te vertalen? Een eigenlijk verhaal om op terug te vallen of om sequensen aan vast te haken is er ook al niet. Maar eenmaal de idee van een *Pallietier*-verfilming gelanceerd, zette producent Jan Van Raemdonck door. Hugo Claus werd aangezocht om een scenario te schrijven. En Roland Verhavert kreeg de regie aangeboden. Het werd voor beiden een uitdaging.

Als cineast houdt Verhavert van het creëren van sfeer. Maar de blij optimistische levenslust is nu niet direct in zijn voorgaande films terug te vinden. *Meeuwen sterven in de haven* en *Het afscheid* (naar het gelijknamige werk van Ivo Michiels) waren erg cerebrale films. *Rolande met de bles* (naar Herman Teirlinck) was zwaar op de hand en ook in *De loteling* (naar Hendrik Conscience) had de tragiek de bovenhand. Reeds bij de lectuur van Timmermans was het Verhavert opgevallen dat *Pallietier* vol melancholie stak. De hoofdfiguur had een veeleer introvert karakter en was niet de gulzige levensgenieter die bij zoveel lezers voortleefde. *Pallietier* uit deze folkloristische sfeer weghalen zou het ambitieuze doel van de verfilming worden.

Samen met Hugo Claus werd gezocht naar een aanvaardbaar scenariobegin. Het ging immers niet op *Pallietier* zo maar direct te midden een groen Netelandschap naar te smakken. Het leven van Timmermans zelf zou de sleutel geven aan de scenarist. De auteur schreef *Pallietier* na een soort geestelijke en fysieke depressie. Echo's daarvan vindt men terug in *Schemeringen van de dood*. Met dat werk voor ogen schilderde Claus *Pallietier* vooreerst als

een vadsige burger vol belangstelling voor occultisme en geheimzinnige filosofieën. Als zijn vrouw (?) zelfmoord pleegt, schrikt *Pallietier* wakker en wordt door zijn vriend Fransoo uit het stedelijk milieu weggehaald. Bij zijn zuster Charlotte kan *Pallietier* tot rust komen. Hij leert er genieten van Gods schepping en houden van bloemen, planten, kinderen en van de eenvoud. Maar de landelijke pastorale wordt bedreigd: meneer de baron heeft plannen om de Nete recht te trekken en er is sprake van de aanleg van een spoorweg.

Charlotte betreft haar broer bij het familieleven en de pastoor van het dorp is een graaggezien gast. Maar als een zeker Marieke op bezoek komt, gaat de hemel voor *Pallietier* open. Hij is al dadelijk stapel verliefd en ook Marieke is niet ongevoelig voor *Pallietiers* charmes. De bruiloft wordt zorgeloos gevierd en de komst van het eerste kindje is de zoveelste aanleiding om van het overdadige voedsel en de gerijpte wijn te proeven.

Maar ook het spook van de moderne tijd doemt steeds verder op en overschaduwet het levensgeluk van Marieke en *Pallietier*. Het landschap valt als slachtoffer van de vooruitgang en de rijke boeren delen de lakens uit. Omdat *Pallietier* voorziet wat er met zijn Nete-streek zal gebeuren trekt hij de wijde wereld in... Verschillen aanwijzen tussen boek en film valt niet binnen het bestek van dit artikel. Toch verdienen een paar elementen de aandacht ter wille van hun creatieve impact.

Om de dulle levensvreugde van *Pallietier* te suggereren stelde Hugo Claus voor het hele huis van het hoofdpersonage met spiegels te behangen. Het is een goede vondst en daaruit groeiden enkele heel mooie effecten. Het voorbijtrekken van de processie krijgt de toeschouwer nu in het veelvoud te zien en als *Pallietier* zijn tocht door de wereld begint, slaat hij de spiegels stuk. Je kan dit alles als een Spelelei beschouwen maar wie weet hoe moeilijk het is te filmen met een camera in de buurt van spiegels zal beseffen dat er in de filmploeg geen plaats was voor gemakzucht.

Een tweede belangrijk element is het visioen van *Pallietier*. In het boek stap *Pallietier* in een vliegtuig om o.a. nog beter de pracht van zijn omgeving te bewonderen. In de film gebeurt dat ook, maar de sequens krijgt een extra dimensie: *Pallietier* ziet één ogenblik wat de toekomst brengen zal. Met deze toegeving wordt het *Pallietier*-verhaal geactualiseerd.

En wie *Rolande met de bles* zag, zal ongetwijfeld een parallel ontdekken tussen de eindsequens in die film met de skyline van een moderne stad en *Pallietiers* blik op de petrochemische bedrijven in het Antwerpse.

Aan *Pallietier* werd bijna drie jaar gewerkt. Aanvankelijk zou het een co-productie met West-Duitsland geworden zijn. Uiteindelijk kwam Nederland over de brug. Regisseur Verhavert ontdekte na tweeduizend km autorijden de ideale locaties: Booischoot en Hulshout. Tijdens de opnamen kantelde tot overmaat van ramp een camerakraan. Op het nippertje werd een catastrofe vermeden maar Idwig Stephane (Fransoo) bracht enkele dagen door in een ziekenhuis en Roland Verhavert zelf houdt er nu nog een gekneusde schouder aan over. „Maar ook heel wat prettige herinneringen“ vertelt hij ons. „Er heerste in de ploeg een vriendelijke, kameraadschappelijke geest. Door de verfilming van *Pallietier* kreeg ik de aandacht voor het fantasierijke. Ik voelde me gelukkig bij het werken aan een sprookje en bij het zoeken naar het daarbij passende ritme“.

Of *Pallietier* aansloot bij zijn vroeger filmwerk? Verhavert: „In *Rolande met de bles* domineerde de sfeer op het verhaal. Met *De loteling* probeerde ik een eenvoudig verhaal te vertellen en dit keer trachtte ik gevoelens over te brengen. Mijn grootste probleem was de lyrische ontboezemingen van een levenskunstenaar aanvaardbaar te maken voor mensen uit de jaren zeventig. *Pallietier* is niet de vrolijke flinterfluit die om de haverklap in de Nete duikt en niets anders eet dan vlassen en rijstap. Hij kan weemoedig zijn en melancholisch. De zon is voor hem echter de crème van het leven. Over een dergelijk iemand heb ik een dichtertelijke documentaire willen maken“.

Had u een bepaald publiek voor ogen? „Het drama van de Vlaamse film is, dat iedereen steeds op een meesterwerk zit te wachten. En als het dat niet geworden is, verwijst men de film naar de verdoemenis. Een dergelijke mentaliteit is me vreemd geworden: ik mik op het brede publiek en ik wil zonder veel geoochel met de camera toch vakwerk afleveren. Technisch gezien gebruikte mijn cameraman Pim Heytman de meest eenvoudige lenzen. Tele-objectieven waren taboe. De camera had in *Pallietier* alleen maar een begeleidende en registrerende functie“.

Op het vlak van het scenario valt *Pallietier* nogal fragmentarisch uit. Uw jongste film bestaat precies uit schuifjes: *Pallietier* en

Marieke, *Pallietier* en de bomen, *Pallietier* en de Drie Koningen... „Het oorspronkelijke verhaal is op zich erg dunnetjes en wonderen in de film moet je dan ook niet verwachten. De vraag is alleen, komt er uit mijn film een introverte levenskunstenaar te voorschijn en helpen die verschillende deeltjes om een totaalbeeld te scheppen. In bepaalde scènes wilde ik een aangepaste sfeer leggen. De beginsequensen met het vinden van het lijk zag ik als opera-achtig. Vandaar nogal statische beelden in een groots decor. Enkelens verwijten me nu dat die te veel aan opera doen denken...“

Hoe dan ook, de eerste reacties van het publiek bewijzen dat producent en regisseur juist hebben gemikt. Er komt enorm veel volk naar *Pallietier* kijken. Het blijde en het komische (niet altijd op hetzelfde hoog niveau) van heel wat situaties lijkt daarbij een voornamelijk attractiepool te zijn. Maar ook de vertolking valt in de smaak. Eddy Brugman is een aanvaardbare *Pallietier* en Jacqueline Rommerts moet als Marieke alleen mooi zijn. Een opdracht die ze waar maakt. Sylvia De Leur heeft het als Charlotte in het begin moeilijk, maar wordt na korte tijd toch geloofwaardig. Idwig Stephane bezit als Fransoo veel présence. De rol van pastoor betekent een terugkeer van Joris Diels naar Vlaanderen. Hij levert daarbij een opmerkelijke prestatie. En laat de toeschouwers dromen van een voorbij tijd die zoals zoveel herinneringen erg rozig aandoet...

(„Open deur“, VIII, 1)

- Marieke Timmermans bij "Pallieter" : Felix zou rol in de film vragen (16.7.75)

- Verhavert maakt van Pallieter een sprookje (2.12.75)

In "Open Deur" verscheen van hem eveneens een artikel dat we hier intergraal overnemen.

Het meesterwerk van Timmermans **Boerenpsalm** heeft tal van personen uit de toneel- en filmwereld aangetrokken. Een eerste poging tot toneelbewerking dateert van 1943 toen Jos Janssen, de gevierde auteur van **De wonderdokter** het omvangrijke gegeven in vier bedrijven trachtte samen te persen. Dan volgde de Noord-Nederlander Albert Weling met een bewerking in zes lange taferelen, blijkbaar zonder veel bijval. Derde keer, goede keer, P.G. Veens leverde in 1956 een toneelbewerking, die zonder meer schitterend was. Ze kende ruim driehonderdvijftig voorstellingen door het Reizend Volkstheater, onder regie van Rik Jacobs.

Over de verfilming van het boek schreef L. Vercammen (F.T. De mens- Het werk 1971) : *"Als er bij Timmermans ooit iets behekt is geweest dan zijn het de pogingen om zijn werk te verfilmen. De veelbelovende kineast Gerard de Boe was klaar met het draaiboek van **Boerenpsalm** toen hij in maart 1960 door de dood verrast werd."*

Ongeveer dertig jaar later zal men de draad weer opnemen. Het werd een co-productie van Visie en B.R.T. met medewerking van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de Nationale Loterij, met Ronny Waterschoot als Boer Wortel, Jef Burm als pastoor, Magda Lesaye als Fien, Christel Domen als Frisine. Scenario, regie en productie was in handen van Roland Verhavert, camera en fotografie van Michel van Laer en de muziek bij Dirk Brossé. Hij ging in première op 2 maart 1989 in Kinopolis Brussel en werd op 1 oktober door B.R.T. uitgezonden. Op 17 september werd de film bekroond in Figueira da Foz (Portugal) met de Grote Prijs van het Internationaal Filmfestival wegens de diepgaande analyse van de menselijke relaties en de grote verbeeldingsdracht die in de prent te vinden is. Toch werd de film met gemengde gevoelens onthaald. Vooral de personen die de vergelijking maakten met het boek waren vaak ontgoocheld. Anderen vonden hem zeer geslaagd. Ook de Melse filmcriticus Raf Butstraen is niet onverdeeld positief zoals blijkt uit zijn bespreking.

Een ander werk dat echter niet tot de toppers van Timmermans behoorde, **Anna Marie**, kreeg ook heel wat aandacht voor verwerking.

Felix zelf in samenwerking met Ed. Veterman, creëerden het toneelstuk in 4 bedrijven "Mijnheer Pirroen" de hoofdpersoon uit hogervermeld werk. Het is merkwaardig dat een literair zo matig stuk jaren op het reptorium bleef staan, eerst van de officiële schouwbergen, later van de amateursverenigingen. Ook de zangspelbewerking met muziek van R. Veremans dat in 1938 in de K.V.O. Antwerpen voor het eerst werd opgevoerd bleek een succes niettegenstaande de critiek fundamentele bezwaren had vooral tegen de ontknoping die voor de derde keer werd aangepast. De roman, het toneelstuk, het zangspel bevatten iets dat de klaarblijkelijke fouten overstraalden en deden vergeten : Timmermans' gave om een gevoelsgeladen verhaal van menselijke noden en strevingen op een boeiende wijze te brengen.

In die periode was er ook sprake van de verfilming door een Duitse maatschappij maar noch de auteur noch de componist gingen akkoord met de voorstellen.

Roland Verhaverts Timmermansverfilming mist dramatische kracht

Boerenpsalm raakt moeilijk op dreef

- 3 MAART 1989

BRUSSEL — Wij maken verfilmingen, maar geen films. Dat is onze eerste reactie na de visie van Roland Verhaverts Boerenpsalm. Vele van boer Wortels uitspraken, gevoelens, daden zijn slechts verklaarbaar als men Timmermans in het achterhoofd houdt. Ze groeien dus niet altijd vanuit datgene wat op het scherm is te zien.

Boerenpsalm, die donderdag in première ging en vanaf 15 maart in de bioscopen komt, bestaat uit een rist gebeurtenissen die hoe tragisch ook, soms dramatische kracht missen. Het duurt bovendien een hele tijd vooraleer de film op dreef raakt.

Boerenpsalm begint met de dood van Wortels vader. De man is krom en stijf gewerkt en kan moeilijk in de lijkst. Er zit dus niets anders op dan hem te „kraken“. Dat gebeurt door heel hard op het deksel van de kist te duwen. Een scène die in een boek best aanvaardbaar kan zijn maar in een film meer dan delicaat moet worden aangepakt. Zoniet bengelt men op de grens van de goede smaak. Wat in Boerenpsalm het geval is.

Er gebeurt ontzettend veel in het leven van boer Wortel en omdat de tijdsduur in een film nu eenmaal beperkt is, moet regisseur Verhavert met reuzenschreden door het verhaal stappen. Maar wie te veel vertelt, vertelt niets. Daarom gaat de combinatie van de begrafenis

van Wortels eerste kind en de geboorte van zijn tweede compleet de mist in. Tervijl Fien en Wortel aan het graf staan, krijgt Fien haar weën, loopt weg en baart, tegen een muur gehurkt, een kind. Hier balanceert Boerenpsalm op de rand van het belachelijke.

Wortel is blijkbaar een driftkop en als hij kwaad is, gooit hij met huisraad. Hem aange-reikt door zijn vrouw. Verhavert krijgt met deze sequentie wellicht de lachers op zijn hand, maar moet een dergelijke situatie niet beter worden aangebracht? Dat zoiets mogelijk is, bewijst de „biecht“ van Wortel tegenover de pastoor. Wortel heeft iets met de meid van mulder Lorejas en als er een kind uit die verhouding wordt geboren, heeft Wortel wroeging. Het opbiechten van die misstap, gezeten voor zijn

huis, behoort tot het betere werk in Boerenpsalm.

De pastoor speelt trouwens een belangrijke rol in het leven van Wortel. Nadat die tweemaal is getrouwd, probeert de pastoor hem een derde vrouw aan te praten. Maar dan revolteert Wortel. Dan pas merk je wat Boerenpsalm had kunnen, en moeten, zijn. De film krijgt plots adem, wordt boeiend, verliest zijn stroefheid.

Gemakkelijk is het natuurlijk niet, het suggereren van Wortels verbondenheid met de aarde, zijn bidden met zijn handen (daarom maakt hij een houten Kristus-figuur), zijn ietwat bijgelovig. Maar het kan. Dat bewees een film als De Klompenboom.

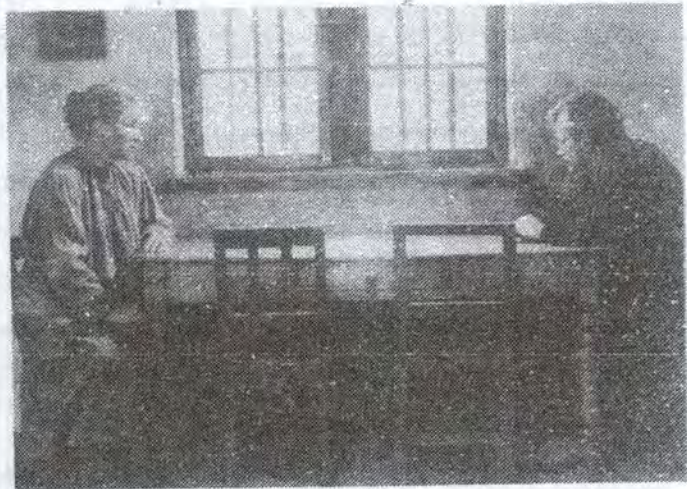
We weten het, we leggen de lat nu heel hoog. Maar zolang we vrede nemen met triviale

details als een weglappende Frisine die betrappt wordt al vrijend, en weglappend nog haar bloot achterwerk toont, blijft „Vlaams“ een pejoratieve klank behouden. Kristel Dornen die de rol van Frisine speelt, heeft trouwens heel wat meer in haar mars dan wat ze daar laat zien.

Hoewel Ronny Waterschoot het er goed van af brengt als Wortel, is het Jef Burm die als pastoor de show steelt. Magda Lesage is er sedert Brugge, de Stille op vooruitgegaan als Fien, maar net als Frisine heeft ze het moeilijk als ze sterft. Ter wille van haar sober akteren als blinde Amelie, verdient ook Karen van Parijs een vermelding.

Na enkele visies van Boerenpsalm zijn zowel „Alleluia's“ als „Misereres“ te horen. Komt dat de film ten goede? R.A.F.

Artikel van de Mellenaar Raf Butstraen uit De Standaard dd.03.03.1989

Magda Lesage als Fien en Ronny Waterschoot als boer Wortel, scène uit de verfilming van "Boerenpsalm"

Nolle Versijp als Pirroen en Claude De Mets als Anna-Marie in de gelijknamige TV film (naar de in 1921 gepubliceerde roman "Anna-Marie")

De verfilming van het boek kwam toch tot stand dankzij B.R.T. naar aanleiding van het Timmermansjaar 1986 een eeuw na zijn geboorte, in het kader van de reeks Made in Vlaanderen. Martine Berks schreef het scenario, de realisatie werd toevertrouwd aan Lierenaar Kris Betz en de productie aan Joanna Geldof. De hoofdrolspelers waren Nolle Versyp als Pirroen en Claude de Mets als Anna Marie. Om praktische redenen werd het televisieverhaal overgeplaatst naar ca. 1930 terwijl het boek teruggreep naar het dommelend stadje uit de vorige eeuw.

Mellenaar, Willy Van Poucke (*), auteur en persvoorlichter bij de B.R.T., schreef als redactielid van Muziek en Woord een bespreking over de t.v.-film die we hier laten volgen.

L I E F D E I N L I E R

Felix Timmermans als Pirroen en zijn vrouw als Anna-Marie.

De administratie der letteren is zeer zorgvuldig in het bijhouden van markante data en wat markeert iemand ondubbelzinniger dan zijn geboorte of zijn dood? Telkens als daar het getal honderd, of een veelvoud ervan, overheen gaat, wordt er een klok geluid. De tijd is rijp om wat stof van boeken te blazen en soms wordt er zelfs een dode weer tot leven gewekt: Het lazarus-effect in de literatuur. Honderd jaar geleden werd Felix Timmermans geboren. Nu is de schrijver uit Lier nooit door de vergetelheid bedreigd geworden. Niettemin is 1986 goed voor heel wat publicaties, waarvan de door Ingrid van de Wijer verzorgde uitgave van zijn dagboeken en zijn archief het meest opviel. Een BRT-bijdrage aan het Timmermansjaar is de televisiebewerking van de in 1921 gepubliceerde roman "Anna-Marie".

Met "Anna-Marie" wou de auteur, naar eigen zeggen, een encyclopedie van de liefde schrijven. Dat was al eens gedaan, maar Stendhal kon op één oor blijven slapen. Zijn

willen schrijven. Maar het vergt een grote meester om karikaturale personages als Pirroen - altijd met een brandende pijp in de mond en een gestopte, in de mouw van zijn jas: kort van stof, maar vanzelfsprekend met een gouden hart -, op te voeren naast schimmige, naïeve, onschuldige naturen als Anna-Marie. Timmermans besefte dat. Op dinsdag 29 juli noteerde hij in zijn dagboek: "Het moeilijkste is om de gevallen die elk op hun eigen schoon genoeg zijn om een boeksken van te maken, bijeen en door elkander te mengen en de schoonheid nog te bewaren". Dat is dus niet gelukt. De auteur heeft zich zodanig op sleeptouw laten nemen door de figuur van Pirroen dat het kernverhaal, de noodlotige liefde van Anna-Marie, uitrafelde in talloze anekdoten over de zonderlinge notaris die het meisje naar Lier brengt.

Het thema van de roman is de strijd tussen liefde en geweten, stof waaruit wereldliteratuur is gesneden. Hier wint het geweten. Anna-Marie, hopeloos verliefd op de getrouwde Corenhemel, wil liever sterven dan in zonde leven. "Had ze zich in 't water laten vallen of was het gebeurd zonder haar wil, een ongeluk?" De auteur weigert het antwoord te geven. In de latere toneelbewerking "Mijnheer Pirroen", waarin de notaris resoluut op de voorgrond wordt getrokken, vertrekt Anna-Marie gewoonweg terug naar Florence. Ze doet dat ook in de televisiebewerking, waarin de notaris terug naar de achtergrond wordt weggeduwd.

"Dat soort martelaars uit liefde, dat kan niet meer", zegt dramaturg Lou de Vel. "De oplossing ligt voor de hand, ze moest terug naar Italië, zoals een eigentijdse figuur zou doen".

De ruw gebeitelde, onafgewerkte karakters vormden geen bezwaar, vindt producer Joanna Geldof. "Het televisieverhaal speelt in de jaren dertig. Er is een romantische komedie van gemaakt, van het soort dat typisch was voor die tijd. Denk maar aan Ernst Lu-

(*) W. Van Poucke : geboren te Wetteren 26.04.47. Huidig adres : Geraardsbergsesteenweg 18 Melle. Licentiaat in de sociale wetenschappen R.U.G. Publicaties : Het Scheermes van Oekham, De secretaresse, Klein Londen, Klein Berlijn,.... Medewerker van verschillende tijdschriften.

"De l'Amour" was niet op slag achterhaald. De bedoeling de liefde in al haar aspecten te beschrijven en te doorgronden speelde Timmermans parten. De verschillende romanpersonages zetten niet alleen in hun stamkroeg hun visie op de liefde uiteen, maar beleven allen te veel romantische avonturen om in één roman kwijt te kunnen. Ook is dit Vlaanderen en niet het liederlijke Frankrijk. De liefde wordt onder schuldgevoelens bedolven en komt in ademnood alvorens er met volle teugen kan van genoten worden. Het titelpersoonage, Anna-Marie, beeldschoon en exotisch, is geen Emma Bovary. Ze verleidt niet tot overspel, maar de mogelijkheid dat ze het zou kunnen, omdat ze met zoveel fatale schoonheid is begiftigd dat ze de mannen compleet van streek brengt, doet haar het lot van de frivole heldin van Flaubert delen. Ze springt in het water en sterft. Emma Bovary lijdt, nadat ze heeft genoten. Anna-Marie boet alvorens ze heeft gezondigd. Het lot van de vrouw in de verschillende nationale literaturen is voorwaar erg verscheiden.

"Anna-Marie" is één van de zwakste romans die Timmermans heeft geschreven. De karakterisering is onbevredigend, tussen de romanpersonages gaat een onoverbrugbare kloof. Het lijkt of Timmermans als Dickens heeft

bitsch, daar is evenmin diepgang, maar het staat er".

Lou de Vel is het hiermee oncens: "Anna-Marie is een zeer diep verhaal. De onmogelijke romantische liefde is van alle tijden. Iets willen wat niet kan of mag, dat staat buiten de tijd, dat kon vroeger, dat kan nu en altijd. Wij zijn het boek trouw gebleven en hebben de grondlijn van het verhaal behouden".

"Het barokke aspect van Timmermans, de talloze versierselen, moesten natuurlijk worden gesnoeid", zegt Joanna Geldof.

"Maar het grondverhaal is echt drama, er zijn echte tegenstellingen, er is een evolutie. Met "Anna-Marie" houden we een traditie in stand die we hebben gecreëerd. We hebben al onze grote vertellers - Buysse, Claes, Streuvels, Timmermans - voor televisie bewerkt. We hebben het eigen gelaat geëxploreerd en het publiek houdt ervan, wat elke keer weer door de kijkcijfers wordt bevestigd".

Willy Van Poucke.

"Anna-Marie", naar Timmermans: TV1, 12 oktober om 20u35.

MUZIEK & WOORD

Een greep uit de geraadpleegde literatuur omtrent Felix Timmermans

- Archief van het College van de paters Jozefieten-Melle.
- Archief van het Melloy-fonds (Bibliotheca Wasiana) te Sint-Niklaas.
- Lia Timmermans, "Mijn vader".
- Jaarboeken van het Timmermans-Genootschap.
- Tijdschrift van de Timmermans-Kring.
- Bert Verbist, "F. Timmermans, schilder met het woord, verteller met het penseel."
- Gaston Durnez, "De Goede Fee".
- Julien Van Remoortere, "F. Timmermans, mens, schrijver, schilder, tekenaar."
- José De Ceulaer, "Kroniek van F. Timmermans 1886-1947. En toch."
- Frans Verleyen, "De gezonken goudvis".
- Ingrid van de Wijer, "Al mijn dagen (Dagboek en Archief Felix Timmermans)."

GEMEENTELIJKE CULTURELE RAAD MELLE

PROJECT : "MELLE HERDENKT FELIX TIMMERMANS"

- 30 januari '97 : **"Voordragen uit en musiceren rond 'Adagio' "** door Oswald Maes en Paul Kindt.
organisatie : Davidsfonds
- maart '97 : Publicatie in het driemaandelijks tijdschrift **"De Gonde"**, uitgegeven door de gelijknamige heemkundige vereniging i.s.m. het Gemeentelijk Museum Melle, van een aantal **bijdragen i.v.m. de vriendschapsrelatie tussen Felix Timmermans en de Fransschrijvende priester-dichter Camille Melloy**. Afzonderlijke nummers kunnen ook door niet-leden aangekocht worden.
- 01 mei '97 : Naar aanleiding van de **Dag van de Amateurkunsten te Melle** en in het kader van de **intergemeentelijke samenwerking** (Gavere, Melle, Merelbeke, Oosterzele en Sint-Lievens-Houtem) **op cultureel en toeristisch vlak** wordt **"Kunstdeuren"** georganiseerd (het gedetailleerd programma is binnenkort beschikbaar).
Enkele verenigingen brengen specifieke Timmermansgerichte activiteiten :
 - **"voorlezen en voordragen uit werk van Felix Timmermans"** , organisatie : **het Davidsfonds**. Plaats : P.O. Bibliotheek / Melle.
 - **"kinderen 'pallieteren' Timmermans"**,
organisatie : **de Bond van Grote en Jonge Gezinnen**.
plaats : raadzaal gemeentehuis / Melle.
- 31 mei '97 : **Feestelijke Timmermansavond**,
programma : - **Gaston Durnez** met **"De Goede Fee"**.
 - **diamontage** : **"Kroniek van een vriendschap"** (**Fotoclub Iris**)
 - een greep uit het werk van F.T.
 - muzikale omlijsting.plaats : raadzaal gemeentehuis / Melle.
- zomer '97 : **Tentoonstelling : "Camille Melloy en Felix Timmermans, de kroniek van een vriendschap"**.
een drieluik :
 - 1) - **in het Gemeentelijk Museum** : een overzicht aan de hand van boeken, tekeningen, originele documenten etc....
 - organisatie : **het Gemeentelijk Museum i.s.m. de Heemkundige Vereniging De Gonde** en met de medewerking van het **Fonds Camille Melloy** (Bibliotheca Wasiana te Sint-Niklaas) en het **Stadsarchief / de Stedelijke Musea van Lier**.

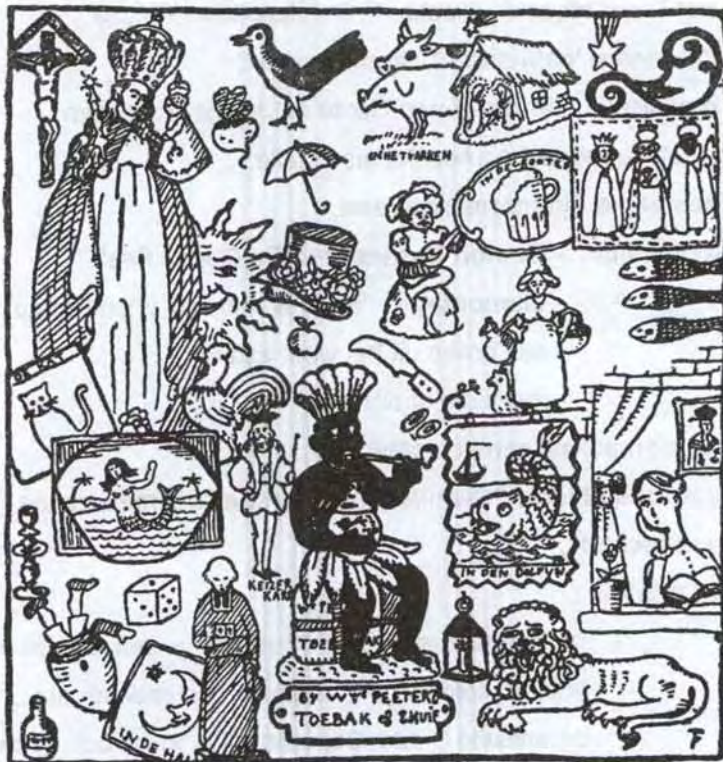
- 2) - in de grote zaal van het Cultureel Centrum (oud-gemeentehuis) : een **fototentoonstelling** onder de titel : **"Lier en Timmermans"**.
 - organisatie : **Fotoclub Iris**.
- 3) - in de kleine zaal van het Cultureel Centrum (oud-gemeentehuis) : **expositie van de resultaten van de creativiteit** rond het werk van Felix Timmermans door **Melse kinderen**.
 - organisatie : **Basisscholen uit Melle**.

juiste data en uren van deze drieluiktentoonstelling worden u later medegedeeld.

- 21 september '97 : **uitstap naar Lier** onder het motto **"In het voetspoor van de Fé"**, een wandeling onder de leiding van een gids en een bezoek aan de F. Timmermanstentoonstelling.

organisatie : **Gemeentelijke Culturele Raad**.

Dit gehele project wordt zowel financieel als materieel ondersteund door het Gemeentebestuur van Melle.

BOEK : "BIJDRAGEN TOT DE GESCHIEDENIS VAN MELLE"

Naar aanleiding van 25 jaar werking van de Heemkundige Vereniging De Gonde werd op initiatief van het College van Burgemeester en Schepenen op maandagavond 16 december II. in de raadzaal van het gemeentehuis onder een grote publieke en journalistieke belangstelling het boek "Bijdragen tot de geschiedenis van Melle" officieel voorgesteld.

Burgemeester E. de Potter d'Indoye nam bij deze meer dan terecht de gelegenheid te baat nogmaals te wijzen op de grote verdiensten voor de gemeente Melle van de auteur van voornoemd werk, August De Baets. Onschatbaar is de waarde van de jarenlange gratuite inzet van A. De Baets voor het historisch patrimonium van de gemeente. Op 80-jarige leeftijd is hij nog dagelijks dynamisch actief als conservator/archivaris, respectievelijk van het Gemeentelijk Museum en Documentatiecentrum.

Burgemeester E. de Potter d'Indoye feliciteert A. De Baets met de uitgave van zijn nieuwste publicatie.

Paul den Haese, voorzitter van onze heemkundige vereniging, had het in zijn woordje vooral over de inhoudelijke kant van het boek. Daarbij wees hij op de deskundige aanpak van de auteur die uiteindelijk resulteerde in een werk met diepgang en waarvan ieder zal beamen dat de behandelde onderwerpen met meer dan grondigheid werd uitgewerkt. De index op familie- en plaatsnamen zorgt bovendien dat deze uitgave tevens gemakkelijk hanteerbaar is als naslagwerk. Ook onze voorzitter liet het niet na de auteur, A. De Baets, zelf extra in de bloemetjes te zetten.

Een receptie sloot deze feestelijke activiteit aangenaam af.

Ondertussen kochten reeds heel wat mensen voornoemde uitgave aan. Bewust werd geopteerd voor de 500 BEF-grens als verkoopprijs. Wie nog geen exemplaar van dit boek bezit haast zich best, want de nog beschikbare voorraad is vrij beperkt geworden.

Aanschaffen van "Bijdragen tot de geschiedenis van Melle" kan :

- **rechtstreeks** : in het **Gemeentelijk Museum Melle**

Brusselsesteenweg 395 - 9090 Melle

tel. : 09/252.26.47

- **door storting** van de kostprijs van het boek, **vermeerderd met 100 BEF** (verzendingskosten), op bankrekening van de **Heemkundige Vereniging De Gonde**,

p/a : Brugstraat 11 - 9090 Melle

nummer : 448-3586321-38

met vermelding : "boek Melle / ADB"

NIEUW

ALFABETISCHE INDEX OP FAMILIE- EN PLAATSNAMEN

UIT HET TIJDSCHRIFT "DE GONDE"

Onze heemkundige vereniging realiseerde onlangs een handig werkinstrument onder de vorm van een boekwerkje met daarin de **alfabetische index op alle familie- en plaatsnamen** die voorkomen in het tijdschrift "De Gonde", beginnende bij het eerste nummer (1972) tot en met nummer 3/4 van jaargang 24 (1996).

Alle gegevens werden minutieus verzameld en geklasseerd door ons bestuurslid **Gerard Van Heddegem**. Voor het computerwerk en de keurige lay-out tekende **Filip Oosterlinck** (medewerker Gemeentelijk Museum / Documentatiecentrum Melle).

Wie zich dit handige werkinstrument wenst aan te schaffen kan dit enkel door voorintekening :

- 1) **door storting** van 150 BEF + 50 BEF (verzendingskosten) op bankrekening van de Heemkundige Vereniging De Gonde
p/a : Brugstraat 11
9090 Melle
nummer : **448-3586321-38**
met de vermelding : "Index De Gonde".
- 2) **door contante voorafbetaling** van 150 BEF in het Gemeentelijk Museum / Documentatiecentrum, Brusselsesteenweg 395, 9090 Melle
de voorintekening sluit af op 30 april 1997, vanaf 31 mei e.k. worden de bestelde werkstukken toegezonden of kunnen ze worden opgehaald in het Gemeentelijk Museum / Documentatiecentrum tijdens de openingsuren.

vijf jaar in leeftijd. Zij waren, bij het uitbreken van de oorlog '14-'18, beiden ingelijfd bij het regiment 1e gidsen en maakten deel uit van de eerste brigade cavalerie. Het is goed mogelijk dat ze elkaar gekend hebben.

Halen, na de overwinning in de Slag der zilveren Helmen zoeken Belgische cavaleristen naar helmen en rijsporen van Duitse Uhlanen. (uit de grote Nederlandse Larousse Encyclopedie deel 11 p.409)

Hun regiment nam in de eerste dagen van de oorlog deel aan de beroemde slag bij Halen gekend als de slag van de "zilveren helmen". Deze slag, die plaats had op 12 augustus 1914, bleef bekend door de heldhaftige weerstand van de Belgische troepen. Hierbij namen 4 regimenten cavalerie het op tegen 12 regimenten cavalerie van de Duitse generaal von der Marwitz. Ook Belgische infanteristen en wielrijders stonden ongeveer voor eenzelfde

overmacht. Ondanks hun numerieke minderheid, en onder hevig vijandelijk artillerievuur, slaagde de

Na de gevechten, her en der liggen dode paarden (van de Duitse cavalerie) langs de kasseiweg tussen Diest en Halen. (uit "L'Illustration", 72e année n° 3730, samedi 22 août 1914)

Belgen erin om de Duitse aanvallers te weerstaan en tot de terugtocht te dwingen. Na de slag werden ongeveer 3000 Duitse "zilveren helmen" van het slagveld geraapt.

In dit gevecht werd het paard van Joseph Warpy dodelijk getroffen. Dit vertelde hij aan een kennis van hem, een zekere Sooike van Baelen, die hij tijdens de latere terugtocht in Hulshout (arr. Turnhout) ontmoette.

Door het aanvoeren van nieuwe Duitse troepen en geschut moest het Belgisch leger zich terugplooiën op

Antwerpen alwaar het zich, op 20 augustus 1914 binnen de fortenlinie verschanste.

Op 9 oktober 1914 viel Antwerpen in handen van de Duitsers. Wegens het gevaar van een omsingeling had het Belgisch leger zich al grotendeels teruggetrokken en de weg naar de kust ingeslagen.

De cavalerietroepen w.o. de gidsen werden te Deinze gehergroepeerd bij het 4e Jagers te paard onder het bevel van generaal de Mongo. Ze werden opgesteld langsheen het afleidingskanaal van de Leie nabij Zomergem en Hansbeke. Op 13 oktober werden de stellingen van de Belgen zwaar onder vuur genomen door de vijandelijke artillerie.

Op het doodsprentje van Joseph Warpy staat dat hij zou gesneuveld zijn te Hansbeke op deze 13e oktober 1914. (3)

Wat er te Hansbeke precies is gebeurd zal wel voor altijd een raadsel blijven. We mogen aannemen dat ook Denis Stroobants deelnam aan de gevechten in die sector. We vermoeden dat Joseph Warpy dodelijk gewond werd overgebracht naar Gent en aldaar overleed op 15.12.1914. Hebben zijn krijgsmakkers zich van persoon vergist? Het is in ieder geval de familie Stroobants, die toen in Gentbrugge woonde, die werd verzocht het lichaam van hun zoon te herkennen, wat ze dan ook

deden. Wellicht lag de fysieke gelijkenis tussen Denis en Joseph aan de basis van hun vergissing. De dode werd naar Melle overgebracht en aldaar op het kerkhof begraven. Op het graf, in een kleine kapel, stond volgende tekst te lezen :

"Bid voor de ziel van mijnheer Denis Stroobants

Soldaat van het 1e Gidsen

geboren te Melle 12 februari 1885

gevallen op het veld van eer

en overleden te Gent den 15e October 1914"

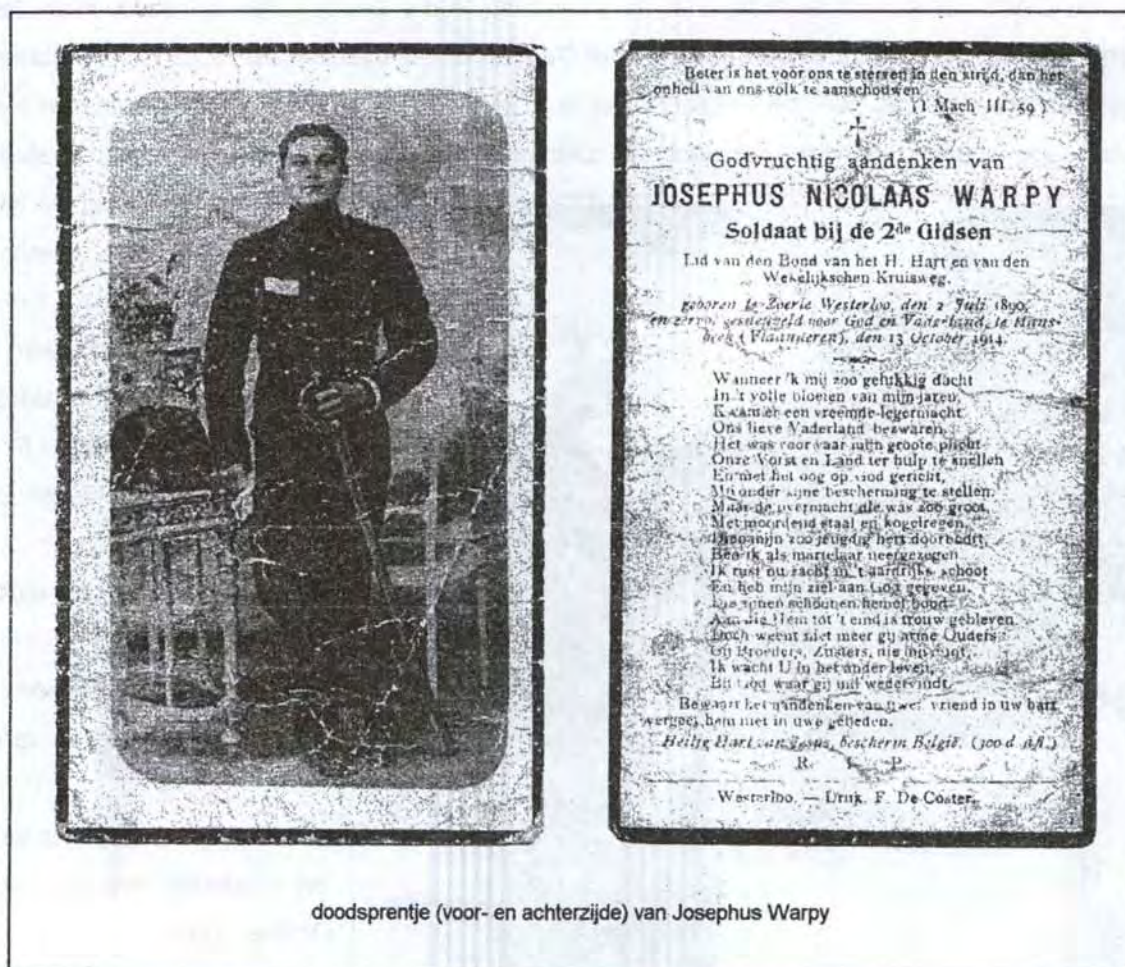
Deze oorlog achter de IJzer woedde in volle hevigheid voort en na de wapenstilstand van 11 november 1918 kwamen de overlevenden terug naar hun woonplaats. Tussen de gelukkigen die de hel hadden overleefd bevond zich.... Denis

Stroobants. Stel u de verbazing en vreugde voor van de ouders bij het weerzien van een doodgewaande zoon. Denis zal eveneens wel verwonderd geweest zijn toen hij vernam dat hij een graf had in Melle. Hij liet de gelegenheid niet voorbijgaan om zich aan zijn zogezegd graf te laten fotograferen.

Bij nader onderzoek bleek uiteindelijk dat in dit graf Joseph Warpy begraven lag.

(3) zie ook : René Lys : onze helden gesneuveld voor het vaderland, 1e lijst, p.14

De familie Stroobants heeft toen het nodige gedaan om Joseph Warpy te laten ontgraven zijn stoffelijk overschot te laten overbrengen naar het militaire kerkhof van Adinkerke. Van deze ontgraving hebben we in het gemeente-archief van Melle niets weergevonden.

doodsprentje (voor- en achterzijde) van Josephus Warpy

OVER ROKEN EN SNUIVEN

Door Christine Bruyneel

De aanleiding voor het schrijven van dit artikel is tweevoudig : enerzijds was er de tentoonstelling "dozen om te niezen" die liep in het museum Sterckshof te Deume, anderzijds zijn er de twee kleine, blikken snuifdoosjes (afbeelding in deel 2 van deze bijdrage) en de tabaksdoos (zie foto) die het gemeentelijk museum sinds lang in zijn bezit heeft. Voeg daar aan toe dat het eeuwenoude gebruik van tabak, vanwege de gedrevenheid van voor- en tegenstanders, een intrigerende zaak is, en we hebben stof te over voor een kleine toelichting omtrent het rook- en snuiffenomeen.

TABAK

ONTSTAAN

De oudste gekende afbeelding i.v.m. tabaksgebruik dateert van het begin van de **5de eeuw** en stelt de rokende Maya-priester van Palenke, Mexico voor.

Wat de Europese Oudheid betreft, is ons over tabaksverbruik d.m.v. pijp, sigaar of andere soortgelijke hulpmiddelen niets bekend. Wel weten we dat de Grieken en Romeinen een rookcultus onderhielden : de rook van verbrande kruiden werd intens opgesnoven ofwel met een medicinaal doel ofwel om de geest te verruimen.

VERSPREIDING

Door de ontdekking van Amerika door C. Columbus in **1492** kwam de tabak naar Europa. Eén van zijn medereizigers vertelde bij zijn terugkeer dat hij gezien had hoe "inboorlingen van de Nieuwe Wereld" een rol maakten van de bladeren van bepaalde planten. Het ene uiteinde staken ze in brand, aan het andere werd fors geslurpt en gezogen. Ze inhaleerden de rook, wat een soort dronkenschap teweegbracht. Deze buizen noemden ze "tobacos".

Het poeder van de gedroogde bladeren snoven ze op door een Y-vormig riet. De twee korte stukjes van de Y werden in de neusgaten gebracht, het langste stak in het poeder.

Deze gebruiken waaiden in de 16de eeuw over naar Europa.

De eerste Europese rokers van "tabaksrollen" zouden Spaanse, Portugese, Hollandse en Engelse zeelui en soldaten geweest zijn.

In **1560** zond de Franse ambassadeur, **Jean Nicot** (vandaar het woord **nicotine** dat zowel naar de tabaksplant als naar het uiterst schadelijk bestanddeel ervan verwijst) enkele bladeren van de tabaksplant naar Catherina De Medici. Hij voegde er een gebruiksaanwijzing bij om van de bladeren snuif te maken en om te snuiven; dit als geneesmiddel voor de migraine waardoor ze geplaagd werd.

De eigenlijke verspreider van de tabaksplant is echter niet Jean Nicot maar een geleerde op de achtergrond nl. **Damino De Goes**, wiens voorouders uit de Nederlanden afkomstig waren. Hij zou

tabakszaden gekregen hebben van zijn broer die zeeman was. Nicot leerde de tabaksplant kennen tijdens een wandeling in de koninklijke tuinen waar De Goes experimenteerde en hem wees op de geneeskracht van de betreffende plant.

GEBRUIK

Tabak werd dus niet enkel als genotmiddel maar ook als medicijn gebruikt o.a. tegen hoofdpijnen, om de slijmvliezen te ontsmetten, om bij hoofdkoudheden de ademhaling te verlichten en bij astmapatiënten de luchtwegen vrij te maken.

Bij de indianen werd hij ook gebruikt tijdens rituelen om kwade geesten te verdrijven, bij ceremonies en bij spirituele belevingen.

In onze streken kweekten de mensen de tabak die ze verbruikten dikwijls zelf. Uit eind 19de- begin 20ste eeuwse boedelbeschrijvingen weten we dat de tabak bewaard werd in een tabaksbaanst, een strooien mand met een deksel en soms met oren.

Kleinere hoeveelheden werden bewaard in een varkensblaas die met een lintje toegenaaid werd en opgehangen aan de zoldering, ver van elke warmtebron om uitdroging te voorkomen.

Deze varkensblazen werden evenals hertevelen (een hertevel is een hartvlies van een rund) gebruikt als "tabaksblaze", een soort van kleine buidel waarin de tabak meegenomen werd.

Later werd tabak meegenomen in een blikken doosje dat beschilderd was en waarop o.a. het merk en het soort tabak (grof of fijn) vermeld werden. Dergelijk doosje behoort tot de vast collectie van het gemeentelijk museum. (zie foto)

Tabak kan verbouwd worden in alle gebieden waar

het niet te koud is.

KORTE SCHETS VAN DE EVOLUTIE VAN HET ROKEN

16de eeuw : de tabak komt over naar onze streken. Er werd gerookt uit klei-pijpjes en gesnoven.

17de- 18de eeuw : het tijdperk van de snuif.

19de eeuw : de bloeitijd van de sigaar.

20ste eeuw : na WO II wordt de sigaar overvleugeld door de sigaret.

SIGAAR EN SIGARET

In de 16de eeuw waren sigaar en sigaret (een sigaret werd beschreven als "in papier gewikkelde tabak") reeds gekend in Spanje en Portugal. Zoals alle tabaksprodukten kwamen ze naar onze streken via soldaten en zeelieden maar de verovering kwam slechts traag op gang.

Vanaf de tweede helft van de 18de eeuw bestaan pijp, snuif, sigaar en sigaret naast elkaar. Sigaar en sigaret kwamen als grote overwinnaars uit de concurrentiestrijd.

De produktie op grote schaal kwam er pas in de 19de eeuw.

Sigarettenrokers werden aanvankelijk als decadent beschouwd. Vooral rokende vrouwen konden geen genade vinden in de ogen van de moraalridders.

ACCESSOIRES

De pijproker had een pijp, een tabaksdoos en een "pijpekuiser".

De snuiver had een snuifdoos, soms een lepeltje, een rasp en een speciale zakdoek. (Hierover meer in het tweede deel van dit artikel.)

De sigarenroker had een sigarenkoker.

De sigarettenroker uit het begin van de 20ste eeuw had een sigarettenetui; de rokende vrouw bezat een elegante sigarettenhouder.

Al deze attributen geven door hun stijl en versieringen een voorstelling van de tijd waarin ze gebruikt werden.

De sigaret vormt daar geen uitzondering op. Etui en houder worden praktisch niet meer gebruikt maar de verpakking zelf geeft een beeld van onze tijd. Binnenkort verdwijnt de rookreclame grotendeels uit ons stadsbeeld en zal tot ons heemkundig erfgoed gaan behoren.

VOOR EN TEGENSTANDERS

Van bij het begin had tabak voor- en tegenstanders wiens aantal toenam naarmate het tabaksverbruik steeg.

Vooraf de kerk was gekant tegen roken en snuiven -niettegenstaande dat in haar eigen rangen de verstokte beoefenaars niet gering waren- en sprak er de banvloek over uit. Tabak was een heidens genotmiddel, verwerpelijk dus en een christenmens onwaardig.

Ook bij de wereldlijke leiders rees verzet maar ze spijsden wel hun kas met de taksen die op tabak geheven werden. De eerste van deze taksheffers was Lodewijk XIII, onder impuls van kardinaal Richelieu. Ze bezaten beiden een uitgebreide collectie snuifdozen.

Veel militaire eskapades werden met deze tabakstaksen betaald.

Veel tegenstrijdigheden en dus niets nieuws onder de zon.

In Engeland vaardigde koningin Elisabeth I in 1584 zelfs een decreet uit "tegen de misbruiken van tabak" en stelde James I, zoon van Mary Stuart, dat tabaksgebruik "onaangenaam voor het oog, hinderlijk voor de neus, schadelijk voor het brein en gevaarlijk voor de longen" was. In Rusland werd

onder het motto "alles wat de mond uitgaat is slecht", tabaksgebruik zwaar bestraft. Tsaar Peter De Grote hief deze straffen op.

Ook in de islamitische wereld en in China liep het voor de rokers niet van een leien dakje.

Spijts al deze tegenstand was de opgang van de tabaksprodukten niet meer te stuiten. Vanaf de 18de eeuw was roken overal verspreid en min of meer aanvaard.

Toch bleven de meningen verdeeld :

Sommigen ontpopten zich als echt tabakshaters en publiceerden gedichten en snelschriften waarvan hier een voorbeeldje van de hand van Willem Bilderdijk :

**Weg met dat stinkend stof! weg met die vuile dampen,
De lucht en t' heldre licht van tafeltoorts en lampen
Verduistrend, d'ademtocht verstikkend, en vergift
Voor borst en ingewand!...**

maar de voorstanders pareerden :

**Gij tart de beste Medicijnen
Door uwe wonderbaare kragt,
Gij hebt mij, waarvan ik ging kwijnen,
Door uw parfuim te regt gebracht.**

of zoals de studenten uit de tweede helft van de vorige eeuw zongen :

**Ja, ik blijf, wat moog verkeeren,
Wat mij wachte op 's levens baan,
Eeuwig den tabak vereeren,
Tot na 't heen en weer marcheren,
's Levens pijp is uitgegaan.**

PIJP EN TOEBAK

DOOR
FELIX TIMMERMANS

AMSTERDAM - P. N. VAN KAMPEN & ZOON N. V.

Felix Timmermans, aan wie dit nummer gewijd is, was een verwoed roker van pijp en sigaar. Eén van zijn boeken draagt zelfs de titel "Pijp en toebak". Timmermans was naast schrijver ook een goede tekenaar en enkele illustraties in deze bijdrage zijn van zijn hand. Ze zijn gemerkt met een "F".

Na WO II kreeg men een genuanceerder inzicht in de schadelijke gevolgen van tabaksgebruik en voornamelijk van het sigarettenroken.

De hedendaagse anti-rook campagnes hebben niets meer met moraal maar alles met gezondheid te maken.

Toch blijven pijp, sigaar en, naar wij ons laten vertellen hebben, zelfs snuiftabak wijdverspreide plezierverschaffers waar het laatste

woord nog niet over gesproken is. Ook bij ons niet want in een volgend nummer onderhouden wij u uitgebreid over snuffen, snuiven en alles wat daarbij hoort.

LEDENLIJST VAN DE HEEMKUNDIGE VERENIGING DE GONDE 1997

(gegevens t.e.m. 28 februari 1997)

1) STEUNENDE LEDEN (VANAF EEN BIJDRAGE VAN 500 BEF)

- Bockstael Georgette, Gasthuisstraat 92, 9200 Dendermonde
- Bracke Liliane, Driesstraat 1, 9090 Melle
- Brantegem Lieve, Koedreef 23, 9080 Zaffelare
- Christiaens-Buyle Martine, gemeenteraadslid, Caritasstraat 60, 9090 Melle
- De Backer Erwin, Gemeenteplein 20, 9090 Melle
- De Backer Oscar, schepen, Tuinstraat 71, 9090 Melle
- De Baets August, Klinkerlaan 23, 9090 Melle
- De Boever Johan, Kloosterstraat 35, 9090 Melle
- De Bosscher Albert, Elenestraat 18, 9620 Zottegem
- De Cocker Jozef, Gaversesteeweg 716, 9820 Merelbeke-Melsen
- De Coster Paul, gemeenteraadslid, Ruitersdreef 1, 9090 Melle
- De Coster Simonne, Brusselsesteenweg 96, 9090 Melle
- Den Haese Paul, Geraardsbergsesteenweg 7, 9090 Melle
- Den Haese Richard, Berkenlaan 21, 9840 De Pinte
- De Pauw Wim, Brusselsesteenweg 44, 9090 Melle
- De Poorter Georges, Kruisstraat 33, 9090 Melle
- de Potter d'Indoye Edouard, burgemeester, Brusselsesteenweg 190, 9090 Melle
- Depré Paul, Brusselsesteenweg 459, 9090 Melle
- De Schamphelaere Jozef, Geraardsbergsesteenweg 176, 9860 Oosterzele
- Desmet Ginette, J. Van Crombrughestraat 30, 9000 Gent
- De Smet Jozef, Kalverhagestraat 13 A, 9090 Melle
- De Vis Remi, Gemeenteplein 10, 9090 Melle
- De Vloed Patrick, Tuinstraat 28, 9090 Melle
- Dewulf J.M., Kapellendries 58, 9090 Gontrode
- Dobbelaere Roger, Langendamdreef 52, 9880 Aalter
- Du Ville André, Begoniastraat 18, 9090 Melle
- Ervynck Gontran, Henri Pirennelaan 58, 9050 Gentbrugge
- Fouquaert Willem, Lambroekstraat 58, 9230 Massemen-Wetteren
- François Regina, Collegebaan 5, 9090 Melle
- François Herman, Kerkstraat 17, 9090 Melle
- Goossens Willy, Herdershoekstraat 13, 9230 Wetteren

31

- Gyselincq Antoine, Klinkerlaan 34, 9090 Melle
- Lefebvre André, Smeetsstraat 37, 3640 Kinrooi
- Lehoucq Nicole, Charles Lebonstraat 1, 9070 Heusden
- Lemmens Daniël, Schauwegemstraat 9, 9090 Melle
- Meersschaut Julien, Beekstraat 35, 9090 Melle
- Moreels Erik, schepen, Geraardsbergsesteenweg 162, 9090 Gontrode
- Notte Roger, Wezenstraat 40, 9090 Melle
- Olsen Jan, Brugstraat 11, 9090 Melle
- Opdebeeck Albert, Collegebaan 119, 9090 Melle
- Paepen Christiaan, Kloosterstraat 88, 9090 Melle
- Pauwels Jozef, Weststraat 71, 9950 Waarschoot
- Raes Egide, Vossenstraat 8, 9090 Melle
- Schepens Raoul, Brusselsesteenweg 270, 9090 Melle
- Siaens François, Palmstraat 4, 9090 Melle
- Simillion-Catthoor Johan, Kapellendries 37, 9090 Gontrode
- Smedts Marcel, Beekstraat 89, 9090 Melle
- Steurbaut Ferdinand, Bosstraat 29 A, 9340 Lede
- Steurbaut Philip, Langestraat 74, 9620 Zottegem
- Temmerman Raphaël, Schauwegemstraat 24, 9090 Melle
- Valentijn Jacques, Tuinstraat 83, 9090 Melle
- Van Bogaert Gemein, Schauwegemstraat 28, 9090 Melle
- Van Damme Luc, Poststraat 9, 9160 Lokeren
- Van De Kauter Etienne, Olfkenskouterlaan 1, 9090 Melle
- Van Den Berghe Marcel, Hovenierstraat 19, 9090 Melle
- Van Den Berghe Patrick, Palmstraat 20, 9090 Melle
- Van Der Stichel Freddy, Moriaanstraat 35, 9050 Gentbrugge
- van de Werve de Schilde Louise, Brusselsesteenweg 190, 9090 Melle
- Van Heddegem Gerard, Vossenstraat 86, 9090 Melle
- Van Steenberge Victoria, Pontstraat 52, 9090 Melle
- Van Vlaanderen Leon, Scheldeweg 62, 9090 Melle
- Verschooris Georges, Kapellelaan 6 / 16, 8660 De Panne
- Verschooris Solange, Zwaanhoeklos 14, 9090 Melle
- Vervust André, Hof ten Dries 14, 9090 Melle
- Vits André, Hof ter Beuken 24, 9090 Melle
- Vits Laura, Brusselsesteenweg 353, 9090 Melle
- Waldack Felix, J. Vandeveldestraat 7, 9270 Laarne-Kalken

2) LEDEN (VANAF EEN BIJDRAGE VAN 200 BEF TOT 500 BEF)

- Acke Lucienne, Sint-Denijslaan 110, 9000 Gent
- Adriaen Mark, Oude Brusselseweg 99, 9050 Gentbrugge
- Baudu David, Vogelstraat 43, 9090 Melle
- Bauwens François, Grensstraat 201, 9032 Wondelgem-Gent
- Behaegel Gilbert, Acaciastraat 1, 9820 Merelbeke
- Berkenbosch Mireille, Gontrode Heirweg 95, 9090 Melle
- Bockstaele Etienne, D'Haenestraat 9, 9070 Heusden
- Boebaert-Vanlierde, Ooievaarstraat 91, 9000 Gent
- Bourgoignie Willy, Plataandreef 52, 9090 Melle
- Bracke Suzanne, Vaartstraat 5, 9270 Kalken
- Braeckman Henri, Merelbekastraat 89, 9090 Melle
- Bral Jan Hugo, Brusselsesteenweg 463, 9090 Melle
- Bruyneel Christine, Abdisstraat 26, 9000 Gent
- Buysse Raoul, Roskamstraat 40, 9820 Merelbeke
- Byosière Carine, Kloosterstraat 2, 9090 Melle
- Calle Petrus, Smetledestraat 55, 9230 Wetteren
- Collette Daniël, F. Spaestraat 24, 9090 Melle
- Cottenie Dany, schepen, Beekstraat 34, 9090 Melle
- Creyf Laike, Varingstraat 76, 9090 Melle
- Croo Jan, schepen, Driesstraat 58, 9090 Melle
- Dauw Marcel, Doornlaan 2, 9090 Melle
- De Baets Gustaaf, Klinkerlaan 23, 9090 Melle
- De Bosschere Koen, Park ter Linden 27, 9090 Melle
- De Bosschere Lucien, Spoorlaan 48, 9090 Melle
- De Coster Greta, Gontrode Heirweg 207, 9090 Melle
- Decraeye Nancy, Baaigemstraat 272, 9890 Gavere
- De Geyter-Claus Edgard, Gentsesesteenweg 321, 9300 Aalst
- De Longie Guido, Grote Elsdries 10, 9090 Melle
- Delanghe-De Kegel Nand & Miet, Ouden Heirweg 22, 9340 Oordegem
- De Maeseneer Dirk, Schauwegemstraat 116, 9090 Melle
- De Meulemeester Walter, Pontstraat 40, 9090 Melle
- De Mol Daniël, Wegvoeringstraat 84 / 10, 9230 Wetteren
- De Moor Freddy, Clerck's straat 10, 8560 Wevelgem
- De Pauw Eric, Emanuel Hielstraat 67 A, 9050 Gentbrugge
- De Raedt Carlos, Forestierspad 11, 9830 Sint-Martens-Latem
- Derey Patrick, Koningin Fabiolalaan 41, 9090 Melle

- De Roeve Claudine, Kruisstraat 18, 9090 Melle
- De Smet Lucien, Sportlaan 83, 9880 Aalter
- De Smet Maval, Vossenstraat 72, 9090 Melle
- de Smet Theodoor, Antwerpsesteenweg 708, 9040 Sint-Amandsberg
- Desmet Willy, Jan Baptist Davidstraat 10, 9000 Gent
- De Sutter Julien, Kard. Mercierlaan 1, 9090 Melle
- De Vos Catharina, Vooruitzichtstraat 73, 9300 Aalst
- De Waele Juliaan, Hof ten Dries 4, 9090 Melle
- De Wilde Paul, Wautersdreef 15, 9090 Melle
- De Winne Lucien, Schoonmeersstraat 28, 9000 Gent
- De Witte John, Langerbruggekaai 22, 9000 Gent
- De Wulf Guido, Vinkendal 8, 9031 Drogen
- D'Hondt Romain, Hundelgemsesteenweg 756, 9820 Merelbeke
- Fauconnier Eva, Brusselsesteenweg 223, 9090 Melle
- Fauconnier Indra, Brusselsesteenweg 223, 9090 Melle
- Fauconnier Sandra, Brusselsesteenweg 223, 9090 Melle
- Ferket Chris, Gentsesesteenweg 122, 9800 Deinze
- Foucquaert Fernand, Gentsesesteenweg 13, 9230 Wetteren
- Galle Gerard, Schilsweg 11, 4700 Eupen
- Gemeentekrediet van België, Pachecolaan 44, 1000 Brussel
- Gettemans Geert, Wezenstraat 13, 9090 Melle
- Gillis Dirk, Akkerstraat 7, 9090 Melle
- Goessens Luc, Kalverhagestraat 43, 9090 Gontrode
- Goethals Sarah, Proefhoevestraat 3, 9090 Melle
- Hanssens Herman, Krommenelleboog 27, 9000 Gent
- Haudenhuyse Giedo, Vlinderstraat 7, 9050 Gentbrugge
- Hendrickx Stefaan, Kapelledries 28, 9090 Melle
- Janssens- Langerock Gh., F. Spaestraat 38, 9090 Melle
- Kellens Julien, Palmstraat 29, 9090 Melle
- Kielemoes Gerard, Kruisstraat 7, 9090 Melle
- Kuipers M.G., Walstraat 4, 4551 ES Sas van Gent, Nederland
- Lefebre Christiane, J.B. De Keyzerstraat 108, 1970 Wezenbeek-Oppem
- Legein Madeleine, Varingstraat 24, 9090 Melle
- Lievens Paul, Kloosterstraat 34, 9620 Zottegem
- Mabilde Yvette, Brusselsesteenweg 332, 9090 Melle
- Martens Jan, Spiegel 1, 9860 Scheldewindeke
- Matthijs Koen, Lowestraat 14, 9230 Wetteren
- Messeman Michel, Lindestraat 9, 9090 Melle

- Mozes Rosa, Coupure links 379, 9000 Gent
- Naudts Marcel, Lindestraat 58, 9090 Melle
- Pelst Marianne, Vijverveldlaan 22, 9090 Melle
- Pieters Marcel, Beukenlaan 21; 9160 Lokeren
- Ramon Roger, Ad. Baeyensstraat 52, 9040 Sint-Amandsberg
- Rasemont Gaston, Kloosterstraat 108, 9960 Assenede
- Roelandt Gerard, Kapellenhoek 64, 9340 Oordegem
- Saerens An, Nelestraat 29, 9050 Gentbrugge
- Scheiris Bea, Haagstraat 16, 9070 Heusden
- Schiettekatte Etienne, Wezenstraat 7, 9090 Melle
- Sedeyn Antoine, Waterstraat 44, 9820 Merelbeke
- Shuffaert Rosa, Brusselsesteenweg 533, 9090 Melle
- Steyaert Marie Louise, Henri Vandaelstraat 1, 9050 Gentbrugge
- Teirlinck Lucien, Palmstraat 11, 9090 Melle
- Thoen Armand, Sint-Michielstraat 95, 8700 Tielt
- Thomas F., Jezuïtenwegel 5, 9090 Melle
- Timperman Roger, Vijverwegel 43, 9090 Melle
- Urmel Marc, Populierenstraat 2, 9890 Dikkelvenne
- Van Acker Lieve, Collegebaan 43, 9090 Melle
- Van Cauwenberghe-De Vos, Watermolenstraat 37, 9090 Gontrode
- Van den Abeele-De Porre Etienne, Geraardsbergsesteenweg 143, 9090 Gontrode
- Vanden Berghe Corine, Reibroekstraat 73, 9850 Hansbeke-Nevele
- Vanden Bulcke Natasja, Haagstraat 6, 9890 Asper
- Van de Putte Ghislain, Dorp 20, 9860 Oosterzele
- Van Hecke Jules, Jasmijnstraat 23, 9620 Zottegem
- Vanheden Rolande, Kwatrechtsesteenweg 93, 9230 Wetteren
- Vanhove Mario, Gontrodeheirweg 30, 9090 Melle
- Van Kenhove Patrick, Koningin Astridlaan 77, 9820 Merelbeke-Bottelare
- Van Oudenhove Ann, Vijverveldlaan 8, 9090 Melle
- Van Rollegem N.G., Kapellendries 32, 9090 Gontrode
- Van Slycken André, Scheldeweg 5, 9090 Gontrode
- Van Vooren Marc, Molenstraat 26, 9890 Gavere
- Vervaet Roger, Kerkstraat 75 A, 9820 Merelbeke
- Vervust Marie-Christine, Kruisstraat 27, 9090 Melle
- Wafflard Luc, Geraardsbergsesteenweg 3, 9090 Melle
- Warmoes Leo, Bergstraat 30, 9820 Merelbeke

36

DE VALIEZENKOERS OP MELLE-DRIES

DOOR ANDRE VERVUST

De zogenaamde "Valiezenkoers" op Melle-Dries was, zoals de benaming laat vermoeden, geen echte koers of wedstrijd, maar een verkleedpartij, een soort late carnaval. Deze manifestatie werd georganiseerd op de laatste maandag van, of bij de sluiting van de kermis.

De deelnemers vulden thuis een valies met allerlei kledingstukken, lieten zich inschrijven in het startcafé en verkleedden zich. Men kende dus meestal de deelnemers.

Om de herkenning grotendeels uit te schakelen gebruikte men kleren van andere personen en ging men zich in andere huizen verkleeden. Men gebruikte ook schmink om zich onherkenbaar te maken en verzoon een andere naam. Zo ging men dan alleen of in kleine groepen naar het café voor de inschrijving. De groepjes verplaatsten zich met allerlei vervoermiddelen, zoals kinderkoetsen, kruiwagens en bakkersfietsen of triporteurs. Volgende anekdote geeft die sfeer van de valiezenkoers goed

weer. Een kleine man had men in een kinderwagen gelegd met een fopspeen, mutsje en luiers. Men duwde hem tot aan zijn woning waar zijn vrouw hem bekeek. "Dat is een schoon kindje" zegde ze tot zijn zogenaamde ouders. Ze herkende haar eigen man niet eens.

Zo waren er vele van deze gevallen. De bakkerswagen was hoe later op de avond hoe moeilijker te besturen. Op straat en in de cafés werd gezongen, gedanst en allerlei zotte kuren uitgehaald. Uit de naburige gemeenten kwam men ook naar dit spektakel kijken, wat veel volk in de wijk bracht.

Mevrouw de Potter d'Indoye, de grootmoeder van onze huidige burgemeester, hoorde ook van dit gebeuren. De bedienden praatten er over en ze vroeg zich af wat het juist was. Ze wou dit ook eens zien en op haar vraag ging het hele gezelschap naar Melle-Dries.

Tegen de avond werd een stoet gevormd die voorgedaan werd door de klaroenblazer Leon Godefroi (zie artikel in "De Gonde" jaargang 23 (1995) nr. 2 pag. 56) en de accordeonist Prosper Sionke.

Als het donker begon te worden hadden sommige deelnemers een kaars in de hand. Het hele gezelschap ging dan binnen in het park van het kasteel langs het hekken aan het station. De kasteelbewoners zagen van op het bordes de stoet komen. Na een halfuurtje dansen en zingen trok

men dan terug naar de wijk. Maar ieder jaar werd het parcours iets langer. Men ging dan ook langs de Kapellestraat, Wezenstraat, Kloosterstraat en via de Brusselsesteenweg terug naar de wijk. Men kwam dan veel later op de wijk terug en het meeste volk was er ondertussen naar huis teruggekeerd.

Het verminderen van het aantal deelnemers betekende uiteindelijk de teloorgang van deze folkloristische manifestatie.

De kamavalgroep "Melle-Dries Los" heeft die traditie een tijdje terug opgepakt maar heeft er na enkele jaren ook de brui aan gegeven.

De valiezenkoers op Melle-Dries is nu volledig verdwenen.

Gemeentelijk Museum Melle

Documentatiecentrum voor Familie- en Heemkunde

Brusselsesteenweg 395 - 9090 Melle - tel. 09/252.26.47

Openingsuren :

op maandag : van 08.30 tot 12.00 uur en van 13.30 tot 17.00 uur
op dinsdag : van 08.30 tot 12.00 uur en van 14.00 tot 17.00 uur
op woensdag : van 08.30 tot 12.00 uur en van 13.30 tot 17.00 uur
op donderdag : na afspraak
op vrijdag : gesloten
op zaterdag : van 09.00 tot 12.00 uur

Op zon- en feestdagen alsook tijdens de maand juli gesloten !

MOTIEVEN OP HEKKENS EEN BIZAR VERHAAL OVER VERGETEN SYMBOLEN EN MAGISCHE TEKENS

door Ginette Desmet

INLEIDING

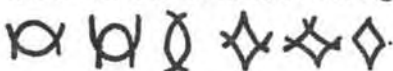
Het is een opvallend feit dat, tot de jaren '50-'60 van deze eeuw, er op het platteland slechts een beperkt aantal types hekkens in gebruik waren waarop een beperkt aantal (sier)motieven viel te herkennen.

Het klinkt voor moderne oren misschien hoogst ongeloofwaardig maar deze a.h.w. "gestandaardiseerde" motieven zijn in oorsprong eeuwen oud en gaan terug tot een vóórchristelijke symboliek en gedachtengoed. Toen het geloof en de kennis i.v.m. deze tekens verdwenen, waren deze motieven reeds zo traditioneel ingeburgerd dat ze generaties lang hun ontstaansperiode konden overleven. Een andere factor die meespeelde was het feit dat tijdens de kerstening niet alle heidense symbolen werden uitgewist maar in een gekerstende vorm verder werden gebruikt ⁽¹⁾. Of deze tekens nu van Keltische, Germaanse of Indo-europese oorsprong zijn, wat hun verspreidingsareaal e.d.m. is, laten we hier in het midden. Deze materie is nu eenmaal voer voor specialisten en detaildiscussie zal wel altijd onvermijdelijk blijven. Onze enige bedoeling is aan de hand van een globale situering even de aandacht te vestigen op dit toch wel hoogst intrigerende deelaspect van ons Europees erfgoed. Een eerste kleine nog onvolledige verkenning van Melle-Gontrode bracht het voorkomen van verscheidene motieven aan het licht. Echt fraaie, oude hekkens zijn echter heel schaars geworden. De verstedelijking van Melle-Gontrode is ook op dit vlak merkbaar. Tenslotte willen we er wel even op wijzen dat de motieven die we hier zullen aanhalen ook voorkomen op muurankers, gevelstenen, grafkruisen, oud houtsnijwerk e.d.m.. Maar in deze bijdrage beperken we ons meestal tot hun voorkomen op hekkens.

HET "ING"-SYMBOOL OF DE RUIT

We beginnen deze bijdrage met een motief waarover weinig discussie bestaat en waarover de kenners het nagenoeg eens zijn.

De "ing" ⁽²⁾ zou in oorsprong een vruchtbaarheidssymbool zijn, ontstaan uit het samensmelten van het mannelijk hemelteken voorgesteld door met het vrouwelijk aardeteken voorgesteld door een . Uit het samensmelten van beide tekens, een voorstelling van het godenhuwelijk tussen hemel en aarde ontstond het ing-teken dat evolueerde tot verschillende vormen en varianten zoals

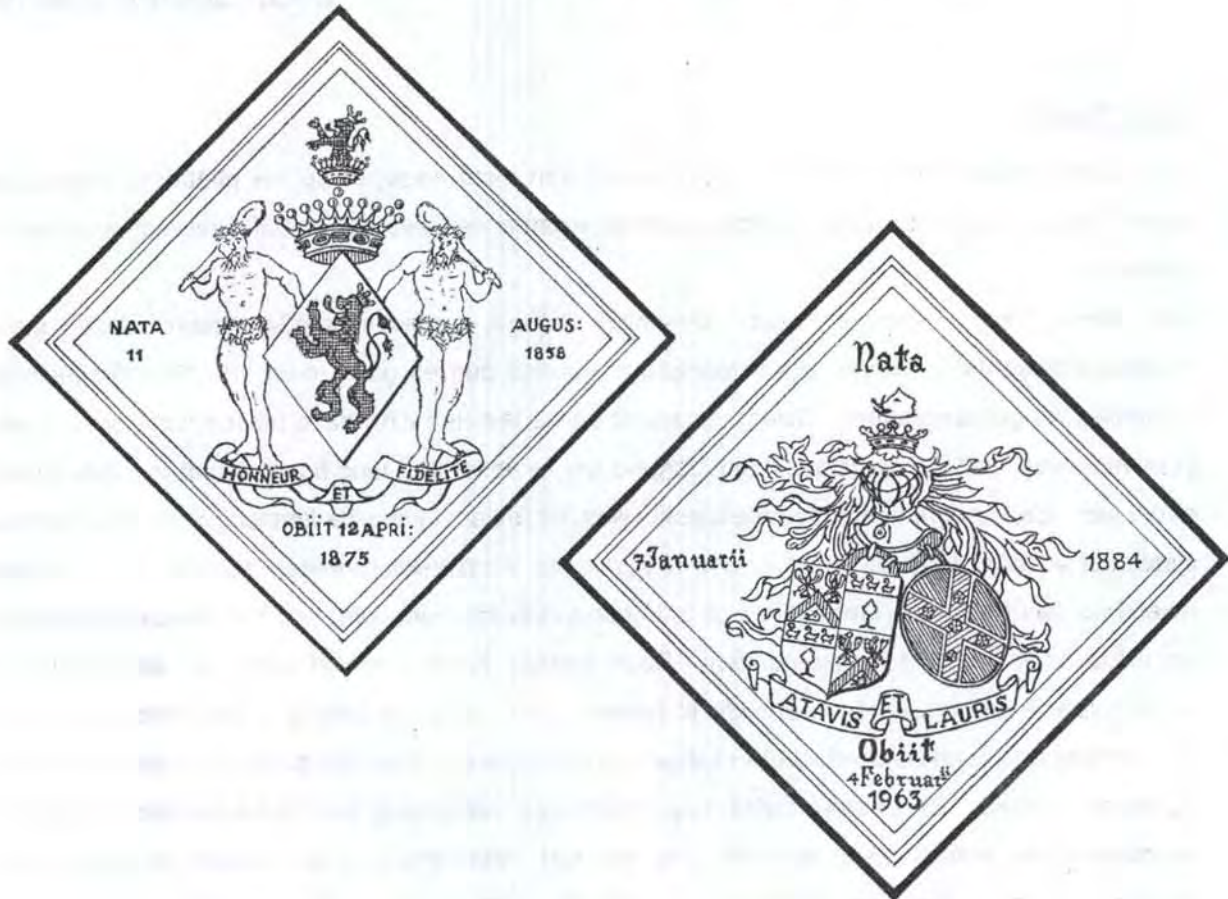

⁽¹⁾ Het Christendom heeft veel bestaande heidense symbolen en feesten geassimileerd en een christelijke betekenis gegeven. Zo hebben nagenoeg alle christelijke feesten een oorspronkelijk heidense achtergrond. Kerstmis bv. was oorspronkelijk in onze streken een Oud-germaans midwinterfeest (in Rome het heidense feest van de onoverwinnelijke zoon) dat pas in de 4de eeuw werd gekerstend tot het feest van Christus geboorte.

⁽²⁾ Rune-teken. Runen zijn de oudste overgeleverde Germaanse schrift-tekenen.

In later tijd evolueerde dit symbool tot een typisch vrouwelijk teken dat in feite de moederschoot symboliseerde (= vruchtbaarheid).

Typierend in dit verband is bv. dat in West-Europa vrouwelijke wapenschilden per voorkeur een ovale- of ruitvorm hadden (zie afbeeldingen 1 en 2 van een vrouwelijk wapenschild).

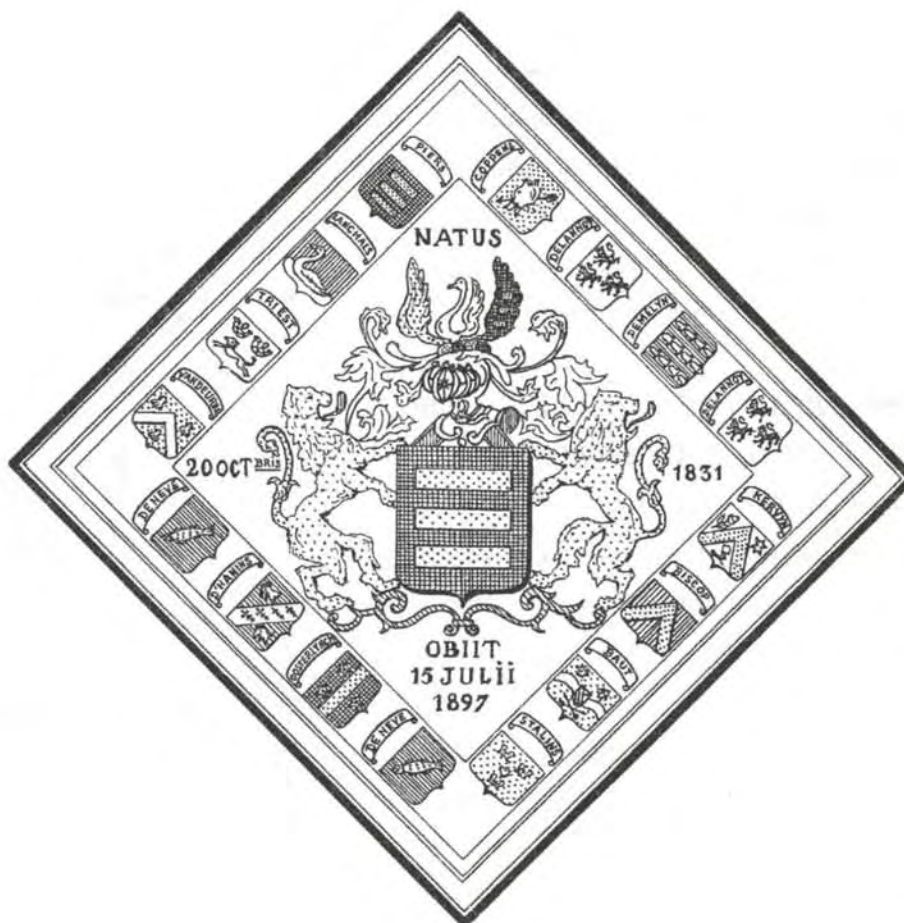
afbeeldingen 1 en 2

Voorbeeld van ruitvormig wapenschild, voorkomend op de obiit (hangend in de Sint-Marinuskerk te Melle) van Margaretha Adolphina de Bueren (1858-1875), dochter van Eduardus de Bueren en Octavia d'Alcantara (tekening gemaakt door Emiel de Herckenrode).

Voorbeeld van ovaal wapenschild. Het rechtse, ovale wapenschild op deze obiit uit de Sint-Martinuskerk te Melle is van Christine Lucie de Saint-Genois-des-Mottes (1884-1963) die gehuwd was met Guillaume Verplancke de Diepenhede (1881-1967) (tekening gemaakt door Emiel de Herckenrode).

Ook de obiits (de rouwborden) die in de kerken werden gehangen hebben een ruitvorm en daarom wordt de ruit ook wel eens als een vergankelijkheidssymbool beschreven ⁽³⁾. Het verband met het vrouwelijk moederschootssymbool ligt volgens o.i. nochtans voor de hand. Keren de doden soms niet terug in de schoot van moeder aarde of is deze logica te simplistisch (zie afbeelding 3).

⁽³⁾ H.W.M.J. Kits Nieuwenkamp, Encyclopedie van de Heraldiek, uitgave Elsevier 1961.

afbeelding 3

Voorbeeld van een obiit. Let op de ruitvorm. Dit rouwbord hangt in de Sint-Martinuskerk te Melle en werd gemaakt ter gedachtenis van Alfred Gh. Piers de Raveschoot (1831-1897), o.a. de stichter van het gewezen H. Hartklooster in de kloosterstraat te Melle. (tekening gemaakt door Emiel de Herckenrode).

Vrouwelijkheid en de daarmee gepaardgaande vruchtbaarheid waren in onze oude boerenculturen welhaast synoniem van welvaart en materieel gewin. Vruchtbaarheid van akkers en vee waren immers de pijlers van de boerenwelvaart. Het magische "ing"-teken werd aldus (oorspronkelijk) aangebracht op huis of hekken om vruchtbaarheid en welvaart over het boerenerf af te smeken.

Toen de betekenis reeds lang vergeten was werden deze symbolen uit traditie verder gebruikt tot ze tenslotte nog enkel als loutere decoratie fungeerden.

Het "ing"-teken is tevens tot in de postmiddeleeuwse periode als huismerk (vaak in een verchristelijkte vorm) overvloedig gebruikt geweest. Onder een akte aangebracht had een huismerk eenzelfde geldingskracht als een handteken.

Een laatste restant van de oorspronkelijke magische symboolwaarde van het ruitteken vinden we terug bij speelkaarten en hun gebruik bij toekomstvoorspellingen. Ruiten worden er traditioneel geassocieerd met geldzaken.

"ING"-TEKEN(S) OF RUITEN OP HEKKENS TE MELLE-GONTRODE

Hoewel het ruitmotief soms nog op heel recente hekkens wordt gebruikt komt het toch niet zo frequent voor. We troffen het aan (soms gecombineerd met andere motieven waarover in een volgende bijdrage meer) :

in de Caritasstraat nr.14 (foto1), Schauwegemstraat nr.95 (foto 2), Kalverhagestraat (de Mulemhoeve) nr.44 (foto 3) en de Geraardsbergsesteenweg nrs. 126 en 128 (een traphek) (foto 4).

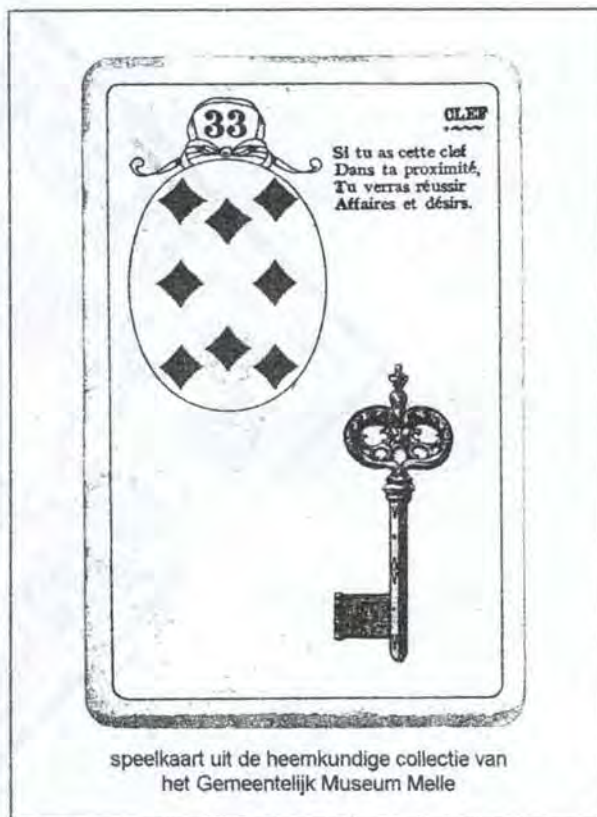

foto 1 : Caritasstraat 14

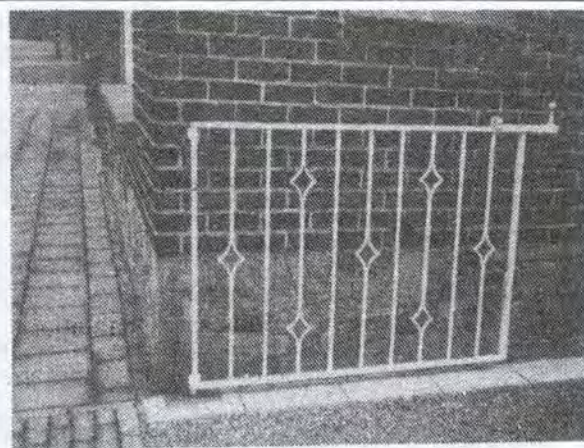

foto 2 : Schauwegemstraat 95

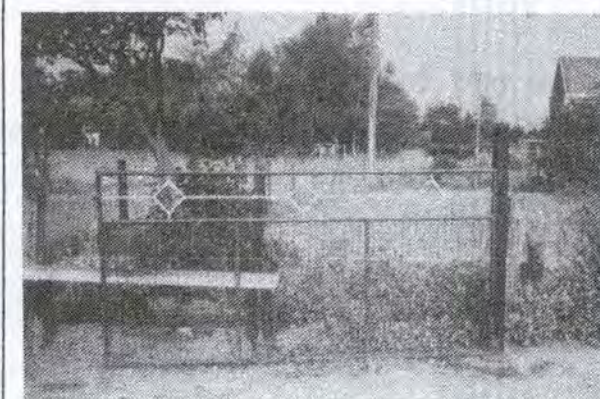

foto 3 : Kalverhagestraat 44

foto 4 : Geraardsbergsesteenweg 128 / traphek

Ook in betonnen afsluitingen is het motief soms nog herkenbaar, zo aan de achterkant van de Oude Geraardsbergsesteenweg nr.1 (foto 5), in de Watermolenstraat (de scheiding tussen 27 en 29) (foto 6) en aan de spoorweg aan de Geraardsbergsesteenweg (foto 7). Niet als hekmotief maar als bovenlichten vonden we nog zeldzame voorbeelden van het ing-symbool in de Vossenstraat nrs. 30 en 32 (foto 8). Wegens het unieke van dit authentiek bewaard gebleven schrijnwerk (art deco / periode tussen de 2 wereldoorlogen) willen we het toch vermelden.

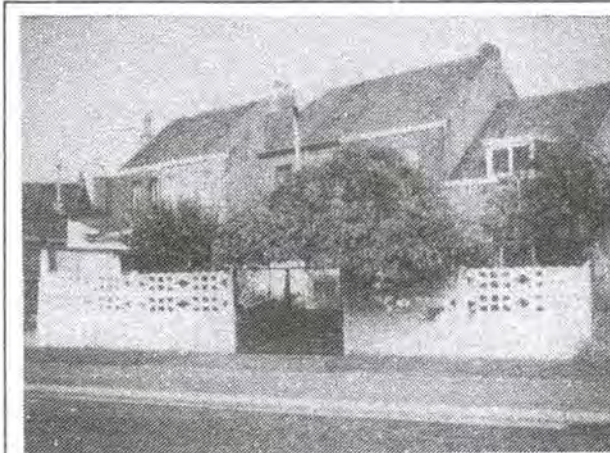

foto 5 : Oude Geraardsbergsesteenweg 1

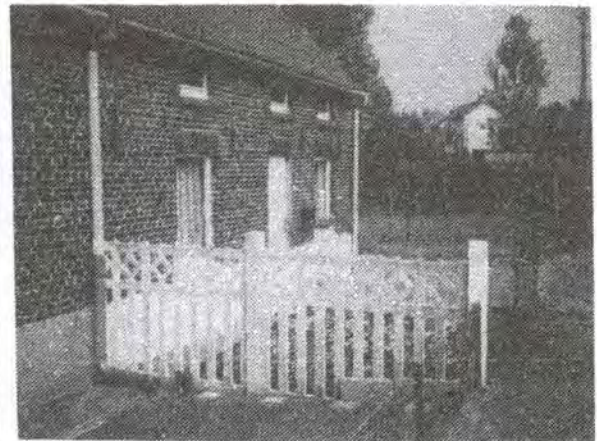

foto 6 : Watermolenstraat
(scheiding tussen nrs.27 en 29)

foto 7 : aan de spoorweg aan de Geraardsbergsesteenweg

foto 8 : Vossenstraat nrs. 30 en 32

Bij renovatie en modernisering van huizen is schrijnwerk van ramen en deuren meestal een van de eerste zaken die vervangen worden zodat authentiek schrijnwerk (zelf bij gerestaureerde gebouwen) zeer zeldzaam is geworden. (dia's, afbeeldingen)

We zijn er ons van bewust dat onze opsomming vermoedelijk ver van volledig is. Wie ergens nog oude of recente hekkens voorzien van dit motief kent : geef ons een seintje?

Voor de bezitters van een hekken met zo'n "ing"-symbool : hou het in ere! In feite bezit u een hekken dat gesierd is met een magisch teken waarvan onze voorouders dachten dat het vruchtbaarheid en welvaart over het erf bracht. Toch wel een geruststellende gedachte niet?

Volgende bijdrage over de zonne-omloop, de fleur-de-lis,....

renteboek
land van Kode

anno 1387

Kode

transcriptie: d'hooghe marcel
 steurbout philip
toponymie: van durme luc

(r.a. rouze, fonds land van oelst, nr. 14206)

BIJLAGE BIJ DE TIENDE PUBLICATIE

Uit het boek "Oude Oostvlaamse Hoeven" van Noël Kerckhaert, hebben we de namen van de oude hoeven die in het land van Rode voorkwamen, alfabetisch per gemeente gerangschikt.

BALEGEM

Bottele (goed te) - Bracht (goed ter) - Eesegem (goed te) - Langdries (goed te) - Polunaes (goed te) - Ruedegem (stede te) - Straten (goed te) - Verhem (goed te) - Volderstraat (hof ter) - Vosbroek (goed te) - Walsegem (goed te) - Waterhof.

BAVEGEM

Bavegem (hof te) - Merelbeke (goed te) - Oude goed - Rijmeers (goed ter) - Varent (goed ter) - Zypt (goed ter).

BEERLEGEM

Leiden (goed ter) - Mere (goed van).

BOTTELARE

Heidelede (goed ter) - Steenberge (goed te).

GENTBRUGGE

Koninksdonk - Meers (goed ter) - Micken (goed ter) - Pannaerts (goed te) - Sint Claragoed - Staps (goed) - Voorde (goed te) - Woestyne (goed ter).

GIJZENZELE

Gijzenzele (goed te) - Hecke (goed ten) - Henden (goed ten) - Kapittelhof.

GONTRODE

Abeele (tgoed ende heerscepe van den) - Akkere (goed ten) - Cootele (goed te) - Daarom (tgoed van) - Roden (goed te).

LANDSKOUTER

nihil

LETTERHOUTEM

Borch (goed de) - Daerup (tgoed) - Letterhoutem (hof te) - Nederbruusbeke (goed te).

MELLE

Calverhaege (goed te) - Elsbroek (goed ten) - Elst (goed ter) - Havertune (goed te) - Heiden (goed ter) - Linden (goed ter) - Melle (goed te) - Meers (goed ter) - Olfene (goed t') - Oude goed (het) - Petegem (goed te) - Ruggestoel (goed) - Sammere (hof te) - Stuivenberge (goed te) - Weverheede (goed te).

MELSEN

Bossche (goed ten) - Linden (hof ter) - Meers (stede ter).

MOORTSELE

Caelberghe (goed ter) - Lo (goed ter) - Lusbeke (goed te) - Rattepede (goed te).

MUNTE

Groenenberge (hof ten) - Munte (goed te) - Steenken (goed ten) - Zinct (goed ter).

OOSTERZELE

Borch (goed ter) - Bunnegem (goed te) - Gracht (hof ter) - Hoek (goed ten) - Maelcamp (stede te) - Moortel (goed ten) - Oudemeers (goed te) - Popeliere (goed te) - Smessenbroek (goed te) - Steenwerke (goed ten) - Vijver (goed ten) - Waalburg (goed te) - Wannegem (hof van).

SCHELDERODE

Loeven (stede ter) - Broeke (goed ten) - Hoissem (goed t') - Kasteelgoed - Lippenhove (het goedeken ten) - Mere (stede ter) - Molen (stede ter) - Scheldewindeke (goed te) - Schouteetengood - Spiegel (goed ten) - Tichelhof - Varent (goed ter) - Zwaanstede (hof te).

VLIERZELE

Aalbroek (goed te) - Henden (goed ten) - Meers (goed ter) - Messche (goed te) - Morelgem (goed te) - Oppelderye (goed de) - Papegem (goed te).

In Melle te Kersavonde Mijnheere de Corterosin Symoen Riim ov(er) H(einryc) Bernarde vande(n) Abeele ov(er) ute XJ dach(mal) It em ov(er) die van Aertevelde ute V dach(mal) danof deen dach(mal) es m(er)sch dheer vanden Elsbrouke ute IJ dach(mal) It em van huutfanghe up de stede Jon(c)ffr(auwe) Beatriis Bernaets ov(er) Heindr(ic) vande(r)M(er)sche hute VIJ Bu(nd)ren en(de) J hofstedekin Item hutten selven lande Ver Margriete Boengaerts ute hare stede t(er) Helst Item up een Bu(nd)re lants dat H(einric) vand(er) M(er)sch gaf Celine Jans docht(re) van Heesseghem ov(er) jon(c)ffr(auwe) Anne ute XJ dach (mal) in den Ham an tveere te Melle H(er) Gheer(ard) Bette ute J bu(nd)re m(er)sch Henrix sBruwers oer ute XJ.1/2 dach(mal) Item uter hofstat tOlfene Lambrecht van Peteghem ute 1/2 Bu(nd)re Will(em) van den Oudenhuus hute IJ. 1/2 dach(mal) Item hute eene(n) bu(nd)re ov(er) Stinekin Item ov(er) Lievine Asselmanne uter stede Lievine Stinekin ov(er) Stinekin ut IJ bu(nd)ren Piet(er) van Peteghem hute eene(n) bu(nd)re Jon(c)ffr(auwe) Beatriis Bernayes ov(er) Janne Corthals ute J bu(nd)re Jans kinde(re) vand(er) Varent ov(er) Lievine Asselmanne ute J bu(nd)re Symoen van Waes ov(er) Beatr(ix)en van Meule(re) ut(er) stede Pieter hutten Houkine ov(er) Wille(m) ver Magriete(n) zone ute J. 1/2 dach(mal) Hemtic de Jonchee(re) ov(er) Magriete vanden Kerchove Weins wuf huut LXXX roeden inden berch lochtinc Jan Moerman van huutfanghene Jans kinde(re) vand(er) Varent ov(er) Boudine Asselmanne up Asscoudeghem	IJ s. VJ d. IIJ s. V s. poit XIJ d. J hoen XX s. VIJ d. VJhoente J. sust(er) Evene poit XXVIIJ d. IV d. J h(alster) Evene IX d. VIIJ d. IIJ poits XIJ d. IIIJ d. IJ s. X d XIIIJ d. XXXIJ d. XIJ d. XXVJ d. IIIJ s. IIIJ d. 1/2 gons XVIIJ d. ob. IIIJ d. IJ capp(oenen) XXJ d.
--	--

91 RECTO

Jan vanden Wingaerde hute V dach(mal) Jan Oste up 1/2 bunre up Stuvemberch Jan de Sweenre ov(er) Alicen vander Beke uter stede Jan de Jonchee(re) uter hofstat daer Piet(er) Oste up woende Meere Neeten over Alicen vander Straten uter stede Symoen uten Houkine ute IJ dach(mal) Boudin de Beere over Janne den Keyser hute XL roed(en) Item over Alicen Pouwels ute XV roeden Item ov(er) Heindr(ic) van Hessche ute 1/2 bu(nre) 1/2 dach(mal) Heindr(ic) de Jonchee(re) rute den meersche tusschen der kerken en der stede Jan Lee waghem ute 1/2 bu(n)re Jan de Meye(re) ute IJ dach(mal) Jacop vanden Elsbrouke van huutvaerne Ymsoete vanden Elsbrouke ute J dach(mal) Race sVranx oer ute IX bu(n)ren 1/2 dach(mal) Jan Vranx ute Puts brouke J dach(mal) Race vanden Kerchove ute J. 1/2 bu(n)re Suer vander Langherhaghe ov(er) Arende van de(n) Houwe ute IJ bu(n)re Jan vand(er) Varend ov(er) Janne vander Beke ute 1/2 Bu(nre) XIJ r(oeden) min Jan Leewaert huter stede Lievine vander Erloe ute LXVIIJ r(oeden) Item ov(er) Lievine Stinekin ute 1/2 Bu(n)re XXIJ r(oeden) ter haghe Jan van Lede hute IIIJ dach(mal)	IIIJ s. VJ d. IX s. Vj d. IJ Hoenre VJ s. VIIJ s. XXJ d. ob. IIJ poits J poit IIJ s. IIIJ s. VIIJ d. IJ hoenre IJ s. IJ hoenre J hoen IIIJ hoenre IIIJ s. IX d. X hoenre VJ d. IIIJ s. IIIJ hoenre VJ d. IIIJ d. VIIJ s. J hoen XIIJ d. ob. IIIJ s.
--	---

Jan Roestoc ov(er) Maese van Olfene ute XXXVJ r(oeden)
Wout(er) Maschs oer ute VJ dach(mal)
Jacop Lievins van Wansele ov(er) Janne huten Eyghine ute 1/2 Bu(n)r(e)
Raes Fierins ov(er) Lievine Wandelaerde ute Vinkenborch
Der Clays vanden Putte ute VIJ.1/2 bunr(e)
Jan vanden Pletse ute IJ bu(n)ren

1/2 hoen
IJ d.
IJ d.
IX d. J. 1/2 hoen
XXIIJ s. V d.V hoenre
Vs.IJ hoenre en een
alf

91 VERSO

Cornelis oer van der Beke uter stede
Heinr(ic) de Deckere uter stede
Raes ser Raes sone hute IJ dach(mal)
Jan de Win(tr)e ov(er) Gillis den Smet uter stede
Arends sVranx oer ute V dach(mal)
dAelmoesene van S(en)te Piet(er)s te Ghend hute goede ten Bossche
Jan de Coste(re) ov(er) Magriete(n) Oyes ute XIJ roeden
Item ute Cap hofsteden
Jan de Jonche(re) over Gheer(ard) den Menc
Soy(ier) de Moenc ute 1/2 bu(nd)re
Gheertrud sJonche(r)en ov(er) Wille(m) van den Aerde uter stede
Jan Paye ov(er) Magrieten vanden Kerchove ute J dach(mal)
Ghysel vanden Aerde over Raes Roelfs ute dach(mal)
Gillis Wuts

VJ s.
IJ d. ob.
XJ d. IJ hoenre
XXXIJ d.
VIJ d. ob.
VIJ d.
1/2 hoen
poit
XV s.
IJ s.
Xs
IJ s.

Jan Roestoc ov(er) Gheeraerde vande(n) Elsbrouke ute J dach(mal)

Vs.IIJd.de IJ del.
mod(de) E(vene)
XXJ d. tvier(de) van
J mod(de) E(vene)
XXV d. ob.
XXXIIJ d. poits

Pieter van Peteghem ute J bunre 1/2 dach(mal)
Lauwers vanden Ende ov(er) Beelen Pouwels uter stede
Jans kinde(re) vander Varent ute IJ dach(mal) en alf ov(er) Raesen
den Temmerman
Symoen van Waes ov(er) Meuse den Wuten ute 1/2 bu(nd)re
Jan Notre uter stede groed J.1/2 dach(mal)
Jan Lancroc ute V bunr(e)
Item uten selven lande
Gillis de Mandemakere uter stede
Pieter Stinekin ov(er) Raes oer vander Bust ute J dach(mal LXXVIIJ r(oeden)
Item ov(er) Janne Stinekin ute eene bunre
Willem van Roden over Gheertruden sTemmerma(n)s ute XIIIJ r(oeden)
Gillis de Bourel ute J dach(mal)
de wevers van Ghend ov(er) jon(c)ffr(auwe) Soetin Utendale ute Vj bu(n)r(e)

IJ d.
VJ s. poits 1/2 gans
IX s.
Vs. XJ d. IJ hoenre
IX mod(de) evene
VIIJ s.
IJ s.IIJ poits
IJ s.V poits IJ hoenre
J d.
XX d.
XXIX d.ob. J h(alster)
E(vene)
XIJ d.

Item over jon(c)ffr(auwe) Marie van Wette(re)
It(em) ov(er) Gheertrude sTem(m)erma(n)s ute IJ sticken meersch en(de) J
broukelkin ter haghe

IIIJ d.

92 RECTO

Pieter Asselma(n) ov(er) Janne Bosschaerde ute 1/2 bu(n)re

J.1/2 h(alster) E(vene)
ho(en)re IIIJ d.

Jans kinde(re) vander Varend over her Janne Alverdoe
ute V bunren ende een alf
Symoen Alverdoe ov(er) Janne uten Rode VJ bu(n)re en(de) dofstat IJ dach(mal)
Item over Boudine Rugghestul ute X dach(mal)
Hemric Teerpenninc ute V bu(n)ren
Item uten 1/2 bu(n)re XXVIIJ roede(n)
Item ute IJ dach(mal heers ov(er) Gheer(ard) sTemmermans

IIIJ s. IIIJ d. poits
IIIJ s.
IJ s. IIIJ d.
VIIJ s.
VJ d.
IJ d.

Clare vander Eeken up Steenhackere ute IJ dach(mal)	IIJ s. IJ d.
Jan Paye ute J bu(n)re up de heyde	IIJ s.
Symoen van Waes ov(er) jon(c)ffr(ouwe) Aechten Alverdoes uten 1/2 bu(n)r(e)	IIJ s.VIIJ d. ob. poits
Jans kinde(re) vander Varend ov(er) de vor(seite) jon(c)ffrouwe ute IJ.1/2 b(unre)	IIJ s.VIIJ d. ob. poits
Jan van Yshoute ute IIJ dach(mal)	X d. poits
Piet(er) van Peteghem uten 1/2 bu(n)re	XIIJ d.
Maggriete vanden Kerchove ov(er) Lisbette van de(n) Kerchove	XVJ d.
Heinric de Jonchee(re) over Callen vanden Kerchove ute Aubergh(er) s. up groet	
VIJ dach(mal) in Heet acke(re) 1/2 bu(n)re	IIJ s. VJ d.
Jan de Pape ov(er) Magriete Clays wijf vande Kerchove ut(er) stede J. 1/2	
dach(mal) groet jheghen de kerke gheleghen	IX s.
Item up Smet cout(re) ute J. 1/2 dach(mal)	XIIJ d.
Race Fierims over Wout(er) den Olslaghe(re) ute J dachmal	IX mod(de) E(vene)
Lievin en(de) jon(c)ffrouwe Kateline sAmmans ute V dach(mal) over ver Katel(ine)	
Sickelvoets hoer	IX s. IX d. ob.
de fermerye vander Oyen uten meersche te Lantscoute(re)	XX s.
Jnstaes Pariis oer ute XIX bu(n)ren IIJ dach(mal)	XLVJ s.
Item ov(er) Jan Tricen ute J dach(mal)	IIJ poits
Lievin van Leins over Wille(m) Baten ute XX b(unre)	XL VIJ s.
Sanders de Beere ute XIIJ bunren	IIJ Ib.XVIJs.poits
	IJ hoenre
Item ute LXXIX reoden	V poits
Jacop Santiin ende siin kinde(re) ute IJ.1/2 bunr(e)	Vs.J.1/2 hoen
Jan Wedaghe uter stede	VIJ s.

92 VERSO

die vanden Niewenbosche ute IJ.1/2 bunr(e)	IIJ d.poits VJ
	h(alsters) E(vene)
Ymme van Overhout ende haer suster ute J.1/2 dach(mal)	XIIJ s.
Lievin en(de) jon(c)ffr(ouwe) Kateline sAmma(n)s ov(er) Jan(n)e Sickelvoete ute	
1/2 dach(mal)	XXVJ d.
Jan f Seghers sMeyers ute 1/2 dach(mal)	IIIJ d. t(er) den del hoens
Clays van Mu(n)te ute J dach(mal)	VIIJ d. IJ deel hoens
Race vanden Aerde ute J dach(mal) ten Aerde	IJ s.
Lievin de Wincke(re) ov(er) Ja(n) vand(er) Loe ute Vro(eden) m(er)sche	XIIJ s.
Jan van Waes vanden goede van Avertune ute 1/2 bu(n)ren J dach(mal)	IIIJ s. IX d.
Item ov(er) Lisbette(n) vande(n) Kerchove	Vd
Ghysels oer vanden Eeckhoute ute VIJ dach(mal)	Xs. VJd.
Heinric de Gast uter stede delx Wedaghe	VJd.
Sanders van Lede ov(er) Janne s(er)sanders ute VJ bu(n)r(e) m(er)sche V dach(mal)	
Ph(ilip)s s(er)Sanders	IIJ d.
die vanden Ecoute	IIJ s. VIIJ d. ob.
Jan de W(i)nte(re) ov(er) die vanden Eecoute ute J dach(mal) m(er)sch	XIJ d.
Calle sRoden ov(er) Gill(is) van de(n) Eecoute VJ dach(mal)	IIJ s. IIJ d.
Miinhee(re) Boudiin Riim ute IIJ dach(mal) meersch	XX d.
de wedue en(de) hoer H(emric) sPott(er)s ute IIJ dach(mal)	VJ s.
Jonffr(ouwe) Beatrijs Bernaets ov(er) Gheer(ard) vand(en) Elsbrouke ut(e)	
1/2 bu(n)re	IIIJ d.
Item ov(er) Gheertrude(n) sTemmermans ute XIJ roede(n)	J. ob.
Raese Onredene	Xd. 1/2 hoen
Jan de Vos huut 1/2 bu(n)ren	Vs. Xd.
Jan Roestoc ute VIJ dach(mal)	IJ s. IIJ d. ob.
der Jan Beecma(n) ute IIJ.1/2 bu(n)ren up tSantvort up Prigiere	
en(de) up Steenacke(re) en(de) up Asscoudehem ov(er) Piet(er) en Osten	XVIJ s. VJ d.
Jan Roestoc ute IJ bunre(n) J. 1/2 dach(mal)	IJ s. J.1/2 hoen
Segher Pariis over Maese van Olfene ute IJ.1/2 dach(mal) IIIJ roede(n)	IJ hoente
der Jan van Pontrane ute 1/2 bu(n)re	IIJ d.
Jan Roestoc ute J dach(mal)	IIJ d.

Jon(c)ffr(ouwe) Magriete Raes ute 1/2 bu(n)re XIJ r(oeden) XVIIJ d. ob.
 Jan vander Varent over Meerine vand(er) Eeken ute 1/2 b(un)re 1/2 dach(mal) VIJd. IJ hoe(n)re J
 viert(el) E(vene)

93 RECTO

Jan Rostoc ov(er) Jan Zrisen uter stede 1/2 dach(mal) IJ d.
 de-helighe gheest van s(en)te Piet(er)s ute J bu(nd)re IJ s. VJ d.
 Jan de Wevere up sine stede VJ s.
 Kateline Raes over Janne vanden Plassche ute 1/2 bu(nd)re Xd.
 Jan Notiin ov(er) Soeten uten Dale houke IJ s.
 Jan oer van Waes ov(er) Boudine Asselmanne ut(er) hofstat V dach(mal) X s.
 Jacop Asselman ute V dach(mal) en(de) 1/2 V d.
 Piet(er) van Peteghem ute V 1/2 dach(mal) XIIJ d.
 Pieter vanden Hulle ov(er) Janne den Keersmake(re) ute 1/2 bu(nd)re IIIJ d.
 Yoes van Ydeghem ov(er) Wille(m) van Vroemstale ute IIJ dach(mal) IJ d.
 Symoen van Waes ov(er) Meense den W(o)rtte(ne) IIIJ d.
 Willem de Temmerma(n) ut(er) stede J dach(mal) groet
 Jan van Steenbeke ute J. 1/2 dach(mal) inde m(er)sch tOlfene en(de) huut V
 bu(nd)re XXX roed(en) Vd.
 Staes van Olfene uten selven lande VJ d.
 Coelin Stopelkin huut XXX r(oeden) te Meule(ne) ande beke J poit
 Colin de Wachte(re) ute J dach(mal) te Meule(ne) ande coute(re) VJ d.
 Jan vander Varent ou(er) Janne van Yshoute ute 1/2 bu(nd)re 1/2 dach(mal)
 up Steenackere VIJ d. ob.
 Clais van Yshoute ov(er) H(einric) den Met ute J dach(mal) up Steenacke(re) IIJ d.
 Pieter vanden Acke(re) van huut vaerne eenen capp(oen) J capp(oen)
 Francoys vanden Hole over Lievine vande(n) Hole ute XXXV bu(nd)re
 over mer Instaes Parris IIJ bb XXJ d J vier(tel)
 It(em) ov(er) Callen Clais hute LX roed(en) togs
 IIIJ d.
 Jan Paye ov(er) Symoen Piet(er) Osts sone ute LXVJ roeden ten Kerchove ande
 Eerstrate dat Piet(er) Osts was IIIJ s. IJ d.
 Item ov(er) Piet(er) Osten huut sin(n)e goede te Melle IIJ bu(nd)re groet VJ s.
 It(em) ov(er) Heinr(ic) van Hessche VJ d.
 Item over Gheertruden sTemmermans ute 1/2 dach(mal) J ob.

93 VERSO

Item ov(er) Janne van d(en) Brouke ute IIJ dach(mal) up den ouver in Schelde
 m(er)sch XX d.
 Item ov(er) Piet(er)en Blandun ute 1/2 bu(nd)re XVJ d. ob.
 Item ov(er) Jan de Beurle ute J b(und)re 1/2 dach(mal) IJ d.
 Jan Paye ov(er) Janne Oste(n) ute J dach(mal) XXXIIJ roed(en) VIIJ s. IIIJ d.
 Item ov(er) Henr(ic) den Ruede ute XIX bu(nd)re XLVIIJ s. Vd.
 Item ov(er) Aliicen SReken uter stede XXX d.
 Item ov(er) Gill(is) den Beurle ute Raets huust VJ d.
 It(em) ov(er) Janne Quatsade ute J dach(mal) LXXXJ roed(en) XXIJ d.
 It(em) ov(er) d(en) vor(seiten) Jan ute 1/2 dach(mal) XVIIJ d.
 Item ov(er) Gillise vander Beken ute IIIJ. 1/2 bu(nd)re IX s. VIIJ d.
 Item hute IJ bu(nd)ren ov(er) mine(n) hee(re) Instace V s. IIJ d.
 It(em) ov(er) Piet(er)en Risele ute IIJ dach(mal) V s. IIJ d. XVJ hoenre
 Item huut V dach(mal) ov(er) Heinr(ic) van Melle XIX d.
 Pieter vander Beke ov(er) Janne den Coste(re) dat Brechts sDeckers was
 uter stede te Coetele VJ dach(mal) groet IIJ s. IIIJ capp(oenen)

In Melle te S(en)te Marien licht messe
Rente van Evenen

Raes s(er)Vranx oer
Raes Servranx ute J bunre
Soyer vander Langherhaghe ute J bunre
Katel(ine) van Gheetberch ute 1/2 bu(nd)re
Lusbette vanden Plassche
Jan de Gorsemene ute 1/2 bu(nd)re ov(er) Arents docht(er)e s(er)Vranx
Ghysel vanden Ende ute J dach(mal)
It(ern) over M(ae)se vanden Ende
der Jan vanden Ende ov(er) den vor(seiten) M.. s

IX mod(de) E(vene)
VJ h(alsters) E(vene)
VJ h(alsters) E(vene)
IJ h(alsters)
IX mod(de)
IJ h(alsters)
VJ mod(de)
IIJ h(alsters) J viert(el)
IJ h(alsters)

In Melle penninc rente talf maerte

Jan Roestoc ute J dach(mal) XXXIIJ roed(en)

XVJ d.

94 RECTO

Item uten 1/2 Bu(nd)re
Item ute 2XVIJ roed(en)
Will(em) Wistberch ov(er) Gheertrude van sConinxdonc ut(er) stede
Jan Noker uter stede
Jan Beecman ov(er) Piet(er)en Osten ute J dach(mal)
Race Fierins en(de) Wout(er) Dolislaghe(re) ut(e) stede J.1/2 dach(mal) groet
Clays Oste uter stede
Lievin Ansbeecs oer ute VIIJ.1/2 dach(mal)
Lusbette Piet(er) Stinebrins wuf ute V dach(mal) LXX 1/2 roed(en)
Jan Ansbeecs oer ute IJ bun(d)r(e) XLJ roeden
Jan de Smet en(de) Seghe vandenElsbrouke ute J dach(mal)
Jan Roestoc ute VJ dach(mal en(de) ut(er) stede
Jan vander Varend ov(er) Wille(m) den Tem(m)erma(n) ute IJ dach(mal)
Willem van Roden ov(er) Racen den Tem(m)erman ute stede
Cornelis vander Beke
Pieter Stinebrin ute V dach(mal)
Item ute 1/2 bunre
Will(em) van Roden ov(er) Matten vanden Els brouke ut(er) stede
Jan de Jonchee(re) ov(er) Gheer(ard) den Menc ute J ghemete
Jan de Weve(re) ov(er) Gill(is) den Smed ut(er) stede
die vanden Nieuwenbossche ov(er) Staes van Olfene ute J dach(mal)
Raes vanden Aerde ute J dach(mal) ten aerde
Lievin de Winckere up vromeersch
Lievin van Leins ut(e) stede 1/2 b(und)re groed
Jans kinde(ren) vander Varend ov(er) Meense den Witte(n) ute IJ dach(mal)
en(de) 1/2
Jan de Potte(re) uter stede
Lievin van Leins ute J dach(mal)
Bette vanden Acke(re) ute J bu(nd)re van s(en)te Jans messe
Inde solint Lievin de Brune deelft

IJ s.
VIIJ d.
XXVIIJ d.
Vs.
Vd.
VJ s.
XVd.
VJs.IXd.
VIIJs. XJd.
VIIJs. XJd.
IIIJs. IIIJd.
XVJs.
VJs. IXd.
IIIJs. IIJd.
J ob.
IJs. IIJd.
IJd.
IIJs.
XXXIIJd.
XVs.
IIIJs.
IJs.
XIIJs. Xd.
IIIJd.
VJs.
IIIJs.
XXd.
Xs.

94 VERSO

Race Servranx oer ute 1/2 bu(nd)re neffens baten Joeck van de(n) Acke(re)
Soessin de Wilde uter stede IJ dach(mal) groed
Ghyselbrecht van den Damme ov(er) die van Olfene ute 1/2 bu(nd)r(e)
Margriete sWilden ov(er) Janne Oste(n) ute IJ bu(nd)re

Vs.
XXVIJd.
VJs.
VIIJd.

Jan Paye en(de) Margriete vanden Kerchove ute J b(undre) J dach(mal) in Smet coutre	Vd.
Jan Paye ov(er) Marg(riete) vor(seit) ute IIJ dach(mal) in Smet cout(er)e	IIIJd.
Willem van den Oudenhuus ut(e) stede IIJ dach(mal) groet	IIIJd.
Lievin Dam(m)an over Janne Sickelnoete ute 1/2 dach(mal) meersch J. 1/2 dach(mal) lants	IJs. VIJd. ob.
Jonffr(auwe) Kateline sAmmans uten selven lande en(de) meersche	IJs. VIJd. ob.
Jans kinde(re) vander Varend ov(er) der Janne Alverdoe ute IIIJ.1/2 b(undre)	VIIJs. Xd.
It(em) ov(er) jonffr(auwe) Aechte(n) Alverdoes ute IIIJ.1/2 b(undre)	Vs. Vd.
Symoen van Waes ov(er) de vor(seite) jonffr(auwe) ute IIIJ.1/2 b(undre)	Vs. Vd.
It(em) ov(er) Wouten Coppins Alverdoes ute IJ b(undre)	IJs.
Jan Contenay ute IJ bu(nd)r(e)	IJs.
Bate Puelins ov(er) Janne den Smet	XXJd.
Boud(in) Rugghenstul ute IIIJ b(undre) Jdach(mal)	Vs. Xd.
Jan de Jonghe ov(er) den vors(eite) Boudin ute IIJ dach(mal) neve(n) sine bu(nd)r(e)	XIJd.
Jans kinde(re) vander Varend ov(er) Lievine Asselman(n)e van Upstalle	J ob.
Jan Roestoc ute 1/2 b(undre) in Heetackere	Jd.
Jan sLoeve van sine deele vand(e) rente die Kateline Everards van Peteghem en(de) Jan van de(n) Brouke sculd(ich) ware(n)	XVIIJ d. ob.
Lievin de Beere uter selver renten	XVIIJ d. ob.
Jan van Melaer uter selver rente	XVIIJ d. ob.
Miin jonffr(auwe) vander Elst uter selver rente	IIIJs. IIJd. ob.
Staes van Olsene ute IIIJ b(undre) uter selver rente	Vs. VJ d. ob.
Heinric Soetemont uter vor(seite) rente	VJd. J hoe(nre) J spent mod(de) E
Symoen Sersanders uter vor(seite) rente	XXVIJ d.
Jan vander Pale uter selver rente	IJs. VIJd. ob.
Griele Boud(in) sBeeren docht(er) over H(einric) den Ruede	XVJd. Xd. 1/2 ga(n)s
	V hoe(n)re

95 RECTO

Lievin de Putte(re) en ziin suster(e) ov(er) den vor(seit) Heinric	VJs. VIIJd. ob. 1/2 gans
	J hoen
Francoys vanden Hole ov(er) Heinr(ic) vor(seit)	IIJ bb.Xs. VIJd. ob.
Item Francoys vor(seit) ov(er) Jan Osts zone en(de) Willems Osten ute IIIJ XX r(oeden)	IIJ ganse XVIIJ hoenre
It(em) ute IJ bunren ov(er) Heinr(ic) den Reude	Vs.
	XXIIJs. IIIJd.
Dit es de Rente die men sculdich es met vrouwen	
Yolenten van Vlaendr(e) g(ra)fenede van Baer en(de) vrouwe van Cassele in Ghentbrughe te betaelne te Kersave(n)de	
Boudin Borluut ute IIIJ bu(nd)ren	XXIJd.
Hughe Braem ute XX bu(nd)re	XXXIIIJd.
Clays de Cupe(re) ute XVIIJ bu(nd)re	XVIIJd.
hier af ghelt Bernaert van Exaerde deeft	
Jan sLove ov(er) Wille(m) van den Putte ute J ghemete m(ee)rsch in Baeshout	VJd.
Symoen Sersanders ov(er) Seghen den Maech	XXIIIJd. mod(de)E(vene)
Item over Phe(lip) uten Dale ute IIIJ bu(nd)ren	XXVIJd.
Item ov(er) Lievine den Maech in Brouwelin brouc	J mod(de) E(vene)
Symoen Sersander ov(er) Symoene Massche ute J. 1/2 dach(mal)	J mod(de) E(vene)
Gheerem Borluut J ghemet up Hoghpoinct	IIJd.
It(em) ute J dach(mal) boven der Biest	IIJd. ob.
Symoen S(er)sanders hute J dach(mal) in Brouwelin brouc	IIJd. ob.
Boud(in) uten Ackere	IIJd.
Item ute eene(n) dach(mal) van Verlinemen brouke	Jd.
Item ute LXXV roeden ten Eechine	IJd.
Lambrecht van den Acke(re) ute J bu(nd)re XXX roed(en)	XJd. J viert(el) E(vene)

Jan Bosschaert over Lambrechte vor(seit) uten selve(n) lande
Will(em)s kinde(re) vanden Acke(re) ute V dach(mal)
Willems kinde(re) hutten Acke(re)

IJ mod(de) E(vene)
IIJd. ob.
J mod(de) Evene

95 VERSO

Jans Maes kinde(re) ute 1/2 bun(d)r(e) up Boefacke(re) J.1/2 dach(mal) up
Weins acke(re)
Pieter vander Smesse
Item uter kerken hofstat
Gheerem Boriuut uten Hondenkine J.1/2 dach(mal) IIIJ XX roed(en)
Jan Bosschaert J.1/2 dach(mal) up tHeedekiin
Martiin Bosstaert en(de) Katel(ine) ov(er) Janne de(n) Leenhee(re) ut(en) hofstat
Kateline vander Wostine uten J.1/2 dach(mal)
Jan sLove ov(er) der Janne vande(n) Putte hute IIIJ bu(nd)r(e) J dach(mal)
Gheer(em) Boriuut hute IIJ.1/2 dach(mal) an delsmee
Arend Craye ute J dach(mal)
Item ute IIIJ.1/2 dach(mal)
Gheer(em) Boriuut ov(er) Amoud Craye ute 1/2 b(undre) up Bosacke(re)
Gheerom vor(seit) ov(er) Kateline Crais ute IJ dach(mal) 1/2 boven der Biest
Jan Boschaert ute IJ dach(mal) 1/2
Heinric vand(er) Wostine ute 1/2 bu(nd)re
Clais Ruisch ute 1/2 bu(nd)re
Jonffr(auwe) Gheyle Bets ute IIJ b(undre) meersch bachte Boud(in) van Swinaerde
Jan sLoeve daer af IX dach(mal)
Jan Bosschaert ov(er) Clays vanden Brouk ute 1/2 bu(nd)re LXVIJ r(oeden)
Item over Matheuse vander Brughe ute J dach(mal)
Jan de Bruwe(re) hute eene(n) dach(mal)
Jurdaen Bette ov(er) Claise vanden Brouke ute J dach(mal) XXXIIJ r(oeden)
Jan sLoeve ute V dach(mal) onder Haesnacker
Symoen de Hollandere ute IIJ.1/2 dach(mal)
Item hute IJ dach(mal)
Segher de Maech ute J bu(nd)re J dach(mal)
Item hute IIJ. 1/2 dach(mal)
It(em) over Herdeman
Item over Lambrechte vande(n) Acke(re)

VIIJd.
IIJd.
J cop evene
XJ d. ob.
Xd.
J vier(tel) Even(e)
XXVJ.VJ poillo
Jd. V mod(de) E(vene)
J mod(de) E(vene)
IIJd.
VIIJd.
IIIJd.
IJ d.ob. poit(s)
IJ d.ob. poit(s)
Jd.
IJd.IJ poill.
IJd.
IJd. poit poit(s)
Jd. .. mod(de) E(vene)
IIJd.
IIJd.
Jd.
XIIIJd.J viert(e)l E(vene)
VJd.
XXD.
IIIJd. ob.
V d. ob.
IJd.
VIIJd.

96 RECTO

Miin jonffr(auwe) Sersanders ute LXXX ro(e)d(en) in Baefs ove
Jan uter Galeiden ute 1/2 b(undre) 1/2 dach(mal) ter Schelt hofstede
Jan van Steenbeke ute XXIJ b(undre)
Ite(m) ute sinen Molenberghe up de vor(seit) erve
Diederic de Hollandr(e) ov(er) Everaerde Joers ute J.1/2 b(undre)
de kerke van sente Jans ute J dach(mal)
Wedernc uter stede
Jan Sersanders ute IX dach(mal)
It(em) ute IJ bu(nd)re m(er)schs ov(er) Sanderse van Lede
Mieghiel Minnebaert ov(er) Jan Bets oer
Symoen de Hollandere(re) ute 1/2 bu(nd)re ov(er) Jan de Wiest
Gheerem Boriuut ov(er) Symoene S(er)sand(er)s ute J.1/2 dach(mal)
Jan sLoeve ov(er) Symoene Sersanders ute 1/2 dach(mal)
Gheerem Boriuut ute 1/2 bu(nd)r(e) bachte(n) Boenghaerde
It(em) uten J dach(mal) in Bonssacke(re)
It(em) ov(er) Wout(er) en Bot(er)manne ute V dach(mal)
Item ov(er) Claise vande(n) Brouke
Item hute Bot(er)manne stede

VJ d.
IIJs.IIIJ poill
XIIJd.
IJs.
V ganse V poill
Jd.
J ob.
XXXIJd.
IJd.
IIJd.
VIIJ d.
IIIJ d.
IIIJ d.
Jd.
Jd.
IJd. ob.
Jd.
Jd.

It(em) ov(er) Wouten vor(seit) uten selve(n) lande
 Jan de Wiest ov(er) Piet(er)en de Wiest
 die van s(en)te Claren ute 1/2 bu(nd)r(e)
 Item ute XIIJ bu(nd)r(e) ut
 It(em) huut VIIJ b(undre) XXXIIJ r(oeden)
 It(em) ute XJ dach(mal) die ware jonffr(auwe) Gheilen Bets
 It(em) ov(er) jonffr(auwe) Liisbetten Rausch ute IJ b(undre)
 Item ov(er) het Thamaes Rausch en(de) Hughe Massche ute J.1/2 b(undre)
 It(em) in de Biest J ghemet
 Wout(er) Masch ute 1/2 bu(nd)re voer s. erls en(de) up de stede
 Diederic de Hollande(re) ute IIJ dach(mal) up die heide

IJd. ob.
 Jd.
 XJ s. VJ d.
 VIJ s. IX d.
 VJ mo(dde) Even(e)
 VIIJd.
 Vd.
 IJd. IJ poill
 J ob.
 IIJd.
 XV d.

96 VERSO

Symoen Masch en(de) Soetiin sTemmermans ute 1/2 bu(nd)re
 Item hute IIIJ bu(nd)ren
 Gheer(em) Borluut ov(er) Symoene Massche ute J.1/2 dach(mal) an Bousacke(re)
 de kerke van Ghendbrughe ute IIJ dach(mal)
 It(em)
 Piet(er) en(de) Meeriin de Masch ut(e) stede
 Mabelie Lambrechts uter biest
 Will(em)n de Boern ute IJ dach(mal) meersch
 Sanders van Lede ute VIJ dach(mal)
 Willem van den Putte ov(er) Jacope den Visch ute J bu(nd)re
 der jan van Lede ov(er) den vor(seit) Jacoppe ute IJ.1/2 bu(nd)re
 Kerstine Maes ov(er) Jacoppe den Hont ute VIJ dach(mal)
 Jacop van der Linden uten Boenghaerde
 Jonffr(auwe) Marie ute 1/2 bu(nd)re
 Justaes van Lede
 Alice uten Boenghaerde ute IIIJ.1/2 dach(mal)
 de pape van Ghendbrughe ute J b(un)dre
 Symoen Sersanders ov(er) Janne Massche ute J dach(mal) XXV r(oeden)
 Hughe Ute(n)hove ute 1/2 bu(nd)re meersch bachten hove
 Heinric Joers
 Magriete Lambrechts ute IIJ dach(mal) in de hofstede
 Heinric vand(en) Wostine ov(er) Lusbetten Sersoy's ute J dach(mal) an Sielts
 Symoen en(de) Anselin Bette up de hofstede daer de coste(re) up woend
 de helighe gheest van Ghendbrughe ov(er) Janne vande(n) Brouke uter Biest
 dei van den Dorpe van Opstalle
 Segher Annoen ute IIJ dach(mal)

IIJ ob.J viert(el) E(vene)
 Jd. J. mod(de) E(vene)
 J mod(de) E(vene)
 XIXd.
 IIJd.J viert(el) J cop
 E(vene)
 IJd.
 J ob.de IJ deel mod(de)
 E(vene)
 IIJd.
 XXVIJd.IIJ poit(s)
 IJs.
 IJs.VIJd.ob.
 XXVIJd. IIJ poit(s)
 XIX d.ob.J viert(el)
 1/2 mod(de) E(vene)
 IIJ d. ob.J.h(alster)
 E(vene)
 Vd.
 IIIJd.de IJ deel
 mod(de) E(vene)
 IJd.ob.IJ poill
 Vd.
 J ob.
 J d.
 IIJ poits
 J d.
 J d.
 IIJ ob mod(de) E(vene)
 IIJd.
 XXVJd. VIIJ poill

97 RECTO

Dit es den Rentebrief van Lantscoute(re) toehoerende met
 vrouwen van Baer te betaelne te s(en)te Marie Lichtmesse
 Heinric vander Tale(n) ute J dach(mal) up Boenacke(re)
 Item van utfaerne ute sinen straetkine
 Jan Heinrix zone vande(n) Hecke up de(n) Hofdriesch
 Item ute XXXV roede(n) broux up de seept
 Magriete H(einrix) docht(er) van den Ecke up den Hofdriesch
 Callo en(de) Lice van de(n) Hecke ute XXXV roed(en) broux up de Seept

XJ d.
 IJd.
 XIJ d.
 VJ d.
 XIJd.
 VJ d.

Goesin de Scrivere ute LXXX roed(en) in Renards velt
 Clare Heinrix dochte(re) van den Hecke ut(e) 1/2 dach(mal)
 Clare vor(seit) ute XXXV r(oeden) broux up de Seept
 Item ute 1/2 dach(mal) in Renards velt
 Goesin de Scine(re) ute XXXV r(oeden) broux up de Seept
 Item ute XV r(oeden) up Boenacke(re)
 Item ute J dach(mal) broux

Tgoed vand(er) Om(m)e
 Item ute den selve(n) goede
 It(em) noch
 Jan vanGansberghe ute 1/2 bu(nd)re XX r(oeden) up Boncdonc
 Jan van d(er) Beke ov(er) Yrinne oer van Gansberghe

Jan de Met ute J dach(mal) up Steenackere
 Jonffr(auwe) Marie vander Love ov(er) de vor(seit) Yrinne ute J dach(mal)
 der Jan van den Hecke Jacops sone ute 1/2 dach(mal) up de W(ie)st
 Heinric Mariclais ute eene(n) wat(er)kine voer siin hof
 Colin vand(en) Brouke van utf(aerne)
 It(em) ov(er) Gill(is) den Wachte(re) van utf(aerne)
 Jan de Langhe ute eene(n) dach(mal en(de) 1/2 ov(er) Jan(n)e de(n) Dune
 Jan vanden Acke(re) ov(er) Jacoppe vande(n) Ecke ute 1/2 dach(mal)

XIJd.
 IXd.
 VJd.
 IXd.
 IIJd. ob.
 VJ d.
 J capp(oen) IJ h(alsters)
 E(vene)
 XXs. IXd. ob.
 V.1/2 h(alsters) Evenen
 XXIIJ kiekene
 XVJ d.
 XVd. J capp(oen)
 h(alsters) E(vene)
 XV d.
 VJ mod(de) Evenen
 IIJd.
 XIJd.
 J hoen
 J hoen
 XIX d.
 XVIJd.

97 VERSO

Heyle Diedemaers ute IIJ dach(mal) in vier stieken
 Jan de Langhe ute XJ r(oeden) ov(er) Janne den Duuc
 Jacop Boeskin ute V dach(mal)
 It(em) ute 1/2 bu(nd)re
 Kerstine Boeskins
 Gill(is) vander Cruce(n) ute VIJ dach(mal)
 Item ute J.1/2 dach(mal) vreedden voer Cruusmanshof
 It(em) ut(e) hofstede daer hii up woent
 Beerend vander Brugh(e) ute XXV roede(n) in sine stede
 Heyle sClerx ov(er) Janne den Smet
 Jon(c)ffr(auwe) Marie vand(er) Love up den Dore
 Heir(yc) Meerinclais ute 1/2 bu(nd)re in de stede
 Item ov(er) Gheertrude Diedenaers ute J. 1/2 dach(mal)
 Heinric Stockaert ov(er) Jacoppe vande(n) Ecke ut(e) J dach(mal) an s(en)te
 Aechte(n) borne an tstraetkiin
 Jon(c)ffr(auwe) Marie vande(r) Love ov(er) Jacoppe van den Hecke
 Heile sClerx ute J.1/2 dach(mal) inde Wostine
 Gill(is) de Cl(er)c J broukelk(in) an de Wostine groed J dach(mal)
 Lievin de Cl(er)c ute J.1/2 dach(mal) in de Wostine
 Jan de Smed ute J dach(mal) in Boucdonc
 Item ute J dach(mal) X roeden in Boucdonc
 Berend vander Brugghe ute J dach(mal) up den bivanc
 Jan de Smed ov(er) He(inric) van de(n) Hecke ute J dach(mal) int Gheerkin
 It(em) ute J dach(mal) int Gheerkiin ov(er) Lusbette vande(n) Ecke
 Gheertrund Diedemaers ute J bu(nd)re
 Arend van Bunneghem ute V dach(mal)
 Heinric Marinclais ute J dach(mal) ute Landscoute(re) velt
 Beele Jan Sadewaels wuf ov(er) Jacope den Sabelleere ut(e) IJ dach(mal)
 Pieter de Sabelee(re) uter hofstad

IIIJd.
 IIIJd.
 Vs.poit(s) J hoen
 VIJd.
 VIJ d. poit(s)
 XIJ d. poit
 VIIJ d. ob.
 XIIJ d.
 J viert(el) E(vene)
 IIIJ s. VJ d.IIJ poit(s)
 VJd.
 XVIIJd.
 XIJd.
 VIIIJ d.
 XXX d. poits
 VJd.
 IIIJ d. IIJ poit(s)
 VIIJd.
 VIIJd.
 Vd.
 IIJ d.
 IIJ d.
 XXVJ d. ob.
 XXXIIJ d.
 IIIJ d.
 XXXIJ d. poit(s)
 XXXJ d. poit(s)

98 RECTO

Willem de Deken ute sinre stede	Vd. J capp(oen)
Voerdekim ov(er) Jacop Buskine ute XXXIJ r(oeden)	IJ d.
Gillis vanden Ecke ute VIIJ dach(mal)	XVIJd.
Jon(c)ffr(auwe) Marie vander Love ov(er) Boud(in) Thuusw(er)c ute J dach(mal)	XVJ d.
Item uter stede	J hoen IJ mod(de) rogs
Jon(c)ffr(auwe) Marie vander Love ute J dach(mal)	IIJd.IJ poit(s) 1/2
	capp(oen) IJ halst(ers)
	J mod(de) E(vene)
	VIJd
	Vs.
	Vh(alsters) E(vene)
	IIJ ob.
	VIJ s.
Heinric de Smed ute J dach(mal) m(er)sch inde(n) ned(es)en m(er)sch	XXXd.poits 1/2 hoen
de kinde(re) Smeds ute IIJ dach(mal) XJ r(oeden) in de Weerft	XIJd.
Willem de Smed ute IIJ dach(mal) an Steenacker	IIJd.
Meere sDekens ut(er) stede	XIJd.
Will(em) van Ghansberghe ov(er) Janne van Ghendbrughe ut(er) stede	Vpoits
Jon(c)ffr(auwe) Marie vander Love ov(er) Lusbette Smeds en(de) haer kinde(re)	Vd. ob.
Kateline sBliex ut(er) stede ov(er) Magriete vande(n) Boenghaerde	J capp(oen) IIIJ.1/2
It(em) ute XXV r(oeden)	h(alsters) E(vene)
Katei(ine) sBliex ov(er) Lusbette uten Boenghaerde ut(er) stede	XVIIJ d.
Willem van Gansberghe ute J.1/2 dach(mal)	Vpoits J viert(el) E(vene)
Kateline van Doermacke(re) ute IJ.1/2 dach(mal)	VJ d.
Gillis de Clerc ov(er) Gill(is) vander Cruce(n) ute IJ dach(mal)	XIJd.
	XVd.
	IIIJ d. poits
	V ob.
	Vd.
	IJ poits
	IIJd.IJdel capp(oen)
	V.1/2 h(alsters) E(vene)
Beatris vander Crucen ute J.1/2 dach(mal) bachte(n) Jane Clercx	
Gheertrud Inghels ute J dach(mal)	
Gill(is) de Cl(er)c van utf(anghe) ute J wat(er)kine	
Joes van Ydeghem ute X dach(mal)	
Item ute J.1/2 dach(mal)	
It(em) ute J dach(mal) XLIJ roede(n)	
Item ute J.1/2 dach(mal)	
Beerend de Gorsemene ut(er) stede en(de) J.1/2 dach(mal)	
Goesin de Deken ut(er) stede	
Jan van Leewerghem ute IIJ dach(mal)	

98 VERSO

Piet(er) de Meye(re) ute J.1/2 dach(mal)	den deel capp(oen) IIJ
	h(alsters) E(vene)
	XXIIJ d.
Lievin Marin Clays ov(er) Gill(is) van de Voerde ut(e) st(e)de en(de) J b(undre)	VJ d.
Cateline vanden Moere ute 1/2 bu(nd)r(e) up den Doere(ne)	Jvier(de) capp(oen) J
Maygriete vande(n) Hecke en(de) haer sust(er) ute LXVJ r(oeden) up Berts rot	h(alster) E(vene)
	VIIJ d. ob.
	Jd.
Jon(c)ffr(auwe) Magriete vanden Ekke ute J dach(mal) up de Seept	XVJ d. ob.
Jan de Smed Trude(n) zone ute J dach(mal)	IIIJ d. poit(s)
Jan de Franel ov(er) Janne den Vos ute 1/2 bu(nd)r(e) int Rot	IIIJ d. poit(s)
Jan de Cl(er)c ov(er) Jannē van de(n) Ecke ute 1/2 dach(mal) up de Seept	VJ d. poit
Jan de Langhe ute 1/2 dach(mal) up de Seept	XXXIIIJ d.
Jan Arends zone van de(n) Hecke ute 1/2 dach(mal) m(er)schs	IIJ coppe E(vene)
Jan ute Houkine ov(er) Janne vande(n) Hecke ute J b(undre) up tRod	IXd.
Piet(er) vanden Ecke ute XXX roed(en)	XXd.
Jan de Smed ov(er) Lusbette vande(n) Ecke ute LXXX roed(en) m(er)schs	IXd.
Lievin de Cl(er)c ute IIIJ.1/2 dach(mal) int tFarre velt	J ob.
Jan Houk(ine) ute IIJ dach(mal) int tVarevelt	V d. poit
Heyle sClerx huut hae(re) stede gheet(en) Habarts 1/2 b(undre) groed	XXX d. poit(s)
Raes van Ydeghem ute IJ.1/2 dach(mal)	IJd.
Clare Heinrix docht(er) vanden Hecke ut(e) stede	Vs. VIJ d. poit
It(em) ov(er) Boud(in) Borlute	VJs. VIJd.
Jan Braem ute J bu(nd)re J.1/2 dach(mal)	
Gheertruud vanden Ecke ute J.1/2 b(undre)	
Heinr(ic) Braem ute 1/2 dach(mal) m(er)schs in Prewitten Rove	

ende IIIJ dach(mal) lants up den Bivanc
Jan van Lemberghen en(de) Andries vand(er) Beke ut(e) stede
Margriete van Ghendbrughe ut(e) stede

Jonffrouwe Marie vander Love nu neder acker

It(em) ov(er) Janne van Ghendbrughe

IIIJ s. VJ d.
X mo(dde) E(vene)
J h(alster) E(vene) J
viert(el) rogs de IJ deel
hoens
J h(alster) E(vene) J
vier(tel) capp(oen)
IJ h(alsters) E(vene)
1/2 capp(oen)

99 RECTO

Jon(c)ffr(auwe) Marie van d(er) Love uten nederen bruele

Jan de Smed ov(er) Aernoude vand(er) Camen ute XXV r(oeden)
Jon(c)ffr(auwe) Marie van d(er) Love

Katel(ine) van d(er) M(er)sch ute 1/2 dach(mal) ov(er) Wille(m) vand(er) Cruce(n)
Gillis van Bu(n)neghem ute 1/2 dach(mal)
Willem ser Symoens ute J dach(mal) m(er)sch bacht(en) Jans Cl(er)x
Jan de Vos ute XXX roeden
Jan de Vos ov(er) Gill(is) den Pape
Trude Piet(er) Gheeremsdocht(er) ut(e) stede
Jan de Smed ov(er) Boudine den Smet

It(em) ut(e) stede en(de) V dach(mal)
It(em) ute eene m(er)schelk(en) an sine stede van XC r(oeden)
Jan van Gansberghe up Steenacke(re)

Gillis de Weer ov(er) Gill(is) vanden Kerchove ut(e) stede
Willem van Gansberghe brachte(n) de kerke

Andries vand(er) Beke ute J dach(mal) ov(er) Lyc vand(en) Kerchove
Gillis de Cl(er)c ute J dach(mal) XXV r(oeden)
It(em) ute 1/2 bu(nd)re
Gillis vanden Ecke ov(er) Boudine Verlin
Meerin vander Brughe ut(e) 1/2 bu(nd)re
Jan Oliviers ute eene(n) bu(nd)re ande Popeliers
Jan Stul ute LVJ r(oeden) up Beerends Rot

It(em) ute J.1/2 dach(mal) up Boucdonc
Jan Haukim ov(er) Janne den Stul ut(e) stede
Heyle sClerx uten Steendamme IIIJ dach(mal) groed
Magriete Stuls ute een out 1/2 b(und)re mersch ande meersch sote
Jan de Baermake(re) ute IIJ dach(mal) XXV r(oeden)
Marie vanden Houdenhuus uter stede
Willem vander Hulst
Jan de Smet u(te) J bundre upn Boenakere
Willem Smeeds kinde(re)

IJ h(alsters) mod(de)
E(vene) 1/2 capp(oen)
Jd.
J h(alster) J viert(el)
capp(oen) 1/2 hoen
Jd.
XXVIJd.
XIJd.
XXXd.
Jd.
XXVd.
IIIJ s.Xd.poits J hoe(n)
IJ h(alsters) E(vene)
J cop E(vene)
Jd.
IIJ h(alsters) E(vene)
J capp(oen)
XVJd.
IIJ h(alsters) E(vene)
J capp(oen)
VJ d.
VIJ mod(de) E(vene)
IIIJ d. J capp(oen)
IJd. ...
XXXIJ d.
IIJ d.
J capp(oen) J h(alster)
E(vene)
IX d.
IIJ d. poit
IIJ d. poit
VIIJ s. J capp(oen)
XXJ d.
J hoen
IIIJ s. IIJ d.
IJ s. IIJ d.
IJ s. IIJ d.

99 VERSO

Gheer(om) de Meye(re) ute LXX r(oeden)
Michiel de Pachtenee(re) ute IIIJ.1/2 dachq(mal) XIIJ r(oeden)
Piet(er)s oer vander Hulst ov(er) Daneele vand(er) Werst
Magriete vand(er) Eechoute ute IIIJ.1/2 dach(mal) XIIJ r(oeden)
Magriete Claus up Boerents Rot 1/2 b(und)re LX r(oeden)
Catelina Smeeds ute IJ dach(mal)

J d.
XIIIJ d.
XXVIIJ d.
XIIIJ d.
V J capp(oen)
J d. t(er)den del v(an)

INHOUDSTAFEL

Woord vooraf	1
Bestuur en lidmaatschap van de Heemkundige Vereniging De Gonde	3
Een lepel Timmermans, notities over zijn leven en werk	5
Camille Melloy, enkele biografische notities	17
Genealogische schets m.b.t. Camille Melloy	22
Twee vrienden : Camille Melloy en Felix Timmermans	27
Verwantschap en gemeenschappelijke thema's bij C. Melloy en F. Timmermans	39
Melloy vertaalt Timmermans	51
C. Melloy maakt F. Timmermans bekend in Frans taalgebied	53
Het verhaal van een vertaling. "De harp van Sint-Fransiscus"	61
Timmermans illustreert Melloy's "Louange des saints populaires"	73
Melse recensenten bespreken de verfilming van Timmermans' werken	79
Project : "Melle herdenkt Felix Timmermans"	85
Boek "Bijdragen tot de geschiedenis van Melle" (A. De Baets)	87
Index op familie- en plaatsnamen uit het tijdschrift "De Gonde"	88
"Kom eens zien waar ge begraven ligt!" of een merkwaardige persoonsverwisseling	89
Over roken en snuiven	93
Ledenlijst van de Heemkundige Vereniging De Gonde	98
De valiezenkoers op Melle-Dries	103
Motieven op hekkens, een bizar verhaal over vergeten symbolen en magische tekens	105
Renteboek 'Land van Rode' anno 1387	111

WERKTEN MEE AAN DE REALISATIE VAN "DE GONDE" 25ste JAARGANG (1997) NR.1 :

Bruyneel Christine
De Baets August
Desmet Ginette
D'Hoossche Marcel
Lemmens Daniël
Mathijs Michel (vertaalwerk)
Meersschaut Julien (foto's)
Olsen Jan
Oosterlinck Filip (computerwerk)
Sturbaut Filip
Thoen Armand (calligrafie)
Van Durme Luc
Vervust André

druk : De Poorter Georges en Ravier Lucien